

Innst. 211 S

(2011–2012)

**Innstilling til Stortinget
fra kontroll- og konstitusjonskomiteen**

Dokument 1 (2011–2012)

**Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens rapport
om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2010**

Innhold

	Side		Side
1. Beretning om revisjon av statsregnskapet og regnskapet for administrasjonen av Svalbard	7	5.1.2 Riksrevisjonen uttaler	16
1.1 Sammendrag	7	5.1.2.1 Risikostyring ved fylkesmanns- embetene	17
1.1.1 Revisjonsomfang	7	5.1.2.2 Departementenes servicesenter	17
1.1.2 Generelle merknader og gjennomgående funn	7	5.1.2.3 Opplysningsvesenets fond	17
1.2 Komiteens merknader	9	5.1.2.4 Oppfølging av tidligere rapporterte forhold	18
2. Statsministerens kontor	10	5.2 Komiteens merknader	19
2.1 Sammendrag	10	6. Finansdepartementet	20
2.1.1 Innledning	10	6.1 Sammendrag	20
2.1.2 Riksrevisjonen uttaler	10	6.1.1 Innledning	20
2.2 Komiteens merknader	10	6.1.2 Riksrevisjonens uttalelse	20
3. Arbeidsdepartementet	10	6.1.2.1 Statens pensjonsfond	20
3.1 Sammendrag	10	6.1.2.2 Kompensasjonsordningen for merverdiavgift	22
3.1.1 Innledning	10	6.1.2.3 Oppfølging av tidligere rapporterte forhold	23
3.1.2 Riksrevisjonen uttaler	10	6.2 Komiteens merknader	23
3.1.2.1 Arbeidsdepartementets styring, måloppnåelse og resultatrapportering til Stortinget i forhold til det årlige budsjettet	10	7. Fiskeri- og kystdepartementet	24
3.1.2.2 Regnskaper der Riksrevisjonen har vesentlige merknader	11	7.1 Sammendrag	24
3.1.2.3 Oppfølging av tidligere rapporterte forhold	13	7.1.1 Innledning	24
3.2 Komiteens merknader	13	7.1.2 Riksrevisjonen uttaler	24
4. Barne-, likestillings- og inkluderings- departementet	14	7.1.2.1 Oppfølging av tidligere rapporterte forhold	25
4.1 Sammendrag	14	7.2 Komiteens merknader	25
4.1.1 Innledning	14	8. Forsvarsdepartementet	25
4.1.2 Riksrevisjonens uttalelse	14	8.1 Sammendrag	25
4.1.2.1 Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementets styring, måloppnåelse og resultat rapportering til Stortinget	14	8.1.1 Innledning	25
4.1.2.2 Regnskaper der Riksrevisjonen har vesentlige merknader	14	8.1.2 Riksrevisjonen uttaler	25
4.1.2.3 Oppfølging av tidligere rapporterte forhold	15	8.1.2.1 Forsvarsdepartementet	25
4.2 Komiteens merknader	15	8.1.2.2 Forsvaret	25
5. Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet	16	8.1.2.3 Forsvarsbygg	27
5.1 Sammendrag	16	8.1.2.4 Forsvarets forskningsinstitutt	27
5.1.1 Innledning	16	8.1.2.5 Oppfølging av tidligere rapporterte forhold	27
		8.2 Komiteens merknader	28
		9. Helse- og omsorgsdepartementet ..	30
		9.1 Sammendrag	30
		9.1.1 Innledning	30
		9.1.2 Riksrevisjonen uttaler	30
		9.1.2.1 Helsedirektoratet	30
		9.1.2.2 Oppfølging av tidligere rapporterte forhold	30
		9.2 Komiteens merknader	30

	Side		Side
10. Justis- og politidepartementet	31	14. Landbruks- og matdepartementet	41
10.1 Sammen drag	31	14.1 Sammen drag	41
10.1.1 Innledning	31	14.1.1 Innledning	41
10.1.2 Riksrevisjonen uttaler	31	14.1.2 Riksrevisjonen uttaler	41
10.1.2.1 Departementets tilskuddsforvaltning	31	14.1.2.1 Bioforsk	41
10.1.2.2 Politidirektoratet	31	14.1.2.2 Oppfølging av tidligere rapporterte forhold	42
10.1.2.3 Kriminalomsorgens sentrale forvaltning	32	14.2 Komiteens merknader	42
10.1.2.4 Oppfølging av tidligere rapporterte forhold	32	15. Miljøverndepartementet	42
10.2 Komiteens merknader	32	15.1.1 Innledning	42
11. Kommunal- og regional- departementet	33	15.1.2 Riksrevisjonen uttaler	42
11.1 Sammen drag	33	15.1.2.1 Forvaltningen av tilskuddsmidler	43
11.1.1 Innledning	33	15.1.2.2 Rapportering til Stortinget	43
11.1.2 Riksrevisjonen uttaler	33	15.1.2.3 Oppfølging av tidligere rapporterte forhold	43
11.1.2.1 Kommunal- og regional- departementets regnskap	33	15.2 Komiteens merknader	43
11.1.2.2 Husbanken	33	16. Nærings- og handelsdepartementet	44
11.1.2.3 Oppfølging av tidligere rapporterte forhold	34	16.1 Sammen drag	44
11.2 Komiteens merknader	34	16.1.1 Innledning	44
12. Kulturdepartementet	34	16.1.2 Riksrevisjonen uttaler	44
12.1 Sammen drag	34	16.1.2.1 Risikostyring i Nærings- og handelsdepartementet	44
12.1.1 Innledning	34	16.1.2.2 Riksrevisjonens undersøkelse av Altinn II-prosjektet	44
12.1.2 Riksrevisjonen uttaler	35	16.1.2.3 Oppfølging av tidligere rapporterte forhold	44
12.1.2.1 Etatsstyring av Norsk filminstitutt	35	16.2 Komiteens merknader	44
12.1.2.2 Etterlevelse av anskaffelsesregel- verket i Norsk Tipping AS	35	17. Olje- og energidepartementet	45
12.1.2.3 Norsk Tipping AS og forholdet til datterselskaper og tilknyttede selskaper	35	17.1 Sammen drag	45
12.1.2.4 Oppfølging av tidligere rapporterte forhold	36	17.1.1 Innledning	45
12.2 Komiteens merknader	36	17.1.2 Riksrevisjonen uttaler	45
13. Kunnskapsdepartementet	36	17.1.2.1 Mål- og resultatstyring for CO ₂ -håndtering	45
13.1 Sammen drag	36	17.1.2.2 Olje- og energidepartementets tilskuddsforvaltning	45
13.1.1 Innledning	36	17.1.2.3 Norges vassdrags- og energidirektorat	45
13.1.2 Riksrevisjonen uttaler	37	17.1.2.4 Oppfølging av tidligere rapporterte forhold	45
13.1.2.1 Tilskuddsforvaltning	37	17.2 Komiteens merknader	45
13.1.2.2 Mål og resultatstyring på universitets- og høyskolesektoren	38	18. Samferdselsdepartementet	46
13.1.2.3 Kompetanseheving for lærere	38	18.1 Sammen drag	46
13.1.2.4 Bierverv og roller i næringslivet	38	18.1.1 Innledning	46
13.1.2.5 Informasjonssikkerhet på universitets- og høyskolesektoren	38	18.1.2 Riksrevisjonen uttaler	46
13.1.2.6 Økonomistyring	38	18.1.2.1 Samferdselsdepartementet	46
13.1.2.7 Avsluttende revisjonsbrev med merknad	39	18.1.2.2 Statens vegvesen	46
13.1.2.8 Oppfølging av tidligere rapporterte forhold	39	18.1.2.3 Jernbaneverket	47
13.2 Komiteens merknader	39	18.1.2.4 Oppfølging av tidligere rapporterte forhold	48
		18.2 Komiteens merknader	48

	Side		Side
19. Utenriksdepartementet	49	19.1.2.4 Oppfølging av tidligere rapporterte forhold	50
19.1 Sammendrag	49	19.2 Komiteens merknader	50
19.1.1 Innledning	49	20. Komiteens tilråding	52
19.1.2 Riksrevisjonen uttaler	49	Vedlegg	53
19.1.2.1 Bistand til Afghanistan	49		
19.1.2.2 Den globale vaksinealliansen	49		
19.1.2.3 Tilskudd til ikke-norske frivillige organisasjoner	50		

Innst. 211 S

(2011–2012)

Innstilling til Stortinget fra kontroll- og konstitusjonskomiteen

Dokument 1 (2011–2012)

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2010

Til Stortinget

1. Beretning om revisjon av statsregnskapet og regnskapet for administrasjonen av Svalbard

1.1 Sammendrag

Riksrevisjonen reviderer statsregnskapet og alle regnskaper avlagt av statlige virksomheter og andre myndigheter som er regnskapspliktige til staten, jf. lov om Riksrevisjonen § 9 første ledd.

Revisjonen er utført i samsvar med lov og instruks om Riksrevisjonen og Riksrevisjonens standarder og retningslinjer for revisjonsarbeidet.

Statsregnskapets hovedtall viser et oljekorrigert underskudd på 104,1 mrd. kroner. Underskuddet er 5,3 mrd. kroner mindre enn anslått i nysaldert budsjett og vedtatt overføring fra Statens pensjonsfond utland. Statsregnskapet er dermed gjort opp med et overskudd før lånetransaksjoner på 5,3 mrd. kroner.

Samlet sett er det benyttet 28,7 mrd. kroner mindre i statslånemidler enn budsjettert. Statsregnskapets finansieringsbehov ut fra lånetransaksjoner er 23,5 mrd. kroner lavere enn anslått i nysaldert budsjett.

1.1.1 Revisjonsomfang

For regnskapsåret 2010 har Riksrevisjonen avgitt 203 avsluttende revisjonsbrev uten merknad og 20 avsluttende revisjonsbrev med merknad. Merknadene er knyttet til det avlagte regnskapet og/eller

gjennomføringen av disposisjonene som ligger til grunn for regnskapet. Det avgis ikke avsluttende revisjonsbrev til Statsministerens kontor og departementene.

Riksrevisjonen har ikke merknader til forvaltningen og gjennomføringen av budsjettet for Statsministerens kontor og Fiskeri- og kystdepartementet, og det er ikke merknader til regnskapet for administrasjonen av Svalbard. Det har ikke vært vesentlige endringer i antall avsluttende revisjonsbrev med merknad de siste årene.

Det er videre avgitt revisjonsberetning til seks nordiske virksomheter og FN-sambandet. Etter avtale reviderer Riksrevisjonen også bruk av fylkesvegmidler som regnskapsføres av Statens vegvesen, og det er sendt oppsummeringsbrev til 18 fylkesrevisjoner om resultatet av kontrollen. Riksrevisjonen reviderer også de kommunevise skatteregnskapene, som er delregnskaper til skatteetatens samlede regnskap.

1.1.2 Generelle merknader og gjennomgående funn

Det generelle inntrykket er at statsforvaltningen i det alt vesentlige ivaretar samfunnsoppgavene på en god måte, og at fellesskapets midler blir nyttet i henhold til Stortingets vedtak og forutsetninger. I Dokument 1 er det imidlertid svakhetene og manglene som omtales, og synliggjør at det er rom for ytterligere forbedringer.

DOKUMENTASJON, SPORBARHET OG
ETTERPRØVBARHET

Det er en rett og en plikt for Stortinget å føre kontroll med regjeringens og statsforvaltningens virksomhet. Riksrevisjonen er Stortingets revisjons- og

kontrollorgan, og skal utføre sine oppgaver i tråd med Grunnloven § 75 k og riksrevisjonsloven. I denne sammenheng er det avgjørende at det gis innsyn i de dokumenter som Riksrevisjonen anser relevante for å kunne utføre revisjonsoppdraget på vegne av Stortinget. Senest ved behandlingen av Dokument 1 (2009–2010) ble det slått fast at det er opp til den som skal kontrollere å avgjøre hva som trengs av dokumentasjon for å gjennomføre kontrollen. Det rapporteres likevel om at det ikke er gitt innsyn i dokumenter som Riksrevisjonen har etterspurt.

Det framgår av reglement for økonomistyring i staten at regnskapet skal gi grunnlag for kontroll med disponeringen av gitte bevilgninger, og at transaksjoner og disposisjoner skal dokumenteres på en slik måte at de kan etterprøves. Riksrevisjonen rapporterer også i år om at mangelfull dokumentasjon har medført at disposisjoner ikke lar seg kontrollere i ettertid. Eksempelvis kan nevnes at det fortsatt foretas innkjøp hvor anskaffelsesprosessene ikke gjennomføres og dokumenteres i henhold til lov og forskrift om offentlige anskaffelser. Manglende dokumentasjon og sporbarhet gjør det vanskelig å etterprøve om anskaffelsesregelverkets intensjoner er fulgt. Riksrevisjonen har gjennomført en forvaltningsrevisjon hvor formålet med undersøkelsen var å analysere årsakene til at statlige virksomheter ikke følger regelverket for anskaffelser.

INTERN KONTROLL OG RISIKOSTYRING

For å sikre måloppnåelse skal virksomhetene etablere et system for intern kontroll der vurdering, håndtering og oppfølging av risiko er sentrale elementer. Riksrevisjonen har i flere tilfeller pekt på at det formelle rammeverket for risikostyring er på plass, men at det er utfordringer når det gjelder den praktiske implementeringen. Videre rapporteres det om at flere virksomheter har iverksatt risikoreducerende tiltak, men at det stilles spørsmål ved om disse har hatt tilstrekkelig effekt. At virksomhetene ikke har en tilfredsstillende intern kontroll svekker evnen til å forebygge og avdekke utilsiktede og tilsiktede handlinger utført i strid med gjeldende regelverk.

TILSKUDDSFORVALTNING

Riksrevisjonen har gjennomført revisjon av tilskuddsforvaltningen i 13 departementer og hos 27 tilskuddsforvaltere. Til sammen er 98 tilskuddsordninger kontrollert. Bestemmelsene om tilskudd i bevilgningsreglementet og i regelverk for økonomistyring i staten er benyttet som revisjonskriterier.

Revisjonen viser at departementene i varierende grad har fastsatt mål, kriterier for måloppnåelse og oppfølging av tilskuddsordningene. Dette medfører risiko for at tilskuddene ikke nyttes i samsvar med Stortingets forutsetninger.

For noen tilskuddsordninger har departementene ikke fastsatt krav til rapportering av oppnådde resultater i tildelingsbrevene til tilskuddsforvalterne. Revisjonen viser videre at departementene i rapporteringen til Stortinget har lagt større vekt på aktivitetsrapportering enn på rapportering om måloppnåelse. Det er derfor vanskelig å se om formålet med tilskuddsordningene er oppfylt.

Enkelte tilskuddsforvaltere har ikke etablert tilfredsstillende systemer, rutiner og tiltak for oppfølging og kontroll av tilskuddsordningene. Revisjonen viser også at tilskuddsforvalterne ikke alltid innhenter og kontrollerer informasjon fra tilskuddsmottakere om måloppnåelse. Noen tilskuddsforvaltere kan ikke dokumentere gjennomførte kontrolltiltak. Mangelfulle rutiner for oppfølging og kontroll gir risiko for at tilskudd ikke blir benyttet, eller brukes til andre formål enn det som Stortinget har bestemt.

Revisjonen viser at tilskudd i enkelte tilfeller er budsjettert og regnskapsført på driftsposter og poster som er forbeholdt nybygg og anlegg. Det er også tilfeller hvor utgifter til drift og anskaffelser feilaktig er ført på tilskuddsposter. Øremerkede tilskudd til kommuner er i noen tilfeller ikke budsjettert på poster som er forbeholdt kommuner og fylkeskommuner. Posteringene som er i strid med gjeldende regelverk medfører at presentasjonen i statsregnskapet ikke blir korrekt.

Riksrevisjonens undersøkelse viser at statsforvaltningen har utfordringer på tilskuddsområdet når det gjelder budsjettering, fastsettelse av mål for ordningene, intern kontroll og rapportering. Det er spesielt viktig at departementene informerer Stortinget om i hvilken grad formålet med de enkelte tilskuddsordningene er oppfylt. 9 av de 13 kontrollerte departementsområdene har fått merknader vedrørende tilskuddsforvaltning.

PENSJONS- OG VELFERDSORDNINGER

Mange av landets innbyggere har sin hovedinntektskilde til nødvendig livsopphold fra ulike pensjons- og velferdsordninger. Ordningene er ofte rettighetsbaserte og alle som fyller vilkårene har rett til ytelsene. Målet med disse ordningene er blant annet å sikre økonomisk trygghet og gi forutsigbare rammebetingelser for den enkelte bruker. Saksfeltene er komplekse og krever høy kompetanse, både når det gjelder regelverksfortolkning og i bruken av saksbehandlingssystemene. Det er også nødvendig med tverrsektoriell samhandling mellom ulike offentlige aktører for å sikre at borgerne mottar de ytelsene de har krav på, og at disse mottas til rett tid. Revisjonen har vist at det på flere saksfelt er uakseptabelt høye feilprosenter i pensjons- og ytelsesforvaltningen, og stiller spørsmål ved om kompetanseelementet og behovet for å samordne og koordinere på tvers mel-

lom ulike etater er tillagt tilstrekkelig vekt. Videre rapporteres det om manglende måloppnåelse med hensyn til saksbehandlingstid. Lang saksbehandlingstid rammer ikke bare enkeltpersoner, men kan også ha som konsekvens at tilgodehavender for staten foreldes og at retten til å kreve tilbake feilaktig utbetalte ytelser faller bort.

OPPFØLGING AV TIDLIGERE SAKER

Departementenes oppfølging av forhold som Riksrevisjonen tidligere har rapportert til Stortinget omtales under det enkelte departement.

I Dokument 1 (2010–2011) ble det rapportert om til dels alvorlige svakheter og mangler innenfor informasjonssikkerhetsområdet. Merknadene var blant annet knyttet til manglende identifisering og klassifisering av informasjonsaktiva, ufullstendige risikoanalyser og mangelfull beskyttelse av ikt-infrastruktur. Årets revisjon har vist at det er iverksatt tiltak for å bedre informasjonssikkerheten, men at det vil ta tid før disse får ønsket effekt. Riksrevisjonen vil følge opp informasjonssikkerheten i forvaltningen i den løpende revisjonen.

1.2 Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jette F. Christensen, Martin Kolberg og Marit Nybakk, fra Fremskrittspartiet, lederen Anders Anundsen, Ulf Erik Knudsen og Øyvind Vaksdal, fra Høyre, Per-Kristian Foss, fra Sosialistisk Venstreparti, Hallgeir H. Langeland, fra Senterpartiet, Per Olaf Lundteigen, fra Kristelig Folkeparti, Hanne Thürmer, og fra Venstre, Ola Elvestuen, viser til at Riksrevisjonen har revidert statsregnskapet og administrasjonen av Svalbard for 2010. Komiteen viser til at Riksrevisjonens gjennomgang og kontroll av statsregnskapene er en del av det grunnlovfestede kontrollsystem i norsk forfatning. Likeledes er det tillagt Stortinget å foreta kontroll med den utøvende makt blant annet gjennom den årlige revisjon av statens regnskaper.

Statsregnskapet viser et oljekorrigert underskudd på 104,1 mrd kroner, hvilket er 5,3 mrd kroner mindre enn anslag i nysalderingen og vedtatt overføring fra Statens pensjonsfond utland (SPU).

For regnskapsåret 2010 er det avgitt 203 avsluttende revisjonsbrev uten merknad og 20 avsluttende revisjonsbrev med merknad; noe som er en svak nedgang fra 2009. Hovedinntrykket er at statsforvaltningen i Norge fungerer rimelig godt, men det er fortsatt avdekket flere områder med svakheter som må rettes opp. Særlig merker komiteen seg at det på store og viktige velferdsområder fortsatt er betydelige utfordringer som må løses.

Komiteen viser til at den ved flere tidligere anledninger har slått fast at det er det kontrollerende organ som selv bestemmer hvilke dokumenter det trenger innsyn i for å foreta kontroll på Stortingets vegne. Komiteen understreker sin forutsetning om at dette prinsippet skal følges av statsforvaltningen. Komiteen merker seg at Riksrevisjonen likevel ble nektet innsyn i et dokument de mente var av betydning for revisjonsarbeidet. Komiteen ber regjeringen iverksette nødvendige informasjonstiltak overfor egne departement og underliggende organ slik at Riksrevisjonen får tilgang til dokumenter Stortinget har slått fast at Riksrevisjonen skal ha tilgang til.

Komiteen merker seg også at det fortsatt er utfordringer for å sikre nødvendig dokumentasjon på ulike offentlige disposisjoner. Komiteen understreker derfor behovet for å gi tilgang på nødvendig dokumentasjon, for å sikre Riksrevisjonens og Stortingets mulighet til å etterprøve at disposisjonene er i overensstemmelse med vedtatt lov- og regelverk. Komiteen har merket seg at det fortsatt er utfordringer knyttet til dokumentasjon ved offentlige anskaffelser, hvilket gjør det vanskelig å undersøke om regelverket for offentlige anskaffelser er fulgt. Komiteen viser i den sammenheng til Innst. 288 S (2010–2011), jf. Dokument 3:6 (2010–2011) Riksrevisjonen undersøkning av årsaker til at statlege verksemder ikkje etterlever regelverket for offentlege anskaffingar.

Komiteen viser til at det har vært en positiv utvikling i systematiseringen av systemene for risikostyring. Det formelle rammeverket synes å være på plass, men det er fortsatt noen utfordringer ved implementeringen av rammeverket i enkelte virksomheter. Mangler ved internkontrollen vil føre til at det blir vanskeligere å forebygge og avdekke bevisste og ubevisste handlinger i strid med regelverk. Komiteen ber departementene særlig vurdere om implementeringen av risikostyring og oppfølging av tiltak fungerer tilfredsstillende i egne virksomheter.

Komiteen viser til at Stortinget bevilger store beløp til ulike tilskuddsordninger hvert år. Omfanget av ulike tilskuddsordninger er stort og beløpenes størrelse varierer fra ordning til ordning. Komiteen vil understreke at god kontroll og oppfølging av de ulike tilskuddsordningene er avgjørende for å sikre at Stortingets forutsetninger følges opp. Komiteen viser til at Riksrevisjonen uttaler at statsforvaltningen har utfordringer på tilskuddsområdet når det gjelder budsjettering, fastsettelse av mål for ordningene, intern kontroll og rapportering. Komiteen mener det er viktig at departementene i sin styringsdialog sikrer at tilskuddforvaltningen følges opp med klare mål og rapportering av resultater. Komiteen mener videre departementet i forbindelse med rapportering til Stortinget bør vektlegge

måloppnåelse i tillegg til aktivitetsrapportering. Komiteen mener det er nødvendig at departementene sikrer seg at tilskuddsordningene benyttes i tråd med Stortingets forutsetninger og departementets fastsatte mål. Komiteen mener det er uheldig at det er mangler ved 9 av 13 kontrollerte departementsområder hva gjelder tilskuddsordninger.

Komiteen viser til at mange borgere har ulike pensjons- og velferdsordninger som sin hovedinntektskilde til nødvendig livsopphold. Komiteen mener det er viktig med god tverrsektoriell samhandling mellom ulike offentlige aktører for å sikre at borgerne mottar de ytelsene de har krav på, og at disse mottas til rett tid. Komiteen merker seg at det er rapportert om svak måloppnåelse i forhold til saksbehandlingstid og at feilprosenten i pensjons- og ytelsesforvaltningen er uakseptabelt høy. Komiteen mener regjeringen bør gjennomføre nødvendige tiltak for å sikre forsvarlig saksbehandling i ytelsesforvaltningen og samtidig fokusere på forbedret samhandling mellom de ulike ytelsesaktørene.

2. Statsministerens kontor

2.1 Sammendrag

2.1.1 Innledning

Samlet utgiftsbevilgning til Statsministerens kontor i 2010 utgjorde 311 mill. kroner. Inntektsbevilgningen i 2010 utgjorde 8 mill. kroner. Statsministerens kontor har ansvar for en virksomhet.

2.1.2 Riksrevisjonen uttaler

Riksrevisjonen har avgitt ett revisjonsbrev uten merknad. Riksrevisjonen har ingen vesentlige merknader til Statsministerens kontors forvaltning og gjennomføring av budsjettet for 2010.

2.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til at Statsministerens kontor i tillegg til egen virksomhet har ansvar for Regjeringsadvokaten. Videre viser komiteen til at regnskapet for 2010 viser et forbruk på 297 millioner kroner og inntekter på 14 millioner kroner. Det er overført 13 millioner kroner til budsjettet for 2011.

Komiteen viser til Riksrevisjonens rapport som konstaterer at det er avgitt avsluttende revisjonsbrev uten merknad, samt at det ikke foreligger vesentlige merknader til styring, måloppnåelse eller resultatrapportering for Statsministerens kontor. Det er heller ikke avdekket vesentlige feil eller mangler i regnskapene for Statsministerens kontor.

Komiteen har ikke ytterligere merknader.

3. Arbeidsdepartementet

3.1 Sammendrag

3.1.1 Innledning

Samlet utgiftsbevilgning til Arbeidsdepartementet i 2010 utgjorde 318 134 mill. kroner. Inntektsbevilgningen i 2010 utgjorde 7 839 mill. kroner. Departementet har ansvaret for ni virksomheter.

3.1.2 Riksrevisjonen uttaler

Riksrevisjonen har avgitt sju revisjonsbrev uten merknad og to revisjonsbrev med merknad til arbeids- og velferdsetaten og Pensjonstrygden for sjømenn (PTS).

3.1.2.1 ARBEIDSDEPARTEMENTETS STYRING, MÅLOPPNÅELSE OG RESULTATRAPPORTERING TIL STORTINGET I FORHOLD TIL DET ÅRLIGE BUDSJETTET

Departementets styring av Pensjonstrygden for sjømenn

Riksrevisjonen oppfatter at departementet vurderer det slik at PTS er et ordinært forvaltningsorgan, men finner det kritikkverdig at departementet ikke tidligere har avklart virksomhetens tilknytningsform. Det er alvorlig at departementets manglende avklaring har medført at virksomhetens regnskap er holdt utenfor statsregnskapet.

Så lenge en søknad om fritak fra gjeldende regelverk ikke er sendt og innvilget, forventer Riksrevisjonen at departementet snarest sikrer at virksomheten kan følge bevilgningsreglementet og økonomiregelverket samt rapportere til statsregnskapet.

Departementets styring av arbeids- og velferdsetaten

Utfordringer i styringen

Riksrevisjonen konstaterer at Arbeidsdepartementet fortsatt har store utfordringer i styringen av arbeids- og velferdsetaten. Riksrevisjonen har i flere år pekt på gjennomgående svakheter i pensjons- og ytelsesforvaltningen, både før og etter etableringen av arbeids- og velferdsetaten i 2006. Departementet erkjenner at det ved etableringen av etaten ikke hadde tilstrekkelige kunnskaper om omfanget av utfordringene. Etaten arbeider målrettet med forbedringstiltak og har oppnådd økt kunnskap om situasjonen. Riksrevisjonen vil imidlertid peke på at det fortsatt ikke er oppnådd fullstendig oversikt over utfordringene med kvalitet i pensjons- og ytelsesforvaltningen.

Helhetlig kvalitetssystem

Riksrevisjonen er kritisk til at departementet ikke kan vise til bedre framdrift i arbeidet med å utvikle et helhetlig kvalitetssystem i arbeids- og velferdsetaten.

Departementet har siden 2009 lagt opp til et tett samarbeid mellom departementet og Arbeids- og velferdsdirektoratet om å utvikle et kvalitetssystem og et kunnskapsgrunnlag for å stille objektive og målbare krav til saksbehandlingskvalitet. Departementet opplyser at det har bedt Arbeids- og velferdsdirektoratet vurdere behovet for justeringer av timeplanen knyttet til kravet om innlemming av seks enkeltytelser i kvalitetssystemet i 2011. Riksrevisjonen merker seg at departementet fortsatt vil ha dette som et hovedområde i etatsstyringen i tiden som kommer, og understreker viktigheten av at arbeidet blir prioritert.

Ny ikt-løsning

Riksrevisjonen er kritisk til at arbeidet med å sikre en langsiktig og integrert ikt-løsning for store deler av arbeids- og velferdsforvaltningen tar lang tid. Regjeringen så det som viktig at det tidlig i reformarbeidet skulle utvikles arbeidsmetoder og ikt-løsninger som understøtter helhetlige arbeidsprosesser. Riksrevisjonen merker seg at det i august 2011 er besluttet å starte et moderniseringsprogram for ikt. Departementet viser til at ikt-moderniseringen er komplisert og at arbeidet vil være av langsiktig karakter der forbedringer oppnås gradvis. Arbeids- og velferdsdirektoratet vil derfor bli bedt om å gjennomføre et forprosjekt for totalprogrammet med varighet på seks år fordelt på tre faser. Forprosjektet for første fase skal gjennomføres i løpet av 2011 med sikte på prosjektstart tidligst mulig i 2012. Oppfølging av arbeidet med nye ikt-løsninger skal fortsatt være blant hovedprioriteringene i departementets styring av arbeids- og velferdsetaten. Riksrevisjonen understreker viktigheten av at arbeidet med å sikre nødvendige rammebetingelser for oppgaveløsningen i etaten har høy prioritet.

Kompetanse

Riksrevisjonen ser alvorlig på at det fortsatt er betydelige kompetanseutfordringer i arbeids- og velferdsetaten, og er kritisk til departementets håndtering av denne utfordringen i etatsstyringen. Stortinget har fastslått at det er av stor betydning at den reorganiserte arbeids- og velferdsforvaltningen har den nødvendige kompetansen for å kunne nå fastsatte mål. Riksrevisjonen har tidligere pekt på behovet for strategiske grep når det gjelder kompetanseutvikling. Riksrevisjonen er kjent med at det er gjennomført kompetansetiltak på mange nivåer i etaten, men konstaterer at dette ikke har vært tilstrekkelig for å få kvaliteten i pensjons- og ytelsesforvaltningen opp på et akseptabelt nivå. Riksrevisjonen merker seg at Arbeids- og velferdsdirektoratet nå arbeider med en helhetlig kompetansestrategi som etter planen skal

ferdigstilles i løpet av første halvår 2012, og understreker viktigheten av at departementet følger opp dette arbeidet.

Utenlandsområdet

Riksrevisjonen er sterkt kritisk til at det til tross for uttalt oppmerksomhet fra departementet siden 2005 ikke er oppnådd vesentlige forbedringer på utenlandsområdet. Departementets styring gjennom oppfølging av handlingsplaner, og tiltakene som er gjennomført i arbeids- og velferdsetaten, har ikke hatt tilstrekkelig effekt.

Riksrevisjonen ser alvorlig på det store omfanget av saksbehandlingsfeil i saker med utenlandstilsnitt. Arbeids- og velferdsdirektoratet har de siste årene erkjent de fundamentale svakhetene på området, og har synliggjort høy risiko i rapporteringen til departementet. Etaten har forsøkt å møte utfordringene med ulike tiltak, men har blant annet ikke hatt den nødvendige kompetansen på området.

Departementet viser til at etaten nå har redusert svartid på telefon og kan vise til økt produksjon på enkelte saksfelter, men erkjenner at etaten fortsatt har betydelige utfordringer på grunn av at sakene med utenlandstilsnitt er spesielt krevende. Riksrevisjonen merker seg at departementet vil gjennomføre en bred gjennomgang av utenlandsområdet, herunder en vurdering av kvalitet i saksbehandlingen, organisering, regelverk, kompetanse og kontrollmekanismer.

Riksrevisjonen understreker viktigheten av at departementet også bidrar til tilpasning av norsk lovverk til økende internasjonalisering, og til å sikre nødvendig tverrsektoriell koordinering av aktiviteter og arbeidsprosesser mellom arbeids- og velferdsetaten, skatteetaten og Utlendingsdirektoratet.

3.1.2.2 REGNSKAPER DER RIKSREVISJONEN HAR VESENTLIGE MERKNADER

Pensjonstrygden for sjømenn

Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at PTS har utelatt en vesentlig gjeldspost i sitt regnskap. Riksrevisjonen konstaterer at departementet vil sørge for at balanseoppstillingen i regnskapet til PTS for 2011 er fullstendig.

Riksrevisjonen ser alvorlig på at PTS ikke har etablert tilfredsstillende ikt-sikkerhet. Svakhetene kan medføre at dokumentasjon knyttet til beregninger og utbetalinger av pensjoner ikke blir behandlet på en betryggende måte. Riksrevisjonen merker seg at departementet vil prioritere ikt-prosjektet i PTS høyt, for å sikre at ny ikt-plattform med en kvalitet som styrker virksomhetens internkontroll er på plass i 2013.

Arbeids- og velferdsetaten

Pensjoner

Samlede pensjonsutgifter i statsbudsjettet for 2010 utgjør i overkant av 175 mrd. kroner. Etatens regnskap skal gi et korrekt uttrykk for folketrygdens utgifter til pensjoner. Om lag en million innbyggere har pensjonsutbetalinger som hovedinntekt, og det er viktig for publikums tillit til etaten at alle pensjonister får korrekt pensjon til rett tid.

I 2009 påviste Riksrevisjonen at gjennomgående svikt i rutiner og systemer resulterte i feil i utbetalte pensjoner. Mangelfullt datagrunnlag i eldre pensjonssaker som ble konvertert til det nye saksbehandlingssystemet i 2009, førte til at det oppsto mange feil. Arbeids- og velferdsetaten iverksatte forbedringstiltak. Revisjonsresultatene i 2010 viser at saksbehandlingssystemet Pesys nå beregner pensjoner mer pålitelig, men at feil fortsatt oppstår på grunn av svikt i rutiner og i saksbehandlingen. Feilandelen er uakseptabelt høy på områder hvor saksbehandlingen er kompleks. Etaten har store utfordringer med å øke kvaliteten i saksbehandlingen av pensjoner samtidig med at løpende produksjon opprettholdes, og uttaler at arbeidet med forbedringer viser seg å være mer komplisert enn først antatt.

Riksrevisjonen ser alvorlig på at det fortsatt er tvil om et betydelig antall pensjonister får beregnet og utbetalt korrekt pensjon, og merker seg at gjennomgangen av sakene som ble identifisert som mulige feilsaker i 2009 nå gis prioritet. I de tilfeller utbetalt pensjon etter etatens gjennomgang viser seg å være feil, er dette alvorlig for den enkelte pensjonist. Riksrevisjonen understreker derfor at arbeids- og velferdsetaten nå må sikre at pensjonistene mottar riktig pensjon til rett tid.

Etaten har fortsatt et stort etterslep i behandling og korrigering av kjente avvik. I tillegg til negative konsekvenser for pensjonistene som er berørt, fører etterslepet også til at potensielle krav om tilbakebetaling av feilutbetalte beløp er i ferd med å bli foreldet. Riksrevisjonen ser alvorlig på at etterslep i saksbehandlingen av kjente avvik i pensjonssaker både får konsekvenser for den enkelte pensjonist og for staten.

Folketrygdens rentebestemmelser er endret slik at brukere etter gitte forutsetninger har krav på renter ved etterbetaling etter 31. desember 2008. Riksrevisjonen er kritisk til at det ikke gjennomføres renteberegninger som forutsatt, og merker seg at departementet vil be om redegjørelse fra Arbeids- og velferdsetaten knyttet til iverksettelsen av denne bestemmelsen.

Riksrevisjonen er kritisk til at etaten, to år etter at nytt pensjonssystem ble tatt i bruk, fortsatt ikke har pålitelige styringsdata med hensyn til krav til saksbehandlingstid for pensjoner. Etaten har heller ikke noe

egnet produksjonsstyringssystem for pensjonsområdet. Mangel på god styringsinformasjon og hensiktsmessige styringssystemer skaper etter Riksrevisjonens vurdering utfordringer for målrettet styring på pensjonsområdet.

Riksrevisjonen understreker viktigheten av at planlagte forbedringstiltak på pensjonsområdet gis prioritet.

Andre ytelser etter folketrygdloven

Riksrevisjonen konstaterer at etaten i 2010 fremdeles har vesentlige utfordringer med kvaliteten i forvaltningen av ytelser i fylkeslinjen, og etterlevelsen av etatens internkontrollrutiner. Omfanget av feil i utbetalinger er betydelig og overstiger et akseptabelt nivå.

Riksrevisjonen har i 2010 kontrollert sykepenger, overgangsstonad til enslige forsørgere og barnebidragssaker. Revisjonen viser at det er feil i 7,5 prosent av de kontrollerte sakene på sykepengeområdet, og at det er store forskjeller mellom fylkene når det gjelder kvalitet i saksbehandling og omfanget av feilutbetalte sykepenger. For overgangsstonad til enslige forsørgere er det påvist feil utbetaling i 21 prosent av de kontrollerte sakene mens det er usikkerhet om barnebidrag er korrekt beregnet i 42 prosent av de kontrollerte sakene.

Etter innføringen av nøkkelkontroller på utvalgte ytelser i 2009, har etaten lagt ned et betydelig arbeid for å nå et forbedret kontrollnivå. Det konstateres imidlertid at kontrollene hittil ikke har hatt tilstrekkelig effekt.

Riksrevisjonen merker seg at Arbeids- og velferdsetaten mener det er vanskelig å innføre og sikre god etterlevelse av nye internkontrollrutiner når etaten samtidig fokuserer på løpende produksjon og saksbehandlingstider. Direktoratet viser til at ressursrammene gjør det vanskelig å gjennomføre omfattende forbedringstiltak. Svakheter i tilgjengelig iktstøtte bidrar også til krevende rammebetingelser. Etaten er ifølge direktoratet i en krevende økonomisk situasjon og må foreta vanskelige prioriteringer for å sikre best mulig samlet måloppnåelse i tiden framover.

Riksrevisjonen er kritisk til at kvaliteten i ytelsesforvaltningen etter mange års merknader fortsatt fører til betydelige feil i utbetalinger. Etaten og Arbeidsdepartementet har nå bedre oversikt over de faktiske forhold, men Riksrevisjonen er kritisk til at det ikke er klart hvilket tidsperspektiv departementet legger til grunn for å oppnå nødvendige kvalitetsforbedringer.

Utenlandssaker

Riksrevisjonen har over tid tatt opp vesentlige utfordringer med kvalitet i forvaltningen av uten-

landssaker. Økt bevegelse over landegrensene fører til at antall slike saker i arbeids- og velferdsetaten øker. Det økende saksvolumet har betydning for oppgaveløsningen i etaten. Revisjonsresultatene for 2010 bekrefter at etaten fortsatt har vesentlige utfordringer i behandlingen av utenlandssaker. Utfordringene gjelder både svakheter i saksbehandlings- og styringsverktøy.

Revisjonen viser feil i mer enn halvparten av de kontrollerte uførepensjonssakene, og at om lag 40 prosent av alderspensjoner med utenlandstilsnitt er feilutbetalinger. Riksrevisjonen ser svært alvorlig på at etaten ikke har utviklet og etablert nødvendige retningslinjer og rutiner på området. Behandlingen av utenlandssaker er basert på et svært spesialisert regelverk. Mangelfull systemstøtte gjør det særlig viktig å ha etablert en god internkontroll basert på rutiner. Revisjonsresultatene viser et stort omfang feil i utbetalte ytelser, og mange av feilene som har oppstått kan knyttes til rutinesvikt. Riksrevisjonen mener det er svært alvorlig at økende restanser og lang saksbehandlingstid fører til at brukere i perioder ikke får ytelser til livsopphold.

Etatens brukere er avhengig av god og riktig informasjon for å forstå og kunne kontrollere at vedtak om, og beregning av, utbetalt ytelse er korrekt. Lov om behandlingssåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven) § 25 stiller krav om at forvaltningsorganet i begrunnelsen for et vedtak skal sette brukeren i stand til å forstå vedtaket. Riksrevisjonen ser alvorlig på at manglende, feilaktig og ulogisk informasjon i et stort omfang er kommunisert skriftlig til brukere på utenlandsområdet.

Riksrevisjonen understreker betydningen av at de forbedringstiltak som iverksettes gjennomføres på en slik måte at de får nødvendig effekt.

Økonomi og regnskap

Riksrevisjonen bekrefter at arbeids- og velferdsetatens regnskap for 2010 er uten vesentlige feil og mangler, selv om det fremdeles er usikkerhet knyttet til kvaliteten på underliggende transaksjoner til regnskapet. Der er i en helhetsvurdering lagt vekt på et bedre regnskapsavlegg og en forbedret totalavstemning av etatens samlede regnskap.

Arbeids- og velferdsetaten forvalter over 300 mrd. kroner, en tredel av statsbudsjettets utgiftsside. Store deler av etatens regnskap gjenspeiler vedtakene i ytelsesforvaltningen og på pensjonsområdet, og det er viktig at etatens regnskap gir et riktig bilde av folketrygdens utgifter. Riksrevisjonen understreker viktigheten av at arbeidet med videreutvikling av etatens regnskaps- og økonomiforvaltning blir videreført.

3.1.2.3 OPPFØLGING AV TIDLIGERE RAPPORTERTE FORHOLD

Det er rapportert særskilt om Arbeidsdepartementets styring av Pensjonstrygden for sjømenn og arbeids- og velferdsetatens forvaltning av utenlandsområdet i dette dokumentet.

Følgende saker vil bli fulgt opp i den løpende revisjonen:

Statens pensjonskasse

- Informasjonssikkerhet
- Rutiner for anskaffelser, reiseutgifter, overtid og gaver til ansatte
- Boliglånsordningen

Nav

- Informasjonssikkerhet
- Forskutterte dagpenger ved konkurs

3.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til Riksrevisjonens revisjon og kontroll av Arbeidsdepartementet og dets underliggende virksomheter. Komiteen har merket seg at det er avgitt sju avsluttende revisjonsbrev uten merknader og to avsluttende revisjonsbrev med merknader til arbeids- og velferdsetaten og Pensjonstrygden for sjømenn.

Komiteen vil innledningsvis vise til Innst. 104 S (2009–2010), jf. Dokument 1 (2009–2010) og til Innst. 138 S (2010–2011), jf. Dokument 1 (2010–2011). Komiteen vil videre vise til åpen kontrollhøring om arbeids- og velferdsetaten (Nav) 15. januar 2010.

Komiteen registrerer at arbeids- og velferdsetaten årlig forvalter rundt 320 mrd kroner, om lag en tredjedel av statsbudsjettet. Komiteen vil understreke at etaten er et viktig virkemiddel for å realisere målet om flere i arbeid og aktivitet og færre på stønad.

Komiteen har merket seg at departementet i sitt svarbrev til Riksrevisjonen vektlegger at gjennomføringen av Nav-reformen har vært utfordrende, og at det siden 2006 er etablert til sammen 457 Nav-kontorer. Komiteen registrerer videre at det parallelt med omorganiseringen også har skjedd store endringer i mange av tjenestene og ytelsene til Nav. Komiteen har merket seg at disse endringene etter departementets vurdering er blitt iverksatt på en tilfredsstillende måte.

Komiteen har merket seg at Riksrevisjonen konstaterer at departementet fortsatt har store utfordringer i styringen av Nav. Riksrevisjonen er også kritisk til at departementet ikke kan vise til bedre framdrift i arbeidet med å utvikle et helhetlig kvalitetssystem i arbeids- og velferdsetaten. Komiteen

vil understreke viktigheten av et kvalitetssystem og et kunnskapsgrunnlag for å stille objektive og mål-
bare krav til saksbehandlingskvalitet, og forutsetter
at dette blir prioritert.

Komiteen vil videre understreke at det er helt
nødvendig å sikre en fungerende og integrert IKT-
løsning for Nav og har merket seg at det i august 2011
ble besluttet å starte et moderniseringsprogram for
IKT. Komiteen vil videre understreke at moderni-
seringen må ha tilfredsstillende internkontroll.

Komiteen registrerer at det fortsatt er store
utfordringer når det gjelder styring av utenlandsom-
rådet. Komiteen vil vise til at det er iverksatt styr-
ingstiltak gjennom Handlingsplan – innretning av
utenlandsområdet i Nav. Komiteen konstaterer at
Riksrevisjonen viser til at det likevel ikke er oppnådd
tilstrekkelige forbedringer. Komiteen mener at det
er helt nødvendig at dette arbeidet skjerpes, blant
annet fordi manglende kontroll med betalingen til
utlandet kan undergrave tilliten til etaten og både føre
til misbruk og til at brukerne ikke får rett ytelse til rett
tid.

Komiteen sier seg fornøyd med at det ikke er
vesentlige merknader til Arbeids- og velferdsetatens
regnskap for 2010 og at NAV er på rett vei, selv om
det fortsatt gjenstår både store oppgaver og utfordrin-
ger.

4. Barne-, likestillings- og inkluderings- departementet

4.1 Sammendrag

4.1.1 Innledning

Samlet utgiftsbevilgning til Barne-, likestillings-
og inkluderingsdepartementet i 2010 utgjorde 45 065
mill kroner. Inntektsbevilgningen i 2010 utgjorde
1 479 mill. kroner. Departementet har ansvaret for ni
virksomheter.

4.1.2 Riksrevisjonens uttalelse

Riksrevisjonen har avgitt åtte avsluttende revi-
sjonsbrev uten merknad og ett avsluttende revisjons-
brev med merknad til Barne-, ungdoms- og familie-
etaten (Bufetat).

4.1.2.1 BARNE-, LIKESTILLINGS- OG INKLUDERINGSDEPARTEMENTETS STYRING, MÅLOPPNÅELSE OG RESULTAT RAPPORTERING TIL STORTINGET

Feilbudsjettering og regnskapsføring av utgifter til Atferdsenteret

Riksrevisjonen er kritisk til at departementet har
feilbudsjettet tilskudd på 31 mill. kroner til Atferds-

senteret. Budsjetteringen er i strid med bevilgnings-
reglementets krav og har medført feil i Bufetats regn-
skap. Riksrevisjonen har merket seg at departementet
vil endre praksis i forbindelse med budsjettet for
2012.

Utfordringer i fastsettelse av barnebidrag

Riksrevisjonen er kritisk til at det er usikkerhet
om barnebidrag er korrekt beregnet i 42 prosent av de
kontrollerte sakene, og at saksbehandlingstiden for
fastsettelse av barnebidrag og bidragsforskudd er
dobbel så lang som normtidskravet på to måneder.
Etter Riksrevisjonens vurdering er situasjonen alvor-
lig fordi barnebidraget i mange tilfeller er nødvendig
for barnets underhold.

Det er uheldig at Arbeids- og velferdsdirektoratet
ikke har prioritert å oppgradere bidragskalkulatoren
som skulle ha medvirket til korrekt kostnadsforde-
ling mellom foreldrene.

Riksrevisjonen merker seg at departementet ser
svært alvorlig på situasjonen, og vil følge opp proble-
mene i dialog med Arbeids- og velferdsdirektoratet.

Lang saksbehandlingstid i fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker

Riksrevisjonen er kritisk til at fylkesnemndene i
nærmere 90 prosent av sakene har en behandlingstid
som overstiger barnevernlovens mål om fire uker.
Riksrevisjonen har siden 2008 hatt merknader til
saksbehandlingstiden, og ser svært alvorlig på at det
ikke har vært forbedringer i perioden. I Innst. 138 S
(2010–2011) uttaler kontroll- og konstitusjonskomi-
teen at en finner det kritikkverdig at saksbehand-
lingstiden i 88 prosent av sakene er på mer enn fire
uker.

Riksrevisjonen konstaterer at selv om departe-
mentet har iverksatt tiltak for å redusere saksbehand-
lingstiden, slik som tilføring av ekstra ressurser, res-
sursutveksling og rutiner for god saksstyring og
omorganisering, har de forventede effektene uteblitt.

Departementet legger til grunn at omorganisering-
en i 2010 og økninger i budsjettet vil gi synlige
resultater i 2011. Riksrevisjonen er kritisk til at det
har tatt så lang tid å oppnå effekt av igangsatte tiltak,
og understreker betydningen av aktiv oppfølging fra
departementets side.

4.1.2.2 REGNSKAPER DER RIKSREVISJONEN HAR VESENTLIGE MERKNADER

Barne-, ungdoms- og familieetaten

Bufetat får revisjonsbrev med merknad knyttet til
følgende forhold:

Svakheter i Barne-, ungdoms- og familiedirektoratets forvaltning av bevilgninger til Atferdssenteret

Atferdssenteret mottok i 2010 en samlet bevilgning på 50,7 mill. kroner fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) og tre departementer. Bufdir utarbeider et felles oppdragsbrev til Atferdssenteret.

Riksrevisjonen er kritisk til at Bufdir ikke har etablert tilfredsstillende rutiner og internkontroll for forvaltningen av tilskuddsmidlene. Dette har blant annet ført til brudd på økonomireglementet både når det gjelder praksis for utbetalinger og tilbakebetalinger av ubrukte bevilgninger, krav til utforming av søknad og manglende sporbarhet gjennom hele forvaltningen av tilskuddsordningen.

Riksrevisjonen ser positivt på at departementet har iverksatt flere tiltak for å rette opp svakheter og møte kravene i økonomiregelverket. Riksrevisjonen forventer at disse tiltakene vil sikre god forvaltning av budsjettmidlene.

Brudd på anskaffelsesregelverket i barne-, ungdoms- og familieetaten

Riksrevisjonen er kritisk til at det er betydelig svikt i innkjøpsprosessene i Bufetat. Til tross for utvikling av lokal innkjøpspolitikk og innskjerping av interne rutiner gjennomføres det innkjøp som er i strid med anskaffelsesregelverket. Det er etter Riksrevisjonens vurdering uheldig at en stor, landsomfattende virksomhet ikke i større grad greier å samordne og følge opp innkjøp nasjonalt og regionalt.

Riksrevisjonen merker seg at departementet vil følge opp Bufetats tiltak og effekten av disse i styringsdialogen med Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet.

Utfordringer i Region nord

Riksrevisjonen ser alvorlig på at Region nord gjennom flere år har hatt utfordringer med å sikre god kvalitet i regnskapet og etterleve krav og føringer når det gjelder drift av barnevernsinstitusjoner og tiltak. Riksrevisjonen merker seg at direktoratet vil følge opp disse utfordringene. Riksrevisjonen forutsetter at departementets styring tar i betraktning de risikomentene som har framkommet i revisjonen av Region nord.

Tiltak for ungdom med store atferdsvansker

MultifunC er et spesialtilpasset tilbud til ungdom med store atferdsvansker. Tiltaket krever store ressurser og er kostbart. Riksrevisjonen finner det derfor kritikkverdig at kapasitetsutnyttelsen i MultifunC i flere år har vært lav. I 2010 er kapasitetsutnyttelsen på 52 prosent, vesentlig under resultatkravet på 92 prosent.

Riksrevisjonen konstaterer at Bufdirs tiltak foreløpig ikke har hatt synlig effekt. Riksrevisjonen forutsetter at departementet vil følge opp utviklingen for å sikre at flere ungdommer i særlige utsatte grupper får et kvalitativt godt tilbud, og at ressursene utnyttes på en effektiv måte.

4.1.2.3 OPPFØLGING AV TIDLIGERE RAPPORTERTE FORHOLD

Av tidligere rapporterte forhold er følgende avsluttet:

- Innføring av varslingsrutiner i Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet og underliggende virksomheter
- Mangelfull oppfølging fra det kommunale barnevernet når det gjelder enslige mindreårige asylsøkere mellom 15 og 18 år

Følgende forhold vil bli fulgt opp i den løpende revisjonen:

- Svakheter i fylkesmennenes tilsyn av tjenestetkvalitet for enslige mindreårige asylsøkere under 15 år
- Svakheter i forvaltning av tilskudd til opplæring i norsk og samfunnskunnskap

4.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til Riksrevisjonens revisjon og kontroll av Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet og dets underliggende virksomheter. Komiteen har merket seg at det er avgitt åtte avsluttende revisjonsbrev uten merknader og ett avsluttende revisjonsbrev med merknader til barne-, ungdoms- og familieetaten. Komiteen viser til at rapporten tar opp en rekke forhold av alvorlig karakter. Noen vesentlige problemstillinger synes også å være gjengangere.

Komiteen viser til feil i budsjettering og regnskapsføring av utgifter til Atferdssenteret. Riksrevisjonen er kritisk til at departementet har feilbudsjettet tilskudd på 31 mill. kroner til Atferdssenteret. Budsjetteringen er i strid med bevilgningsreglementets krav og har medført feil i Bufetats regnskap. Riksrevisjonen har merket seg at departementet vil endre praksis i forbindelse med budsjettet for 2012.

Fastsettelse av barnebidrag

Komiteen merker seg at det fortsatt er utfordringer i fastsettelse av barnebidrag. Riksrevisjonen er kritisk til at det er usikkerhet om barnebidraget er korrekt beregnet i 42 prosent av de kontrollerte sakene, og at saksbehandlingstiden for fastsettelse av barnebidrag og bidragsforskudd er dobbelt så lang som normtidskravet på to måneder. Etter Riksrevisjo-

nens vurdering er situasjonen alvorlig fordi barnebidraget i mange tilfeller er nødvendig for barnets underhold. Komiteen deler dette syn, og forutsetter at dette prioriteres. Komiteen deler også Riksrevisjonens syn med hensyn til at det er uheldig at Arbeids- og velferdsdirektoratet ikke har prioritert å oppgradere bidragskalkulatoren som skulle ha medvirket til korrekt kostnadsfordeling mellom foreldrene.

Komiteen merker seg at statsråden i sitt svar til Riksrevisjonen, gjengitt i Dokument 1 (2011–2012), og i brev til komiteen gir uttrykk for at departementet ser svært alvorlig på utfordringene og vil følge opp problemene i dialog med Arbeids- og velferdsdirektoratet. Komiteen ser alvorlig på forholdene og ber om at man senest i forbindelse med fremleggningen av statsbudsjettet for 2013 rapporterer om status for arbeidet.

Saksbehandlingstid i fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker

Komiteen merker seg at lang saksbehandlingstid i fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker også ser ut til å være et tilbakevendende tema. Fylkesnemndene har i nærmere 90 prosent av sakene en behandlingstid som overstiger barnevernlovens mål om fire uker. Riksrevisjonen har siden 2008 hatt merknader til saksbehandlingstiden, og ser svært alvorlig på at det ikke har vært forbedringer i perioden. I Innst. 138 S (2010–2011), jf. Dokument 1 (2010–2011) uttaler kontroll- og konstitusjonskomiteen at man finner det kritikkverdige at saksbehandlingstiden i 88 prosent av sakene er på mer enn fire uker. Selv om departementet har iverksatt tiltak for å redusere saksbehandlingstiden, slik som tilføring av ekstra ressurser, ressursutveksling og rutiner for god saksstyring og omorganisering, har de forventede effektene uteblitt. Komiteen mener departementet må forsterke innsatsen og ha en aktiv oppfølging på feltet.

Barne-, ungdoms- og familieetatens regnskap

Komiteen merker seg at barne-, ungdoms- og familieetaten får vesentlige merknader til sitt regnskap.

Atferdssenteret mottok i 2010 en samlet bevilgning på 50,7 mill. kroner fra Bufdir og tre departementer. Bufdir utarbeider et felles oppdragsbrev til Atferdssenteret. Riksrevisjonen er kritisk til at Bufdir ikke har etablert tilfredsstillende rutiner og internkontroll for forvaltningen av tilskuddsmidlene. Dette har blant annet ført til brudd på økonomireglementet når det gjelder praksis for utbetalinger og tilbakebetalinger av ubrukte bevilgninger, krav til utforming av søknad og manglende sporbarhet gjennom hele

forvaltningen av tilskuddsordningen. Det er positivt at departementet har iverksatt flere tiltak for å rette opp svakheter og møte kravene i økonomireglementet. Komiteen merker seg at Riksrevisjonen forventer at disse tiltakene vil sikre god forvaltning av budsjettmidlene.

Komiteen merker seg også at Riksrevisjonen er kritisk til at det er betydelig svikt i innkjøpsprosessene i Bufetat. Til tross for utvikling av lokal innkjøpspolitikk og innskjerping av interne rutiner, gjennomføres det innkjøp som er i strid med anskaffelsesregelverket. Det er uheldig at en stor, landsomfattende virksomhet ikke i større grad greier å samordne og følge opp innkjøp nasjonalt og regionalt. Komiteen merker seg at departementet vil følge opp Bufetats tiltak og effekten av disse i styringsdialogen med Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet.

Komiteen viser også til at MultifunC er en gjenganger i rapportene. Dette er et spesialtilpasset tilbud til ungdom med store atferdsvansker. Tiltaket krever store ressurser og er kostbart. Komiteen sier seg enig med Riksrevisjonen i at det er kritikkverdige at kapasitetsutnyttelsen i MultifunC i flere år har vært lav. I 2010 var kapasitetsutnyttelsen på 52 prosent, vesentlig under resultatkravet på 92 prosent.

Oppfølging av tidligere rapporterte forhold

Når det gjelder tidligere rapporterte forhold, er komiteen positiv til at Riksrevisjonen vil følge opp svakheter i fylkesmennenes tilsyn av tjenestekvalitet for enslige mindreårige asylsøkere under 15 år og svakheter i forvaltning av tilskudd til opplæring i norsk og samfunnskunnskap. Komiteen er også positiv til at Riksrevisjonen holder på med en forvaltningsrevisjon om det kommunale barnevernet.

5. Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet

5.1 Sammendrag

5.1.1 Innledning

Samlet utgiftsbevilgning til Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet i 2010 utgjorde 7 831 mill kroner. Inntektsbevilgningen i 2010 utgjorde 1 282 mill kroner. Departementet har ansvaret for 42 virksomheter, fire fond og ett særlovsselskap.

5.1.2 Riksrevisjonen uttaler

Riksrevisjonen har avgitt 42 avsluttende revisjonsbrev uten merknad og to avsluttende revisjonsbrev med merknad til Departementenes servicesenter og Opplysningsvesenets fond.

5.1.2.1 RISIKOSTYRING VED FYLKESMANNSEM- EBETENE

Statlige virksomheter ble pålagt å innføre risikostyring i 2003. Revisjonen av fylkesmannsembetenes regnskaper for 2010 viser at flere embeter ikke har etablert risikostyring som en integrert del av mål- og resultatstyringen. Konsekvensen av manglende risikostyring kan være økt risiko for redusert måloppnåelse i forhold til Stortingets forutsetninger og lite effektiv bruk av statlige midler, samt brudd på lover og regler.

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet viser til at det har et særlig ansvar for blant annet å påse at fylkesmannsembetene etablerer et system for risikostyring, og for at bestemmelsene i økonomireglementet blir fulgt. Departementet har videre ansvar for å følge opp risikostyring av felles virksomhetskritiske faktorer, men det er fagdepartementenes ansvar å følge opp innenfor sine respektive fagområder. I tildelingsbrevet for 2011 har departementet stilt krav om at fylkesmannsembetene jevnlig foretar risiko- og sårbarhetsanalyser, og at de avgir konkret rapportering av risikostyringen. Departementet opplyser at risikostyring er tatt opp i leder-samtaler i 2011. Hvis dette ikke følges opp på en tilfredsstillende måte vil departementet iverksette ytterligere tiltak. Hvert år siden 2005 har Riksrevisjonen i den årlige rapporteringen til Stortinget påpekt svakheter ved styringen av fylkesmannsembetene. Kontroll- og konstitusjonskomiteen har uttalt at den har merket seg svakhetene som Riksrevisjonen har påpekt.

Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet ennå ikke har sikret at alle fylkesmannsembetene har etablert risikostyring som en integrert del av mål- og resultatstyringen. Riksrevisjonen forutsetter at departementet følger opp de tiltak som er skissert, og at det sikrer at innføring av risikostyring blir prioritert ved alle fylkesmannsembeter.

5.1.2.2 DEPARTEMENTENES SERVICESENTER

Anskaffelser

Departementenes servicesenter (DSS) har foretatt innkjøp av varer og tjenester som overstiger kr 500 000 per leverandør uten at det er gjennomført konkurranse, og for flere av disse anskaffelsene foreligger heller ikke skriftlig avtale. Riksrevisjonen har merket seg at DSS har iverksatt tiltak for å få bedre kontroll med anskaffelsene og sikre bedre kontraktsforvaltning. Riksrevisjonen har videre merket seg at Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet påpeker viktigheten av god intern kontroll, og at organisatoriske tiltak for å styrke den interne kontrollfunksjon vil bli vurdert i samråd med DSS.

Riksrevisjonen er kritisk til at DSS ikke overholder anskaffelsesregelverket, og forutsetter at Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet påser at etablerte tiltak får ønsket effekt.

Informasjonssikkerhet

DSS er et administrativt serviceorgan som leverer tjenester til departementene og Statsministerens kontor, blant annet all ikt-drift i 13 departementer. DSS har for 2010 fortsatt vesentlige mangler på informasjonssikkerhetsområdet, til tross for påpekninger fra Riksrevisjonen i Dokument 1 (2010–2011). Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har også konkludert med at det i 2010 ikke er skjedd vesentlige forbedringer av informasjonssikkerheten i DSS. Departementet har imidlertid ikke besvart Riksrevisjonens spørsmål om hvordan nasjonale sikkerhetsinteresser er ivaretatt inntil DSS får på plass tilfredsstillende sikkerhet.

Riksrevisjonen har merket seg at DSS i 2010 har planlagt hvordan påviste svakheter skal utbedres, og at Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har stilt krav til DSS om å utbedre alle påviste forhold i løpet av 2011. Riksrevisjonen har registrert at Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har sett behov for å styrke egen kompetanse på ikt-området, og at departementet har engasjert et eksternt konsulentfirma for å bistå i oppfølgingen av DSS.

Riksrevisjonen er sterkt kritisk til at DSS fortsatt har vesentlige mangler på informasjonssikkerhetsområdet, og forutsetter at alle påviste svakheter blir utbedret. Videre ser Riksrevisjonen alvorlig på at Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet ikke har sikret at infrastrukturen som departementene benytter har tilfredsstillende sikkerhet, og understreker departementets ansvar.

5.1.2.3 OPPLYSNINGSVESENETS FOND

Risikostyring, styring og oppfølging av datterselskaper

Opplysningsvesenets fond (Ovf) forvalter fast eiendom og finanskapital som skal komme Den norske kirke til gode. Eiendomsforvaltning skjer blant annet gjennom datterselskaper.

Risikostyring

Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet satte for 2009 krav til Ovff om å etablere et gjennomgående system for risikostyring. Revisjonen har vist at Ovff fortsatt ikke har etablert et helhetlig system for risikostyring som tar hensyn til kompleksiteten og totalaktiviteten i Ovff og datterselskapene. Dette har blant annet medført at kapitalintensive prosjekter er blitt godkjent uten at det er foretatt vurdering av Ovffs totale risikoeksponering og økonomiske

bæreevne. Manglende risikostyring er også tatt opp tidligere, og Fornyings-, administrasjons- og kirke- departementet har opplyst at et gjennomgående system for risikostyring nå er under utarbeidelse.

Riksrevisjonen ser alvorlig på at Ovf fortsatt ikke har etablert et helhetlig system for risikostyring og forutsetter at arbeidet gis nødvendig prioritet.

Styring og oppfølging av datterselskaper

Ved utgangen av 2010 hadde Ovf 16 datterselskaper. Investeringsaktiviteten i datterselskapene er økende, uten at det er gitt nødvendige retningslinjer. Dette medfører at styring av datterselskapene framstår som uklar, spesielt knyttet til ansvarsforhold, roller, kontroll og oppfølging. Manglende føringer for styring og oppfølging av datterselskapene er tatt opp tidligere, og kontroll- og konstitusjonskomiteen merket seg at Fornyings-, administrasjons- og kirke- departementet ville gjennomgå og vurdere Ovfs rammeverk og overordnede instruksverk.

Fornyings-, administrasjons- og kirke- departementet har opplyst at det pågår en gjennomgang av Ovfs instruksverk, rammebetingelser og organisering, hvor også styring og kontroll av datterselskaper inngår. Departementet har opplyst at dette arbeidet vil ta noe tid, og at det derfor vil ha en særskilt gjennomgang av instruksbestemmelser knyttet til roller og ansvar. Denne gjennomgangen vil blant annet omfatte forholdet mellom departementet og styret i Ovf, regulering av datterselskaper og retningslinjer for aktiviteten i datterselskaper.

Riksrevisjonen har merket seg at Fornyings-, administrasjons- og kirke- departementet skal gjennomgå Ovfs rammebetingelser. Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at Ovf, i påvente av denne gjennomgangen, ikke har etablert prinsipper, policyer og interne retningslinjer knyttet til aktiviteten i datterselskaper.

Departementets styring og oppfølging

Riksrevisjonen registrerer at styret etter departementets oppfatning er ansvarlig for risikostyring og fastsettelse av instruksverk i Ovf og datterselskaper. Riksrevisjonen er enig i at Ovf har et selvstendig ansvar, men påpeker at Fornyings-, administrasjons- og kirke- departementet har et overordnet ansvar for styring og oppfølging av underliggende virksomheter.

Riksrevisjonen er kritisk til at Fornyings-, administrasjons- og kirke- departementet, gjennom styringen av Ovf, ikke har påsett at et helhetlig system for risikostyring er etablert og at nødvendige retningslinjer for aktiviteten i datterselskapene foreligger. Riksrevisjonen finner det videre kritikkverdig at departementets varslede gjennomgang av rammeverket fortsatt ikke er ferdigstilt. Riksrevisjonen forutsetter at

departementet følger opp at Ovf implementerer et helhetlig system for risikostyring og sikrer at føringer knyttet til styring og oppfølging av datterselskapene blir avklart.

Forvaltning av ikt

Ovf drifter dataløsninger for egen organisasjon, og er pålagt ansvar for driften av dataløsninger til sentrale og regionale kirkelige organer. På ikt-området er Ovf avhengig av eksterne konsulenter, og det foreligger avtaler om kjøp av konsulenttjenester. Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at Ovf ikke etterlever anskaffelsesregelverket ved kjøp av konsulenttjenester. Mangler på dette området er også tatt opp tidligere, og kontroll- og konstitusjonskomiteen har forutsatt at departementet følger opp etterlevelsen av regelverket i Ovf. I 2009 ble det avklart at Ovf er omfattet av anskaffelsesregelverket, og Riksrevisjonen ser alvorlig på at departementet ikke har sett grunn til å etterprøve om Ovf faktisk forholder seg korrekt på dette området.

Riksrevisjonen er videre kritisk til at Ovf ikke har etablert et tilfredsstillende styringssystem for ikt og at det er svakheter i sikkerheten til det nettverket som Ovf drifter. Riksrevisjonen har merket seg at departementet vil ha en nær oppfølging av Ovf på ikt-området, og at det skal foretas en helhetlig gjennomgang. Riksrevisjonen forutsetter at de tiltak som iverksettes fører til bedre forvaltning av ikt i Ovf, og understreker departementets ansvar for å påse at tiltakene gir ønsket effekt.

Internkontroll

Mangler ved internkontrollen i Ovf er tatt opp i Dokument 1 flere ganger tidligere. Riksrevisjonen ser alvorlig på at Ovf fortsatt har svakheter knyttet til internkontroll og dokumentasjon av regnskapsopplysninger, til tross for at tiltak er iverksatt. Riksrevisjonen har merket seg at Fornyings-, administrasjons- og kirke- departementet nå vil påse at tiltak for å bedre internkontrollen får nødvendig prioritet.

Riksrevisjonen understreker viktigheten av at internkontrollen innrettes slik at feil og svakheter korrigeres. Riksrevisjonen ser alvorlig på at Fornyings-, administrasjons- og kirke- departementet gjennom styringen av Ovf ikke har påsett at internkontrollen er tilfredsstillende, og forutsetter at departementet følger opp at nødvendige tiltak blir iverksatt.

5.1.2.4 OPPFØLGING AV TIDLIGERE RAPPORTERTE FORHOLD

Av tidligere rapporterte forhold er følgende saker avsluttet:

- Brukerorientering

Følgende saker vil bli fulgt opp i den løpende revisjonen:

- Departementets samordnings- og sektoransvar for informasjonssikkerhet
- Manglende måloppnåelse for offentlig elektronisk postjournal
- Retningslinjer for finansforvaltningen og oppfølging av datterselskaper i Ovf
- Informasjonssikkerhet i DSS

5.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til Riksrevisjonens revisjon og kontroll av Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet og dets underliggende virksomheter. Komiteen har merket seg at det er avgitt 42 avsluttende revisjonsbrev uten merknad og to avsluttende revisjonsbrev med merknad til Departementenes servicesenter og Opplysningsvesenets fond.

Risikostyring ved fylkesmannsembetene

Komiteen viser til at statlige virksomheter ble pålagt å innføre risikostyring i 2003. Revisjonen av fylkesmannsembetenes regnskaper for 2010 viser at flere embeter ikke har etablert risikostyring som en integrert del av mål- og resultatstyringen. Konsekvensen av manglende risikostyring kan være økt fare for redusert måloppnåelse i forhold til Stortingets forutsetninger og lite effektiv bruk av statlige midler, samt brudd på lover og regler.

Komiteen påpeker at Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har et særlig ansvar for blant annet å påse at fylkesmannsembetene etablerer et system for risikostyring, og for at bestemmelsene i økonomireglementet blir fulgt. Departementet har videre ansvar for å følge opp risikostyring av felles virksomhetskritiske faktorer, men det er fagdepartementenes ansvar å følge opp innenfor sine respektive fagområder. I tildelingsbrevet for 2011 har departementet stilt krav om at fylkesmannsembetene jevnlig foretar risiko- og sårbarhetsanalyser, og at de avgir konkret rapportering av risikostyringen. Departementet opplyser at risikostyring er tatt opp i leder-samtaler i 2011. Hvis dette ikke følges opp på en tilfredsstillende måte vil departementet iverksette ytterligere tiltak. Hvert år siden 2005 har Riksrevisjonen i den årlige rapporteringen til Stortinget påpekt svakheter ved styringen av fylkesmannsembetene. Kontroll- og konstitusjonskomiteen har uttalt at den har merket seg svakhetene som Riksrevisjonen har påpekt.

Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet ennå ikke har sikret at alle fylkesmannsembetene har etablert risikostyring som en integrert del av mål- og resultatstyringen. Komiteen deler dette syn og for-

utsetter at departementet følger opp de tiltak som er skissert, og at det sikrer at innføring av risikostyring blir prioritert ved alle fylkesmannsembeter.

Departementenes servicesenter

Komiteen har merket seg at det i Dokument 1 rapporteres at Departementenes servicesenter (DSS) har foretatt innkjøp av varer og tjenester som overstiger kr 500 000 per leverandør uten at det er gjennomført konkurranse, og at det for flere av disse anskaffelsene heller ikke foreligger skriftlig avtale. Riksrevisjonen har merket seg at DSS har iverksatt tiltak for å få bedre kontroll med anskaffelsene og sikre bedre kontraktsforvaltning. Riksrevisjonen har videre merket seg at Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet påpeker viktigheten av god intern kontroll, og at organisatoriske tiltak for å styrke den interne kontrollfunksjon vil bli vurdert i samråd med DSS. Komiteen ber om at det påses at etablerte tiltak får ønsket effekt.

Komiteen viser til at DSS er et administrativt serviceorgan som leverer tjenester til departementene og til Statsministerens kontor, blant annet all ikt-drift i 13 departementer. DSS har for 2010 fortsatt vesentlige mangler på informasjonssikkerhetsområdet, til tross for påpekninger fra Riksrevisjonen i Dokument 1 (2010–2011). Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet har også konkludert med at det i 2010 ikke er skjedd vesentlige forbedringer av informasjonssikkerheten i DSS.

Kontroll- og konstitusjonskomiteen har i brev av 20. desember 2011 tatt denne problemstillingen opp med statsråden og stilt følgende spørsmål:

«Riksrevisjonen er sterkt kritisk til at DSS fortsatt har vesentlige mangler på informasjonssikkerhetsområdet, og ser alvorlig på at Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet ikke har sikret at infrastrukturen som departementene benytter har tilfredsstillende sikkerhet. Hva vil statsråden gjøre for å sikre at dette kommer på plass?»

I sitt svar sier statsråden:

«Med bakgrunn i Riksrevisjonens sterke kritikk engasjerte Fornyings-, administrasjons og kirkedepartementet (FAD) høsten 2010 Nasjonal Sikkerhetsmyndighet (NSM) til å foreta omfattende tester av datasikkerheten i DSS. NSM avga sin rapport til FAD i desember 2010. Rapporten avdekket i likhet med rapporten fra Riksrevisjonen betydelige mangler og svakheter. Som en følge av dette ble det fra januar 2011 igangsatt et omfattende arbeid med utbedring av datasikkerheten i DSS.

Arbeidet er delt i to deler, et eget program som gjelder «Forbedring av teknisk IKT-sikkerhet i DSS» (FIKS), og etablering av et nytt Styringssystem for informasjonssikkerhet (SSIS).

I arbeidet med FIKS har FAD også engasjert en ekstern konsulent (Ernst & Young) for å bistå med

kvalitetssikringen av arbeidet. Som en del av dette arbeidet har DSS utarbeidet en liste over de avdekkede svakhetene, med tidsplan og konkrete utbedringstiltak. Kvalitetssikrer rapporterte løpende gjennom 2011 til FAD om framdriften i utbedringsarbeidet. FIKS er nå på det nærmeste ferdigstilt.

Jeg vil motta sluttrapporter om resultatet av FIKS både fra DSS og Ernst & Young i første halvår 2012.

Arbeidet med SSIS har dessverre blitt noe forsinket som følge av hendelsene 22. juli 2011, da DSS har vært nødt til å prioritere oppgaver knyttet til etablering av IKT-tjenester for de departementene som ikke lenger har lokaler i Regjeringskvartalet.

Arbeidet med SSIS vil derfor pågå i hele 2012.

Regjeringen vedtok for øvrig den 6. juni 2011 å utrede en ny IKT-løsning for departementsfellesskapet som kan håndtere ugradert og gradert informasjon opp til BEGRENSET. Løsningen skal kunne tilbys alle departementer og SMK i samsvar med deres individuelle behov. Utredningsarbeidet ble ledet av FAD gjennom en egen arbeidsgruppe, og med en styringsgruppe på høyt nivå hvor JD, FD, FIN, UD, AD og OED deltok.

Jeg fikk arbeidsgruppens rapport overlevert i desember 2011, og denne saken vil bli fulgt opp i 2012 basert bl.a. på de råd og anbefalinger som ligger i rapporten.»

Komiteen ber om at Stortinget blir orientert om fremdriften i dette arbeidet på egnet måte.

Opplysningsvesenets fond

Komiteen viser til at Opplysningsvesenets fond (Ovf) forvalter fast eiendom og finanskapital som skal komme Den norske kirke til gode. Eiendomsforvaltning skjer blant annet gjennom datterselskaper.

Riksrevisjonen har påpekt en rekke forhold av betydning når det gjelder Ovf. Dette ble også tatt opp i komiteens brev til statsråden. Komiteen satte særlig fokus på at et helhetlig system for risikostyring ikke er etablert og at nødvendige retningslinjer for aktiviteten i datterselskapene ikke foreligger. Riksrevisjonen finner det videre kritikkverdige at departementets varslede gjennomgang av rammeverket ikke er ferdigstilt.

I statsrådets svar fremkommer det at det vesentligste av fondets aktiviteter vil være omfattet av et helhetlig system for risikostyring i 2012, og departementet stiller krav til Ovf om dette i tildelingsbrevet for 2012. Når det gjelder forhold som angår fondets rammeverk og retningslinjer for styring og oppfølging av datterselskaper, opplyses det at departementet arbeider med en revisjon av hovedinstruksen for Ovf. Hovedinstruksen, som fastsettes av departementet, trekker opp overordnede retningslinjer og rammer for forvaltningen av fondet. Med bakgrunn i hovedinstruksen fastsetter fondets styre underliggende instruks og retningslinjer. Formålet med den pågående revisjonen av instruksverket er bl.a. å presisere rolle- og ansvarsfordelingen mellom departe-

mentet og styret bedre. Også forhold som gjelder risikostyring og styring og kontroll av datterselskaper inngår i instruksarbeidet.

Komiteen imøteser at revidert hovedinstruks for Ovf blir ferdigstilt i løpet av våren 2012.

Komiteen har også tatt opp etterlevelse av anskaffelsesregelverket ved kjøp av konsulenttjenester. Komiteen er tilfreds med at Ovf fra høsten 2011 har tatt initiativ til å konkurransesette de aktuelle IKT-tjenestene i tråd med kravene i anskaffelsesregelverket.

Komiteen vil bemerke at mangler ved internkontrollen i Ovf er en gjenganger i Dokument 1. Det er alvorlig at Ovf fortsatt har svakheter knyttet til internkontroll og dokumentasjon av regnskapsopplysninger, til tross for at tiltak er iverksatt. Riksrevisjonen har merket seg at Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet nå vil påse at tiltak for å bedre internkontrollen får nødvendig prioritet. Komiteen er tilfreds med dette.

Komiteen er tilfreds med at Riksrevisjonen melder at det gjennomføres en forvaltningsrevisjon om forvaltning av eiendomsmassen i universitets- og høyskolesektoren.

6. Finansdepartementet

6.1 Sammendrag

6.1.1 Innledning

Samlet utgiftsbevilgning til Finansdepartementet i 2010 utgjorde 319 381 mill. kroner. Inntektsbevilgningen i 2010 utgjorde 989 724 mill. kroner. Departementet har ansvaret for seks virksomheter, fem fond og tre særlovsselskaper.

6.1.2 Riksrevisjonens uttalelse

Riksrevisjonen har avgitt åtte avsluttende revisjonsbrev uten merknad.

6.1.2.1 STATENS PENSJONSFOND

Finansdepartementet har ansvar for forvaltningen av Statens pensjonsfond (SPF) som består av Statens pensjonsfond utland (SPU) og Statens pensjonsfond Norge (SPN). Den operative forvaltningen av SPU og SPN er delegert videre til henholdsvis Norges Bank og Folketrygdfondet, og skal skje innenfor overordnede retningslinjer fastsatt av departementet. Riksrevisjonens oppgaver er blant annet å påse at Finansdepartementet forvalter Statens pensjonsfond i tråd med Stortingets vedtak og forutsetninger, revidere statsregnskapet inklusive posten Statens pensjonsfond, herunder SPU og SPN, og føre kontroll med statsrådets myndighetsutøvelse overfor Norges Bank, jf. Grunnloven § 75 k, § 9 i lov om Riksrevisjonen av 7. mai 2004 (riksrevisjonsloven), Innst.

138 S (2010–2011) og Innst. 436 S (2010–2011). Flere av forholdene vedrørende departementets styring, kontroll og oppfølging av SPU bygger på Norges Banks forvaltning, og avkastningsposter i statsregnskapet. Riksrevisjonens revisjon omfatter ikke den operative forvaltningen av Statens pensjonsfond utland i Norges Bank. Denne er revidert av Norges Banks eksterne revisor, og Norges Banks representantskap fører tilsyn og rapporterer til Stortinget.

Riksrevisjonens innsynsrett

For at Riksrevisjonen skal kunne utføre lovbestemte oppgaver er det nødvendig å få innsyn i relevant informasjon og dokumentasjon. Finansdepartementet og Riksrevisjonen har hatt ulike syn når det gjelder innsyn i Norges Banks forvaltning.

Kontroll- og konstitusjonskomiteen og finanskomiteen har ved en rekke anledninger omtalt revisjonen av SPU. Riksrevisjonen har merket seg at det har vært en endring over tid når det gjelder Stortingets forutsetninger og uttalelser knyttet til Riksrevisjonens revisjon og kontroll på dette området. I 2006 anmodet kontroll- og konstitusjonskomiteen Riksrevisjonen om å følge opp og intensivere sin revisjon av statens betydelige internasjonale plasseringer i SPU. Etter innføringen av den nye revisjons- og tilsynsordningen for Norges Bank har et flertall i finanskomiteen og kontroll- og konstitusjonskomiteen understreket betydningen av at det er en klar ansvars- og rolledeling, også mellom de ulike organene som fører kontroll med SPF. Flertallet i finanskomiteen har i juni 2011 uttalt at Riksrevisjonen skal foreta forvaltningsrevisjon av Finansdepartementet og revisjon av posten Statens pensjonsfond i statsregnskapet, samt føre kontroll med statsrådets myndighetsutøvelse, men at Riksrevisjonen utover dette ikke skal foreta en kontroll av Norges Bank og SPU og av Folketrygdforbundet (FTF) og SPN, jf. Innst. 436 S (2010–2011).

Riksrevisjonen vil innrette revisjonen av SPU og SPN i statsregnskapet og kontrollen med Finansdepartementets forvaltning i samsvar med Stortingets forutsetninger.

Presentasjon av overskudd i Statens pensjonsfond i statsregnskapet

Finansdepartementet presenterer i Meld. St. 3 (2010–2011) Statsrekneskapen 2010 statens samlede inntekter og utgifter og overskudd i Statens pensjonsfond i tabell 1.2 som tidligere. Tabellens del 2 viser overskudd i SPF. Del 3 viser samlet overskudd for statsbudsjettet og SPF. Av del 2 framgår renteinntekter og utbytte fra SPN og SPU som for 2010 er oppgitt til 90,5 mrd. kroner. SPU og SPNs samlede resultat for 2010 utgjorde imidlertid 270 mrd. kroner. Herav utgjør gevinst 180 mrd. kroner som ikke er

medtatt ved framstilling av overskuddet i SPF i tabellen. Ifølge Finansdepartementet samsvarer framstillingen med oppsettet i statsbudsjettet hvor SPFs overskudd er satt opp etter nasjonalregnskapets definisjon.

Det er forventet at denne gevinsten, som utgjør en stor andel av avkastningen, vil vokse betydelig i årene framover. Riksrevisjonen viser til at en vesentlig del av resultatelementet til SPU og SPN blir utelatt når Finansdepartementet velger å presentere SPUs overskudd etter nasjonalregnskapets definisjon.

Etter Riksrevisjonens vurdering taler fondets størrelse og vesentlighet for at hele resultatelementet for SPU og SPN bør framgå i tabellpresentasjonen slik at den viser det faktiske samlede overskuddet i Statens pensjonsfond. Dette bør ikke bare framkomme i den tekstlige omtalen. Riksrevisjonen er av det syn at dette vil bidra til en rettvise, mer oversiktlig og fullstendig rapportering til Stortinget.

Rapportering av Statens pensjonsfond utlands realavkastning i norske kroner

Riksrevisjonen ba Finansdepartementet opplyse om realavkastning av SPU beregnes i norske kroner. Finansdepartementet opplyser at det ikke beregner realavkastning i norske kroner, men baserer sin rapportering på beregninger av realavkastning i internasjonal valuta foretatt av Norges Bank. Handlingsregelen legger til grunn at forventet realavkastning av fondets kapital på fire prosent kan brukes over statsbudsjettet hvert år.

Departementet opplyser at den forventede realavkastning, som er anslått til fire prosent, er ment å gjelde på svært lang sikt. Departementet viser også til at det er fondets avkastning målt i internasjonal kjøpekraft som er avgjørende for hva Norge som nasjon vil kunne få for pengene. Da er det mest relevant å vurdere utviklingen i kjøpekraften til fondet ved å se på avkastning målt i utenlandsk valuta.

Riksrevisjonen viser til at handlingsregelens fire prosent beregnes og budsjetteres med basis i SPUs verdi i norske kroner hvert år. Ved beregning av handlingsregelens forventede realavkastning legges SPUs kapital ved utgangen av foregående år til grunn og beløpet beregnes i norske kroner. For 2011 er beløpet budsjettet til 123 mrd. kroner. Etter Riksrevisjonens vurdering er realavkastning i norske kroner relevant informasjon i denne sammenheng.

Riksrevisjonen er enig med departementet i at i et langsiktig perspektiv er det viktig å måle realavkastning i internasjonal valuta. Riksrevisjonen antar at beregning av og informasjon om realisert realavkastning i norske kroner i tillegg til internasjonal valuta, vil bidra til en mer fullstendig rapportering til Stortinget.

Overføringer til og fra Statens pensjonsfond utland og posteringene i statsregnskapet

Riksrevisjonen har undersøkt prosessen med overføringer av midler til og fra SPU og tilhørende posteringer i statsregnskapet. Overføringene synes for revisjonen i det vesentligste å bli utført på en åpen, effektiv og sikker måte og i tråd med Stortingets vedtak og forutsetninger. Undersøkelsen har imidlertid vist at det i løpet av perioden fra 2003 til 2010 er akkumulert 33 mrd. 2010-kroner på statens foliokonto i stedet for overført til SPU. Dette som følge av undervurderinger av det oljekorrigerte overskuddet ved nysalderingen. Departementet peker blant annet på at dette har vært en spesiell periode for norsk økonomi. Riksrevisjonen har ikke hatt merknader til måten departementet har utført sine anslag på, men har bedt departementet vurdere den nåværende ordningen. Riksrevisjonen har videre stilt spørsmål om dette har ført til lavere avkastning på statens formue. Departementet uttaler at det er naturlig å se staten og Norges Bank under ett i denne sammenhengen. Riksrevisjonen har derfor bedt departementet vurdere om statens avkastning på midlene som plasseres i Norges Bank er like god som avkastningen ved plassering av midlene i SPU. Videre har Riksrevisjonen bedt departementet vurdere nødvendigheten av en endelig avklaring av overføringene fra SPU til statsbudsjettet i nysaldert budsjett.

Vurdering av statens avkastning

Departementet uttaler at det er mulig å finne ut hva det koster å ha en stor likviditetsreserve ved å sammenlikne den avkastningen Norges Bank får på plasseringen av denne likviditeten med statens lånekostnader. Beregninger utført av departementet viser at det ikke medfører en nettougift for staten å ha en slik reserve. Riksrevisjonen legger til grunn at departementets konklusjon er riktig for en likviditetsreserve forårsaket av statens opplåning, men stiller spørsmål om det samme gjelder for en likviditetsreserve forårsaket av overskudd på statsbudsjettet. Riksrevisjonen kan ikke se at departementet har gitt mer informasjon om dette spørsmålet.

Nødvendigheten av en endelig avklaring av overføringene fra SPU til statsbudsjettet i nysaldert budsjett

Departementet uttaler at formålet med dagens ordning er å skape bevissthet om hvor mye av statens midler i SPU som brukes over statsbudsjettet. Riksrevisjonen antar at dette også vil kunne oppnås ved et vedtak i nysalderingen som senere justeres ved avleggelsen av statsregnskapet. Ved en slik ordning vil overføringene fra SPU bare brukes til å dekke

utgifter over statsbudsjettet og ikke plasseres på konto i Norges Bank.

Departementet viser videre til at det ikke fattes noen vedtak i forbindelse med Stortingets behandling av statsregnskapet, noe som er en forutsetning for bruk av midlene i SPU etter § 5 i lov om statens pensjonsfond. Riksrevisjonen viser i den forbindelse til at Stortinget, uansett ordning, vil vedta et beløp i forbindelse med nysalderingen. Ved dagens ordning blir dette beløpet endelig avklart ved nysalderingen. Ved en eventuell alternativ ordning kan beløpet bli justert ved avleggelsen av statsregnskapet.

Riksrevisjonen tar til etterretning at departementet finner dagens ordning hensiktsmessig, men kan vanskelig se at det er godtgjort at dagens ordning gir den beste avkastningen på statens formue.

Finansdepartementets rapportering av netto meravkastning fra eksterne forvaltning av Statens pensjonsfond utland

Riksrevisjonen viser til at Finansdepartementet i rapporteringen av den eksterne forvaltningen i Meld. St. 15 (2010–2011) opplyste at i perioden 1998–2010 oppnådde den eksterne aksjeforvaltningen til SPU en samlet meravkastning på 22,4 mrd. kroner og at erfaringene med renteforvaltningen er mer blandet enn på aksjesiden. Finansdepartementet har i denne sammenheng ikke rapportert oppnådd samlet netto meravkastning for både aksje- og rentesiden for eksterne forvaltning for perioden. Riksrevisjonen har sammenstilt tallmaterialet for SPU's eksterne forvaltnings meravkastning og forvaltningskostnader fram til 2010. Sammenstillingen av opplysningene viser at eksterne forvaltning har gitt en netto mindreakstning eller et netto tap på 165 mill. kroner.

Finansdepartementet mener at Riksrevisjonens oppdeling av forvaltningsresultater gir et lite hensiktsmessig grunnlag for å vurdere verdiskapingen, særlig for renteporteføljen. Departementet viser til at dersom de eksterne porteføljene ikke hadde blitt avsluttet og overført til den interne forvaltningen, ville de gode resultatene i disse porteføljene vært regnet med som en del av verdiskapingen i den eksterne renteforvaltningen.

Riksrevisjonen ser det som uheldig at Finansdepartementets rapportering av den eksterne forvaltningens resultat for SPU i perioden 1998–2010 ikke har gitt et fullstendig bilde.

6.1.2.2 KOMPENSASJONSORDNINGEN FOR MERVERDIAVGIFT

Ved innføringen av den generelle kompensasjonsordningen i 2004 ble det innført forenklede dokumentasjonskrav ved at grunnlaget for kompensasjonskravene skulle kontrolleres og attesteres av revisor. Ordningen er omfattet av et komplekst regel-

verk, og det fremmes krav som åpenbart ikke omfattes av ordningen. Det synes derfor å være risiko for at ikke ubetydelige beløp kan bli feilaktig utbetalt.

Riksrevisjonen har pekt på utfordringer knyttet til kompensasjonsordningen for merverdiavgift og innføringen av forenklet dokumentasjonskrav. Regelverket er utfordrende med hensyn til hvilke tilfeller private virksomheter utfører kommunalt lovpålagte oppgaver som gir rett til kompensasjon.

Finansdepartementet peker på at i den tidligere begrensede kompensasjonsordningen var det for de private virksomhetene et krav om at disse var tatt med i offentlige planer som en integrert del av det kommunale tjenestetilbudet. Det var samtidig et krav om at kommunen skulle attestere for at virksomheten var en integrert del av det kommunale tjenestetilbudet. Etter Riksrevisjonens oppfatning er det behov for en gjennomgang av regelverket med hensyn til aktuelle lovhjemler for tjenester som skal omfattes av kompensasjonsordningen for å avklare tolkningstvil og avgrensingsproblemer.

Riksrevisjonen har merket seg at departementet vil undersøke om kompensasjonsregelverket bør tydeliggjøres med hensyn til i hvilke tilfeller en privat virksomhet kan anses for å utføre en kommunal lovpålagt oppgave på helse-, sosial- eller undervisningsområdet. Dette med sikte på å motvirke feil i kompensasjonsoppgavene.

Riksrevisjonen anser det uheldig at gjeldende regelverk og etablerte kontrollordninger ikke er tilstrekkelige til å forhindre urettmessige utbetalinger av krav på merverdiavgiftskompensasjon.

6.1.2.3 OPPFØLGING AV TIDLIGERE RAPPORTERTE FORHOLD

Av tidligere rapporterte forhold er følgende saker avsluttet:

Statens pensjonsfond

- Presentasjon av Statens pensjonsfond i Meld. St. 3 Statsrekskapen
- Etikk og eierskapsutøvelse
 - Statens pensjonsfond Norge
 - Statens pensjonsfond utland

Statens pensjonsfond utland

- Forvaltningskostnader eksterne forvaltere – Statens pensjonsfond utland
- Lønn til ledergruppen i Norges Bank Investment Management som belastes Statens pensjonsfond utland
- Regnskapsregelverk
- Avkastningsmåling av Statens pensjonsfond utland
 - Prosentavkastning målt i internasjonal valuta
 - Regnskapsmessig avkastning

Skattetaten

- Oppgavebehandling merverdiavgift

Følgende saker vil bli fulgt opp i den løpende revisjonen:

- Skatteetatens kontroll av næringsdrivende og selskaper
- Pålitelighet i rapporteringen vedrørende skatte-etaten

6.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til Riksrevisjonens revisjon og kontroll av Finansdepartementet og dets underliggende virksomheter. Komiteen har merket seg at det er avgitt åtte avsluttende revisjonsbrev uten merknader.

Komiteen har merket seg at en betydelig del av Riksrevisjonens uttalelse gjelder Finansdepartementets forvaltning av Statens pensjonsfond, og særlig Statens pensjonsfond utland (SPU). Komiteen vil fremheve at en trygg og god forvaltning av petroleumsmoen er av største betydning, både for denne og for kommende generasjoner, samt at det er bred oppslutning og stor grad av legitimitet rundt måten midlene i Statens pensjonsfond forvaltes på. Betyggende revisjon og tilsyn er en viktig del av dette. Komiteen viser til at den tidligere har presisert at Riksrevisjonen skal påse at Finansdepartementet forvalter fondet i tråd med Stortingets forutsetninger og vedtak, samt foreta revisjon av statsregnskapet inklusive posten Statens pensjonsfond (SPU og SPN), mens representantskapet, basert på arbeidet til eksterne revisor, skal påse at Norges Banks forvaltning skjer innenfor de retningslinjer departementet har trukket opp. Riksrevisjonen skal utover dette ikke foreta kontroll av Norges Bank og SPU og av Folketrygdskattefondet og SPN. Riksrevisjonen uttaler i Dokument 1 at den vil innrette revisjonen av SPU og SPN i statsregnskapet og kontrollen med Finansdepartementets forvaltning i samsvar med Stortingets forutsetninger. Komiteen legger for øvrig til grunn at de ulike tilsyns- og kontrollorganene for fondet etablerer en hensiktsmessig dialog som bidrar til at dette systemet fungerer etter intensjonene.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Venstre er enig i Riksrevisjonens fortolkning av revisjonsoppdraget, men konstaterer at stortingsflertallet har et annet syn som i praksis innskrenker Riksrevisjonens kontroll med SPU og SPN. Disse medlemmer tar til etterretning at Riksrevisjonen vil innrette sin revisjon av fondene i samsvar med flertallets ønsker.

Disse medlemmer viser imidlertid til tidligere merknader fra Fremskrittspartiet og Venstre i

Innst. 246 S (2010–2011), jf. Dokument 3:2 (2010–2011) Riksrevisjonens kontroll med forvaltningen av statlige selskaper for 2009, hvor det påpekes at Riksrevisjonen etter lov om Riksrevisjonen § 9 har revisjonsansvaret for alle statlige fond uavhengig av om fondene har egne eksterne revisorer. Riksrevisjonens kontroll med fondene går lenger og omfatter blant annet eierdepartementets forvaltning, styring, kontroll og oppfølging av fondet.

Disse medlemmer finner grunn til å presisere at flertallsmerknadene ikke endrer de lovpålagte oppgavene til Riksrevisjonen.

Komiteen har med tilfredshet merket seg at det er etablert retningslinjer for informasjonsutveksling og koordinering av revisjon og tilsyn mellom Riksrevisjonen og representantskapet vedrørende SPU.

Komiteen vil bemerke at Riksrevisjonen i Dokument 1 for 2009 blant annet avdekket at forvaltningskostnadene til eksterne forvaltere i SPU i noen tilfeller var svært høye. Komiteen er tilfreds med at departementet nå har sørget for at honorar til eksterne forvaltere begrenses oppad til en bestemt andel av kapital under forvaltning. Dokument 1 for 2010 viser også at departementet har fulgt opp flere forhold som Riksrevisjonen har påpekt vedrørende forvaltningen av SPU. Komiteen har derfor merket seg at Riksrevisjonens tidligere merknader vedrørende SPU om blant annet etikk og eierskapsutøvelse, rapportering om lønn til ledergruppen i Norges Bank Investment Management og visse punkter i regnskapsregelverket, nå er tilfredsstillende fulgt opp av departementet.

Riksrevisjonen har hatt merknader til presentasjonen av overskuddet i SPU i statsregnskapet og stiller spørsmål ved om presentasjonen gir et korrekt, oversiklig og helhetlig bilde av det faktiske overskuddet. Komiteen har merket seg at det er en uenighet mellom Riksrevisjonen og departementet om fremstillingen av overskuddet i den årlige stortingsmeldingen om statsregnskapet. Komiteen ber departementet vurdere om det er mulig å klargjøre fremstillingen ytterligere i forbindelse med utarbeidelsen av neste stortingsmelding om statsregnskapet.

Komiteen viser til at Riksrevisjonen har stilt spørsmål ved hvorfor realavkastningen i SPU ikke rapporteres i norske kroner, og at de har anført at dette er relevant når det gjelder beregningen av hva som kan brukes over statsbudsjettet hvert år. Komiteen har merket seg at departementet påpeker at det er fondets avkastning målt i internasjonal kjøpekraft på lang sikt som er avgjørende for hva vi som nasjon vil kunne få for kapitalen i fondet, og at det på sikt ikke er grunnlag for å skille mellom forventet realavkastning målt i norsk eller utenlandsk valuta. Komiteen viser til at Norges Bank løpende rappor-

terer om avkastning i norske kroner. Komiteen ber departementet vurdere om rapportering av avkastning i kroner justert for inflasjon kan bidra til en mer fullstendig rapportering.

Komiteen viser til at Riksrevisjonen har enkelte merknader knyttet til overføringene til og fra SPU og de tilhørende poster i statsregnskapet. Finansdepartementet har i seks av de siste åtte årene i forbindelse med nysalderingen undervurdert størrelsen på det oljekorrigerte overskuddet i statsregnskapet, og dette innebærer at det er overført mindre til SPU. Denne differansen mellom beregnet og faktisk overskudd har i årene 2003–2010 samlet utgjort 33 mrd kroner, og er blitt plassert på statens foliokonto. Komiteen har merket seg at dette etter Riksrevisjonens vurdering har ført til lavere avkastning på statens formue. Komiteen har samtidig merket seg at departementet peker på at perioden 2003–2010 har vært en spesiell periode for norsk økonomi, og at det er naturlig å se staten og Norges Bank under ett i denne sammenhengen. Komiteen legger til grunn at eventuell overskuddslikviditet forvaltes på en god måte.

Komiteen har merket seg at Riksrevisjonen mener at Norges Banks rapportering av resultatene i eksternt forvaltning i SPU viser at denne siden oppstarten i 1998 og frem til 2010 har gitt et tap på 165 mill kroner. Riksrevisjonen stiller spørsmål ved hvorfor departementet ikke har rapportert på en slik måte at det gir et mer helhetlig og fullstendig bilde av hvilke resultater eksternt forvaltning har oppnådd i perioden 1998–2010. Komiteen har videre merket seg at Finansdepartementet ikke deler denne oppfatningen og at de mener Riksrevisjonens beregningsmåte ikke gir et hensiktsmessig grunnlag for å vurdere verdiskapingen. Komiteen forutsetter at rapporteringen av den eksterne forvaltningens resultater gir et mest mulig dekkende og fullstendig bilde.

7. Fiskeri- og kystdepartementet

7.1 Sammendrag

7.1.1 Innledning

Samlet utgiftsbevilgning til Fiskeri- og kystdepartementet i 2010 utgjorde 4 989 mill. kroner. Inntektsbevilgningen for 2010 utgjorde 1 211 mill. kroner. Departementet har ansvaret for fire virksomheter og to selskaper.

7.1.2 Riksrevisjonen uttaler

Riksrevisjonen har ingen vesentlige merknader til departementets forvaltning og gjennomføring av budsjettet for 2010. Riksrevisjonen har avgitt fire avsluttende revisjonsbrev uten merknader.

7.1.2.1 OPPFØLGING AV TIDLIGERE RAPPORTERTE FORHOLD

Av tidligere rapporterte forhold er følgende sak avsluttet:

- Nasjonalt institutt for ernærings- og sjømatforsknings manglende avstemming av regnskapet

Følgende sak vil bli fulgt opp i den løpende revisjonen:

- Fiskeri- og kystdepartementets manglende etatsstyring av informasjonssikkerhet.

7.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til Riksrevisjonens revisjon og kontroll av Fiskeri- og kystdepartementet og dets underliggende virksomheter. Komiteen har merket seg at det er avgitt fire revisjonsbrev uten merknader og at det heller ikke er merknader til departementets styring, måloppnåelse og resultatrapportering til Stortinget.

Fiskeri- og kystdepartementet har på bakgrunn av Riksrevisjonens tidligere rapport om manglende internkontroll i Nasjonalt institutt for ernærings- og sjømatforskning, med flere tiltak klargjort rutiner for håndtering av inntekter og interimføring. Saken er dermed avsluttet. Komiteen forventer at forholdene Riksrevisjonen peker på omkring departementets manglende etatsstyring, blir brakt i orden på samme vis, og at den varslede kartleggingen av informasjonssikkerhet gjør det mulig å utøve bedre og mer målrettet styring.

8. Forsvarsdepartementet

8.1 Sammendrag

8.1.1 Innledning

Samlet utgiftsbevilgning til Forsvarsdepartementet i 2010 utgjorde 37 122 mill. kroner. Inntektsbevilgningen for 2010 utgjorde 1 656 mill. kroner. Departementet har ansvaret for fire virksomheter.

8.1.2 Riksrevisjonen uttaler

Riksrevisjonen har avgitt ett avsluttende revisjonsbrev uten merknad og tre revisjonsbrev med merknad til Forsvaret, Forsvarsbygg og Forsvarets forskningsinstitutt.

8.1.2.1 FORSVARSDEPARTEMENTET

Etatsstyring av Forsvarsbygg

Riksrevisjonen konstaterer at det er flere utfordringer ved etatsstyringen av Forsvarsbygg. Riksrevisjonen vil peke på at flere av de forhold som er tatt

opp ved revisjonen av Forsvarsbygg for 2010 også har vært omtalt ved tidligere års rapportering. For eksempel har brudd på anskaffelsesregelverket vært påtalt siden 2007, og mangelfull internkontroll siden 2008.

Riksrevisjonen registrerer at departementet mener at Forsvarsbygg ytterligere må forsterke innsatsen for å få på plass en fullt ut forsvarlig forvaltning og fungerende internkontroll, og at departementet vil følge opp dette nøye.

Riksrevisjonen har videre merket seg at forsvarlig forvaltning har vært et hovedmål for Forsvarsbygg siden 2006, og at departementet har fulgt opp tiltak for å rette opp kritikkverdige forhold gjennom styringsdialogen og månedlig rapportering. Videre har Riksrevisjonen merket seg at departementet har lagt ned styret i Forsvarsbygg i 2010 for å kunne gi klarere styringslinjer og styrke oppfølgingen av virksomheten, og at departementet har etablert en høynivågruppe for forsvarlig forvaltning. Det innebærer blant annet at departementsråden avholder regelmessige møter med etatssjefene.

Riksrevisjonen konstaterer at etablerte tiltak og Forsvarsdepartementets oppfølging gjennom styringsdialogen fremdeles ikke har hatt tilstrekkelig effekt.

Forsvarsdepartementet har ikke kommentert spørsmålet om departementets oppfølging og styringsdialog med Forsvarsbygg har vært tilstrekkelig.

8.1.2.2 FORSVARET

Materiellforvaltning

Riksrevisjonen har tatt opp kritikkverdige forhold rundt materiellforvaltningen flere ganger de siste årene, blant annet for årene 2007, 2008 og 2009, og forholdene framgår også av Dokument 3:9 (2010–2011).

Riksrevisjonen er kritisk til at Forsvaret ikke har etablert et komplett sentralt materiellregnskap i SAP/FIF (felles integrert forvaltningssystem). Riksrevisjonen viser til Dokument 1 (2010–2011). Riksrevisjonen vil understreke viktigheten av at SAP/FIF kan fungere som Forsvarets verktøy til både overordnet og lokal styring av materiellbeholdningene.

Riksrevisjonen har merket seg at Forsvarsdepartementet presiserer at det er Forsvarets målsetting at et komplett og sentralt materiellregnskap skal være på plass så snart som mulig.

Riksrevisjonen forventer at departementet følger opp forholdet i styringsdialogen med Forsvaret.

Driftsanskaffelser

Riksrevisjonen ser alvorlig på at det fortsatt er svakheter i anskaffelsesprosessen.

Riksrevisjonen har i en årrekke tatt opp svakheter i rutiner for håndtering av driftsanskaffelser, blant annet for årene 2007, 2008 og 2009. Forholdene framgår også av Dokument 3:9 (2010–2011). Riksrevisjonen vil presisere viktigheten av at anskaffelsen er dokumentert i samsvar med bestemmelsene i gjeldende regelverk, og at bestillingsrutiner følges, slik at misligheter, økte kostnader og overfakturering kan unngås.

Riksrevisjonen har merket seg at Forsvarsdepartementet i oppfølgingen av Forsvaret vil ha fokus på kompetansen i anskaffelsesprosessen og en sterk involvering på de ulike ledelsesnivåene.

Regnskaps- og årsavslutning – betaling før forfallsdato

Riksrevisjonen er kritisk til at Forsvaret fortsatt bryter bevilgningsreglementet ved å framskynde utbetalinger ved årsskiftet, slik at disse ble belastet feil år. Samme forhold ble påpekt for 2007- og 2008-regnskapet.

Riksrevisjonen forutsetter at departementet følger opp forholdet i styringsdialogen med Forsvaret.

Forsinkelser i investeringsprosjekter

Riksrevisjonen ser alvorlig på at 12 av 34 reviderte investeringsprosjekter er forsinket med ett år eller mer i forhold til opprinnelige planer, og at to av disse er forsinket med minst fem år. Som et eksempel gjelder et av prosjektene anskaffelse av nye helikoptre. Riksrevisjonen vil peke på at forsinkelsene i leveranser av materiell kan ha negativ innvirkning på den operative evnen, og at dette har vært tilfeller for Sjøforsvaret.

Riksrevisjonen registrerer at Forsvarsdepartementet og forsvarsledelsen løpende vurderer kompensierende tiltak for å begrense omfanget av forsinkelser i investeringsprosjekter.

Styrkeproduksjon – operativ virksomhet

Riksrevisjonen er kritisk til at Hæren har betydelige personell- og materiellmangler. Riksrevisjonen registrerer at det har vært nødvendig å iverksette en rekke særskilte tiltak for å bedre Hærens måloppnåelse i forhold til hovedmålene i inneværende langtidspan. Riksrevisjonen konstaterer at verken Kysteskadren eller Kystvakten nådde målene for samlet seilingsaktivitet i 2010. Riksrevisjonen har merket seg at Forsvarsdepartementet fortsatt vurderer at hovedmålene for 2012 er innenfor rekkevidde.

Riksrevisjonen registrerer at departementet vil forsere den planlagte utviklingen i Sjøforsvaret for å muliggjøre økt aktivitet i Nord-Norge, og bedre understøttelse av regjeringens nordområdesatsing.

Riksrevisjonen forventer at departementet følger opp forholdene i styringsdialogen med Forsvaret.

Virksomhetsstyring

Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at de senere års investeringer i nytt felles integrert forvaltningssystem, som også inkluderer et avansert økonomi- og regnskapssystem (FIF 2.0), ikke i større grad har bidratt til å bedre kvaliteten på budsjettprognosene og den økonomiske styringen. Riksrevisjonen viser til Dokument 1 for regnskapsårene 2006, 2007, 2008 og 2009 hvor forhold rundt nytt felles integrert forvaltningssystem er tatt opp. Riksrevisjonen vil peke på at det er investert ca. 1,5 mrd. kroner siden 2004.

Riksrevisjonen har merket seg at Forsvarsdepartementet ikke er tilfreds med Forsvarets oversikt over økonomiske forpliktelser i siste halvdel av 2010, og at forbedringstiltak er iverksatt. Riksrevisjonen forutsetter at departementet følger opp forholdet i styringsdialogen med Forsvaret.

LOS-programmet

LOS-programmet inneholder flere prosjekter for å etablere et felles integrert forvaltningssystem for Forsvaret. Riksrevisjonen mener det er uheldig at det er foretatt utbetalinger til leverandører i LOS-programmet uten at fastsatte rutiner for fakturakontroll har blitt fulgt.

Riksrevisjonen har merket seg at Forsvarsdepartementet og Forsvaret har iverksatt en rekke tiltak for å styrke fakturakontrollen i Forsvaret, og at dette blir fulgt opp i styringsdialogen. Riksrevisjonen viser for øvrig til undersøkelsen av intern kontroll i forsvarssektoren, Dokument 3:9 (2010–2011).

Riksrevisjonen konstaterte i Dokument 1 (2010–2011) at økonomiprojektet FIF 2.0 ble levert med betydelige feil og mangler. Riksrevisjonen har stilt spørsmål ved oppfølgingen av ansporingmekanismer (bonuser og dagbøter) i hovedkontrakten. Forsvarsdepartementet svarer at bonuser ikke er kommet til anvendelse grunnet forhold på leverandørsiden i økonomiprojektet FIF 2.0. Muligheten for å bruke dagbøter ble satt ut av spill ved at Forsvaret aksepterte den mangelfulle leveransen på et tidlig tidspunkt.

Riksrevisjonen forutsetter at Forsvarsdepartementet følger opp Forsvarets bruk og oppfølging av ansporingmekanismer i kontraktene med leverandører ved forsinkelser på grunn av forhold på leverandørsiden.

Anskaffelse av feltsykehus

Ved alle anskaffelser skal det både i henhold til lov og forskrift om offentlige anskaffelser og anskaf-

felsesregelverket for Forsvaret sørges for mest mulig konkurranse. Riksrevisjonen er kritisk til at det i forbindelse med anskaffelsen av nye feltsykehus i 2007/2008 ikke ble foretatt nye markedsundersøkelser, og at det ikke ble vurdert å splitte opp anskaffelsene. Riksrevisjonen er kritisk til at undersøkelsene fra kjøp av et tilsvarende feltsykehus i 2002 ble lagt til grunn. Videre er Riksrevisjonen kritisk til at kjøp av tilleggsutstyr, opprinnelig organisert som et eget prosjekt, ble implementert i hovedprosjektet, uten at det ble vurdert om dette skulle anskaffes separat og konkurranseutsettes.

Riksrevisjonen er kritisk til at tidspress er brukt som argument for direkte anskaffelse og begrunnelse av unntak fra anskaffelsesregelverket. Forsvarsdepartementet uttaler i sitt svarbrev at planlegging er en viktig suksessfaktor for å lykkes med et godt innkjøp. Riksrevisjonen vil peke på at det må settes av tilstrekkelig tid til gjennomføring av anskaffelser i henhold til regelverket, slik at hastebestemmelser kun unntaksvis gjøres gjeldende som grunnlag for direkte anskaffelser. Så langt det er mulig, bør det også ved inngåelse av internasjonale forpliktelser tas hensyn til dette. Riksrevisjonen konstaterer at anskaffelsen av feltsykehusene ble forsinket og at prosjektet fortsatt ikke er avsluttet da det gjenstår å gi materiellet korrekt kode slik at det kan regnskapsføres. Flere av forutsetningene for kjøpet med hensyn til blant annet systemlighet og ombyttbarhet er ikke oppnådd.

8.1.2.3 FORSVARSBYGG

Forvaltning av forsvarssektorens eiendom, bygg og anlegg

Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at Forsvarsbygg ikke i tilstrekkelig grad har ivaretatt sitt forvaltningsansvar for forsvarssektorens eiendom, bygg og anlegg. Riksrevisjonen er kritisk til at Forsvarsbygg ikke kan dokumentere økt tilstandsbasert vedlikehold. Riksrevisjonen ser alvorlig på at analyser av eiendomsmassen i perioden 2004–2010 viser en negativ utvikling i tilstanden og et økende vedlikeholdsetterslep.

Riksrevisjonen har avdekket uhjemlet bruk av driftsmidler til investeringsformål, og mangler ved beregning og fakturering av husleie. Riksrevisjonen vil peke på at husleien skal være kostnadsdekkende og blant annet dekke kostnader til drift, forvaltning og avskrivninger. Riksrevisjonen har også funnet store svakheter ved drifts- og vedlikeholdsanskaffelser, og brudd på regelverket for offentlige anskaffelser og økonomireglementet.

Riksrevisjonen vil understreke at tilstandsbasert vedlikehold, kostnadsdekkende husleie og effektiv og målrettet bruk av vedlikeholdsbudsjettet er sentrale forutsetninger for å ivareta verdiene av forsvarssektorens eiendom, bygg og anlegg. Manglende

etterlevelse av regelverket for offentlige anskaffelser og økonomireglementet kan medføre risiko for økte kostnader og misligheter.

Riksrevisjonen har merket seg at Forsvarsdepartementet mener Forsvarsbygg må kunne dokumentere økt innsats når det gjelder tilstandsbasert vedlikehold. Riksrevisjonen registrerer at Forsvarsbygg har iverksatt tiltak for å rette opp påpekte forhold, også når det gjelder brudd på anskaffelsesregelverket. Riksrevisjonen har videre merket seg at departementet har presisert kravene for bruk av driftsmidler til brukerdefinert utvikling både overfor Forsvaret og Forsvarsbygg.

Riksrevisjonen forutsetter at Forsvarsdepartementet gjennom styringsdialogen følger opp at tiltakene vil forbedre kvaliteten på forvaltningen av forsvarssektorens eiendom, bygg og anlegg.

Krav til effektivisering

Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at Forsvarsbygg ikke har synliggjort tallmessig hvordan de har ivaretatt effektiviseringskravet på 0,5 prosent for kostnadene som ikke dekkes av Forsvaret. Riksrevisjonen konstaterer at det ikke har vært mulig å konkludere med at kravet er innfridd. Riksrevisjonen vil peke på at interneffektivisering i forsvarssektoren er en forutsetning for omstillingen av Forsvaret.

Riksrevisjonen har merket seg at departementet med virkning fra og med 2011 har etablert nye styringsparametre for å sikre at krav til effektivisering av Forsvarsbyggs ytelser utenom husleien kan kvantifiseres. Riksrevisjonen forutsetter at departementet vil følge opp effektiviseringskravet gjennom styringsdialogen.

8.1.2.4 FORSVARETS FORSKNINGSINSTITUTT

Informasjonssikkerhet

Riksrevisjonen er kritisk til at Forsvarets forskningsinstitutt ikke er å jour med å identifisere, klassifisere og prioritere informasjonsaktiva, og at det ikke er utarbeidet tilstrekkelige risikoanalyser. Riksrevisjonen vil peke på at disse manglene kan øke risikoen for kompromittering av data, samt svekket datakvalitet og tilgjengelighet.

Riksrevisjonen merker seg at Forsvarsdepartementet i styringsdialogen vil følge opp de forhold Riksrevisjonen har påpekt.

8.1.2.5 OPPFØLGING AV TIDLIGERE RAPPORTERTE FORHOLD

Av tidligere rapporterte forhold er følgende saker avsluttet:

- Bankkontoer knyttet til Foreign Military Sales
- Intern kontroll – lønn
- Rettidig betaling

Følgende saker vil bli fulgt opp i den løpende revisjonen:

- Driftsstabilitet av økonomiprojektet FIF 2.0
- Nye fregatter
- Forsvarets sanitet
- Informasjonssikkerhet

8.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til Riksrevisjonens revisjon og kontroll av Forsvarsdepartementet og dets underliggende virksomheter for budsjettåret 2010. Komiteen har merket seg at Riksrevisjonen har avgitt ett avsluttende revisjonsbrev uten merknader og tre avsluttende revisjonsbrev med merknader til Forsvaret, Forsvarsbygg og Forsvarets forskningsinstitutt.

Forsvarsbygg

Komiteen konstaterer at Riksrevisjonen i 2010-årsrapporteringen for Forsvarsbygg gjentar flere av de forhold Riksrevisjonen har pekt på i tidligere års rapporteringer. For eksempel har Riksrevisjonen påtalt brudd på anskaffelsesregelverket siden 2007 og mangelfull internkontroll siden 2008. Riksrevisjonen viser til at departementet har fulgt opp med ulike tiltak de seneste årene og i 2010 la ned styret i Forsvarsbygg for å kunne gi klarere styringslinjer og styrke oppfølgingen av virksomheten, samt at departementet har etablert en høynivågruppe for ansvarlig forvaltning som blant annet medfører at departementsråden avholder regelmessige møter med etatssjefene. Komiteen viser til at Riksrevisjonen likevel konstaterer at etablerte tiltak og Forsvarsdepartementets oppfølging gjennom styringsdialogen fremdeles ikke har hatt tilstrekkelig effekt. Komiteen konstaterer ellers at Forsvarsdepartementet har unnlatt å svare på Riksrevisjonens spørsmål om departementets oppfølging og styringsdialog med Forsvarsbygg har vært tilstrekkelig. Komiteen legger til grunn at departementet i framtiden vil svare på alle spørsmål fra Riksrevisjonen.

Komiteen viser videre til at Riksrevisjonen har en rekke kritiske og alvorlige merknader til Forsvarsbyggs oppfølging av forvaltningsansvaret for forsvarssektorens eiendom, bygg og anlegg. Komiteen forutsetter at Riksrevisjonens merknader, kritikk og innvendinger til måten Forsvarsbygg forvalter forsvarssektorens eiendom, bygg og anlegg på, blir ordnet opp i og at dette blir redegjort for i kommende rapporteringer. Komiteen legger også til grunn at Forsvarsdepartementet gjennom styringsdialogen vil følge opp effektiviseringskravet på 0,5 prosent av kostnadene som ikke dekkes av Forsvaret.

Forsvaret

MATERIELLFORVALTNING

Komiteen viser til at Riksrevisjonen de siste årene har tatt opp en rekke kritikkverdige forhold rundt materialforvaltningen til Forsvaret, og dette framgår også av Dokument 3:9 (2010–2011) Riksrevisjonens undersøkelse av intern kontroll i forsvarssektoren. Komiteen vil vise til den enstemmige merknaden fra komiteen til dette dokumentet, jf. Innst. 101 S (2011–2012). I innstillingen pekte komiteen blant annet på viktigheten av at regelverket for økonomistyring anvendes i Forsvaret. Komiteen viste til at Riksrevisjonen avdekket svakheter på en rekke områder og komiteen understreket at flere av problemene umulig kunne være av ny dato for forsvarsledelsen i og med at Riksrevisjonen gjentatte ganger har rettet kritikk mot Forsvarsdepartementet og Forsvaret for disse feilene. Fra Innst. 101 S (2011–2012) siteres:

«Komiteen vil understreke at rapporten viser at tilstanden i Forsvaret må forbedres kraftig. Komiteen oppfatter situasjonen slik at det er en reell fare for mislighold, og at dette ikke vil bli fanget opp gjennom dagens praktisering av den interne kontrollen. Komiteen deler Riksrevisjonens syn på behovet for at Forsvarets ledelse – på alle nivåer – viser nødvendig lederansvar og påser at rammeverket blir implementert i sin fulle bredde. I tillegg til lederoppfølging vil komiteen påpeke, i pakt med Riksrevisjonens anbefaling, at det er nødvendig å styrke den merkantile kompetanse og materiellforvaltningskompetanse på alle berørte nivå. Komiteen viser til at rapporten avdekker svakheter ved risiko og intern kontroll og legger til grunn at forsvarsministeren gjennomgår disse rutinene med Forsvarets ledelse.

Komiteen har konkret særlig merket seg at det kostbare IT-forvaltningssystemet SAP i så liten grad blir brukt i anskaffelsesprosesser. 72 prosent av alle anskaffelser følger ikke hovedprosessen i SAP. Et godt og dyrt verktøy som SAP, som i stor grad hindrer mislighold og feil, må brukes. Komiteen trekker særlig fram at virksomhetsplanen for 2010 satte som mål at hovedprosessen med SAP skulle følges i 55 prosent av alle innkjøp ved utgangen av 2010. Hovedprosessen ble for hele 2010 likevel bare fulgt i 28 prosent av anskaffelsene, og for månedene november og desember 2010 i henholdsvis 35 og 23 pst. av anskaffelsene. Forsvaret ligger dermed vesentlig under sine egne måltall. Også beløpsmessig er avviket fra hovedprosessen omfattende: Det utgjør i sum ca. 10 mrd. kroner. Avviket fra hovedprosess gjelder først og fremst for driftsanskaffelser, der anskaffelsene hvor hovedprosessen ikke ble fulgt utgjorde vel 9 mrd. kroner. Komiteen forutsetter at forvaltningssystemet SAP følges de neste tre årene, da ny rapport fra Riksrevisjonen vil foreligge for ny stortingsbehandling.»

Komiteen vil understreke viktigheten av at departementet følger opp sin lovnad om å få på plass et komplett og sentralt materiellregnskap så snart som mulig, og at Riksrevisjonens forventning om at

departementet følger opp forholdet i styringsdialogen med Forsvaret etterleves.

Komiteen er enig med Riksrevisjonen som karakteriserer det som alvorlig at det fortsatt er svakheter i anskaffelsesprosessen. Riksrevisjonen har i en årrekke tatt opp svakheter i rutinene for håndtering av driftsanskaffelser, blant annet for årene 2007, 2008 og 2009. Dette framgår også av Dokument 3:9 (2010–2011). Komiteen slutter seg fullt og helt til Riksrevisjonens merknad om viktigheten av at anskaffelsen er dokumentert i samsvar med bestemmelsene i gjeldende regelverk, og at bestillingsrutiner følges, slik at misligheter, økte kostnader og overfakturering kan unngås. Komiteen vil presisere at dersom departementet ikke anser gjeldende regelverk som nødvendig for å oppnå disse mål, bør departementet legge fram forslag om hvilke regelverksendringer som både vil sikre gjeldende mål og en bedre etterlevelse av regelverket. Komiteen forventer raske og betydelige forbedringer fra departementet og Forsvaret hva gjelder driftsanskaffelser.

Komiteen viser til at Riksrevisjonen påpeker at Forsvaret fortsatt bryter bevilgningsreglementet ved å framskynde utbetalinger ved årsskiftet, slik at disse er blitt belastet feil år. Riksrevisjonen påpekte samme forhold for 2007- og 2008-regnskapet. Komiteen ber departementet etterleve Riksrevisjonens påpekninger om riktig periodisering i regnskapet og understreker viktigheten av at gjeldende bevilgningsreglement følges.

Investeringsprosjekter og styrkeproduksjon

Komiteen finner det lite tillitvekkende for Forsvarsdepartementet at Riksrevisjonen påpeker forsinkelser med ett år eller mer på 12 av 34 reviderte investeringsprosjekter i Forsvaret. To av disse er oppført som forsinket med minst fem år. Komiteen slutter seg til Riksrevisjonens merknad om at forsinkelser i leveranser av materiell kan ha negativ innvirkning på den operative evnen til Forsvaret og at nettopp dette har vært tilfellet for Sjøforsvaret.

Komiteen viser til at Riksrevisjonen er kritisk til at Hæren har betydelige personell- og materiellmangler. Riksrevisjonen registrerer at en rekke særskilte tiltak har vært nødvendig å iverksette for å bedre Hærens måloppnåelse målt mot hovedmålene i innværende langtidsplan. Videre konstaterer Riksrevisjonen at verken Kysteskadren eller Kystvakten nådde målene for samlet seilingsaktivitet i 2010, men at Forsvarsdepartementet vurderer det slik at hovedmålene for 2012 er innenfor rekkevidde. Komiteen viser til at Riksrevisjonen registrerer at Forsvarsdepartementet vil forsere den planlagte utviklingen i Sjøforsvaret, for å muliggjøre økt aktivitet i Nord-Norge og en bedre understøttelse av regjeringens nordområdesatsing. Komiteen ber Forsvars-

departementet sikre at fastsatte mål for seilingsaktivitet etterleves.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til at Riksrevisjonen er kritisk til at Forsvarsdepartementet ikke er tilfreds med Forsvarets oversikt over økonomiske forpliktelser i siste halvdel av 2010 og at forbedringstiltak er iverksatt. Disse medlemmer forutsetter at departementet følger opp forholdet i styringsdialogen med Forsvaret.

Virksomhetsstyring, LOS-programmet og anskaffelse av feltsykehus

Komiteen viser til Riksrevisjonens kritikk av at de senere års investeringer i nytt felles integrert forvaltningssystem, som også inkluderer et avansert økonomi- og regnskapsystem (FIF 2.0), ikke i større grad har bidratt til å bedre kvaliteten på budsjettprognosene og den økonomiske styringen. Riksrevisjonen viser til Dokument 1 for regnskapsårene 2006, 2007, 2008 og 2009 hvor forhold rundt nytt felles integrert forvaltningssystem er tatt opp. Riksrevisjonen vil peke på at det er investert ca. 1,5 mrd. kroner siden 2004. Komiteen finner i likhet med Riksrevisjonen dette kritikkverdige og forventer at Forsvarsdepartementet sørger for at Forsvaret svært raskt iverksetter nødvendige tiltak for å rette opp i dette.

Komiteen forutsetter at Forsvarsdepartementets annonserte forbedringstiltak for å oppnå en riktig oversikt over økonomiske forpliktelser, følges opp av departementet i styringsdialogen med Forsvaret.

Komiteen viser til Riksrevisjonens merknader til LOS-programmet og omtalen av dette i Dokument 3:9 (2010–2011). Komiteen legger til grunn at Riksrevisjonens forutsetning om at Forsvarsdepartementet følger opp Forsvarets bruk og oppfølging av ansporingmekanismer i kontraktene med leverandører ved forsinkelser på grunn av forhold på leverandørsiden, etterleves.

Komiteen viser til at ved alle anskaffelser skal det både i henhold til lov og forskrift om offentlige anskaffelser og anskaffelsesregelverket for Forsvaret sørges for mest mulig konkurranse. Komiteen viser til Riksrevisjonens kritikk av at det i forbindelse med anskaffelsen av nye feltsykehus i 2007/2008 ikke ble foretatt nye markedsundersøkelser, og at det ikke ble vurdert å splitte opp anskaffelsene. Videre at Riksrevisjonen er kritisk til at undersøkelser fra kjøp av et tilsvarende feltsykehus i 2002 ble lagt til grunn. Riksrevisjonen er også kritisk til at kjøp av tilleggsutstyr, opprinnelig organisert som et eget prosjekt, ble implementert i hovedprosjektet, uten at det ble vurdert om dette skulle anskaffes separat og konkurranseutsettes. Komiteen slutter seg til Riksrevisjonens kritikk av at tidspress er brukt som argu-

ment for direkte anskaffelse og begrunnelse av unnatak fra anskaffelsesregelverket. Komiteen viser til at Forsvarsdepartementet i sitt svarbrev uttaler at planlegging er en viktig suksessfaktor for å lykkes med et godt innkjøp og ber derfor Forsvarsdepartementet sørge for at Forsvaret sikrer god nok planlegging i riktig tid ved innkjøp av materiell og annet utstyr. Komiteen ber videre departementet ta lærdom av Forsvarets erfaringer med siste innkjøp av feltsykehus og for framtiden sikre at forutsetninger om systemlighet og ombyttbarhet ivaretas ved tilsvarende anskaffelser.

Forsvarets forskningsinstitutt

Komiteen viser til at Riksrevisjonen er kritisk til at Forsvarets forskningsinstitutt ikke er å jour med å identifisere, klassifisere og prioritere informasjonsaktiva, og at det ikke er utarbeidet tilstrekkelige risikoanalyser. Komiteen slutter seg til Riksrevisjonens påpekning om at disse manglene kan øke risikoen for kompromittering av data, samt svekket datakvalitet og tilgjengelighet. Komiteen legger til grunn at Forsvarsdepartementet i styringsdialogen vil følge opp de forhold Riksrevisjonen har påpekt.

Komiteen tar ellers til orientering at Riksrevisjonen planlegger å følge opp driftsstabilitet av økonomiprojektet FIF 2.0, nye fregatter, Forsvarets sanitet og informasjonssikkerhet i den løpende revisjonen.

9. Helse- og omsorgsdepartementet

9.1 Sammendrag

9.1.1 Innledning

Samlet utgiftsbevilgning til Helse- og omsorgsdepartementet i 2010 utgjorde 129 248 mill. kroner. Inntektsbevilgningen for 2010 utgjorde 2 568 mill. kroner. Departementet har ansvaret for elleve virksomheter, fire regionale helseforetak, 27 underliggende helseforetak, ett statsforetak, ett deleid aksjeselskap og ett særlovsselskap.

9.1.2 Riksrevisjonen uttaler

Riksrevisjonen har avgitt ti avsluttende revisjonsbrev uten merknad og ett avsluttende revisjonsbrev med merknad til Helsedirektoratet.

9.1.2.1 HELSEDIREKTORATET

Mangelfull styring og intern kontroll av tilskudd

Helsedirektoratet forvalter betydelige beløp til et stort antall tilskuddsordninger. Ordningene berører i stor grad befolkningen direkte og er viktig for liv og helse. Riksrevisjonen er kritisk til at det ikke er tilfredsstillende utforming av kriterier, mål og rappor-

teringskrav for tilskuddsforvaltningen. Riksrevisjonen merker seg at departementet ser at det er behov for en bedre rapportering om måloppnåelse for de ulike tilskuddsordningene.

Riksrevisjonen ser positivt på det utviklingsarbeidet som er utført av departementet i samarbeid med Helsedirektoratet. Det er viktig at dette arbeidet følges opp av departementet.

Svakheter i regnskapet for Helseøkonomiforvaltningen

Helseøkonomiforvaltningen har blant annet oppgaver med å utbetale refusjoner til behandlere og enkeltpersoner. Budsjettet for 2010 er på ca. 22 mrd. kroner. Riksrevisjonen ser alvorlig på at det ikke har blitt framlagt nødvendig dokumentasjon for å kunne bekrefte at regnskapet for Helseøkonomiforvaltningen er korrekt. Riksrevisjonen er kritisk til at sentrale avstemminger mellom forsystemer og utbetalingsreskontro ikke har vært mulig å gjennomføre i 2010. Forholdet ble også tatt opp i forbindelse med revisjon av regnskapet for 2009.

Riksrevisjonen ser det som uheldig at inngåtte tjenesteavtaler mellom Helsedirektoratet og Arbeids- og velferdsdirektoratet fortsatt har mangelfulle beskrivelser av oppgaver som skal utføres, og hvilken dokumentasjon som skal ligge til grunn for regnskapsoppfølgingen.

Riksrevisjonen understreker betydningen av at departementet følger opp arbeidet med å forbedre dokumentasjon og avstemningsrutiner, slik at regnskapet til Helseøkonomiforvaltningen blir reviderbart.

9.1.2.2 OPPFØLGING AV TIDLIGERE RAPPORTERTE FORHOLD

Følgende saker vil bli fulgt opp i den løpende revisjonen:

- Feil budsjettering og regnskapsføring under flere virksomheter og poster
- Svakheter i Helsedirektoratets anskaffelser
- Svakheter i styringen av Norsk pasientskadeerstatning

9.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til Riksrevisjonens revisjon og kontroll av Helse- og omsorgsdepartementet og dets underliggende virksomheter. Komiteen har merket seg at det er avgitt ti avsluttende revisjonsbrev uten merknad og ett avsluttende revisjonsbrev med merknad til Helsedirektoratet.

Merknadene til Helsedirektoratet er knyttet til gjennomføring av tilskuddforvaltningen og svakheter i regnskapet for Helseøkonomiforvaltningen

(HELFO). Revisjonen av tilskuddordningene *Frivillige tiltak for rusmiddelavhengige og prostituerte og Camphill* viser at det ikke er fastsatt klare kriterier for måloppnåelse. Riksrevisjonen påpeker også utilfredsstillende internkontroll i ordningene. Heller ikke Helsedirektoratet er pålagt å rapportere til departementet om resultatoppnåelse. Komiteen imøteser resultater av de tiltak departementet har satt i gang for å vri rapporteringen fra aktivitetsrapportering og i retning av oppnådde effekter på brukere og tjenestene. Komiteen merker seg at tildelingsbrevene for 2011 har mer presise rapporteringskrav knyttet til måloppnåelse enn tidligere.

Komiteen ser med bekymring på at svakheter i internkontrollen gjør det umulig å gjennomføre nødvendige revisjonshandlinger for å bekrefte at regnskapet til Helseøkonomiforvaltningen ikke inneholder vesentlige feil eller mangler. Arbeidet som pågår i Helsedirektoratet med utvikling av nye elektroniske saksbehandlingssystemer for HELFO er derfor tiltrengt. Komiteen forventer at de tiltak departementet har initiert for å bringe forholdet i orden, vil gi et reviderbart regnskap til neste år.

Riksrevisjonen har de siste årene påvist svakheter i Helsedirektoratets anskaffelser. Komiteen ser positivt på at Helsedirektoratet gjennomfører et eget anskaffelsesprosjekt og at de har etablert en egen avdeling for innkjøp og avtalestyring. Komiteen forventer at departementet gjennom sin varslede oppfølging av direktoratets tiltak i den årlige styringsdialogen vil sørge for at de iverksatte tiltak vil bringe forholdet i orden.

Komiteen ser positivt på at tidligere påpekninger om at saksbehandlingstiden ved Norsk pasientskadeerstatning har vært for lang, er tatt til følge. Selv om saksmengden har økt med 10,5 pst, er saksbehandlingstiden redusert. Målet om saksbehandlingstid er dog ikke nådd, så de tidsreduserende tiltakene bør opprettholdes og intensiveres.

10. Justis- og politidepartementet

10.1 Sammendrag

10.1.1 Innledning

Samlet utgiftsbevilgning til Justis- og politidepartementet i 2010 utgjorde 26 615 mill. kroner. Inntektsbevilgningen for 2010 utgjorde 3 311 mill. kroner. Departementet har ansvaret for 18 virksomheter og ett selskap.

10.1.2 Riksrevisjonen uttaler

Riksrevisjonen har avgitt 17 avsluttende revisjonsbrev uten merknad og to avsluttende revisjonsbrev med merknad til Politidirektoratet og Kriminalomsorgens sentrale forvaltning.

10.1.2.1 DEPARTEMENTETS TILSKUDDSFORVALTNING

Riksrevisjonen er kritisk til at Justis- og politidepartementet har mangelfulle rutiner for deler av tilskuddsforvaltningen. Det er vesentlig at Stortinget i den årlige budsjettproposisjonen informeres om oppnådde resultater i forhold til fastsatte mål for tilskuddsordningene. For å sikre korrekt presentasjon i statsregnskapet er det viktig at tilskudd budsjetteres og regnskapsføres på tilskuddsposter og ikke på driftsposter. Riksrevisjonen vil understreke departementets ansvar for å følge opp de underliggende virksomhetenes internkontroll og resultatinformasjon på tilskuddsområdet.

Riksrevisjonen vil framheve betydningen av overordnede retningslinjer og hovedelementer for samtlige tilskudd i justissektoren, og har merket seg at departementet arbeider med reviderte retningslinjer for tilskuddsordningene.

10.1.2.2 POLITIDIREKTORATET

Lønnsrevisjonen i politidistrikter og særorganer

Riksrevisjonen konstaterer at det er misforhold mellom registrerte hendelser i helgene og antall tjenestemenn som da er på vakt. Riksrevisjonen er kritisk til om overtidsbruken styres på en effektiv måte og konstaterer at tilleggene etter de nye arbeidstidsbestemmelsene oppfattes som et generelt lønnstillegg.

Riksrevisjonen er videre kritisk til at det mangler en klar strategi for å nå bemanningsmålene i politi- og lensmannsetaten. Departementet viser til at regjeringen har fulgt opp rapporten «Politiet mot 2020 – Bemannings- og kompetansebehov i politiet». Riksrevisjonen har merket seg at opptakene til Politihøgskolen er økt vesentlig og at departementet har fremmet bevilgningsforslag som legger til rette for å øke antall politistillinger i etaten.

Gebyrinntekter

Riksrevisjonen ser alvorlig på at det fortsatt er vanskelig å foreta avstemming av inntekter i politi- og lensmannsetaten, til tross for at det har gått ti år siden Riksrevisjonen første gang rapporterte om problemene. Det er også kritikkverdig at de manglende avstemningsmulighetene mellom grunnlaget for inntekten i saksbehandlingssystemet mot regnskapet ennå ikke er utbedret. Riksrevisjonen har registrert at politi- og lensmannsetaten nå har lagt ned store ressurser for å få etablert gode og effektive avstemningsrutiner for å kompensere for svakhetene. Riksrevisjonen har videre merket seg at det nå arbeides med å innføre maskinelle avstemming.

Den sivile rettspleien på grunnplanet

Riksrevisjonen er kritisk til at det er store ulikheter i den sivile rettspleien vedrørende organisering, saksbehandlingstid og størrelse på fagmiljøene mellom og innad i politidistriktene. Dette innebærer manglende likebehandling av saker innen gjeldsordning, utlegg, utlegg etter tvangsfullbyrdelsesloven og tvangsdekning løsøre. Etter Riksrevisjonens syn er det også uheldig at det er store forskjeller i utdanning, realkompetanse og praksis mellom distriktene. Riksrevisjonen merker seg at Justis- og politidepartementet ikke har svart på om det må iverksettes ytterligere tiltak for å få redusert saksbehandlingstiden.

Riksrevisjonen har videre merket seg at Justis- og politidepartementet sammen med Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet for tiden samarbeider om en endring som vil tillate at gjeldsordningssaker blir samlet hos bestemte namsmenn i et distrikt.

10.1.2.3 KRIMINALOMSORGENS SENTRALE FORVALTNING

Riksrevisjonen konstaterer svak måloppnåelse innenfor aktivitetstilbudet for domfelte i 2010. Stortingets justiskomiteé har et spesielt fokus på innsatte med korte dommer, da denne gruppen utgjør 2/3 av de som soner og det er blant disse tilbakefallsprosenten er størst. Justis- og politidepartementet erkjenner at de kortidsdømte utgjør en særlig utfordring for å nå målene innenfor aktivitetstilbudet. Riksrevisjonen merker seg at det er iverksatt enkelte tiltak for å bedre situasjonen, men ser fremdeles viktigheten av å utarbeide en helhetlig strategi for hvordan målene for aktivitetstilbudet til innsatte med korte dommer kan nås.

Riksrevisjonen konstaterer at det ikke er utarbeidet risikokartlegginger av måloppnåelse innenfor aktivitetstilbudet på noe nivå i kriminalomsorgen og er kritisk til at det tar så lang tid å få på plass et slikt sentralt styringsverktøy. Riksrevisjonen registrerer at departementet vil følge opp at dette innføres i kriminalomsorgen så snart som mulig.

Det er et mål at alle domfelte skal ha en kontaktbetjent, men Riksrevisjonen konstaterer at kontaktbetjentarbeidet organiseres ulikt og at enkelte enheter ikke har en slik ordning. Riksrevisjonen har merket seg at departementet skal vurdere om organiseringen av kontaktbetjentordningen bør endres, og om brukerundersøkelsene for innsatte og tilsatte bør revideres.

10.1.2.4 OPPFØLGING AV TIDLIGERE RAPPORTERTE FORHOLD

Av tidligere rapporterte forhold er følgende saker avsluttet:

- Tjenestetilbudet for enslige mindreårige asylsøkere

Følgende saker vil bli fulgt opp i den løpende revisjonen:

- Informasjonssikkerhet
- Måloppnåelse
- Bruk av tolketjenester i politiet og domstolene
- Politidirektoratet
 - Måloppnåelse
 - Etterkontroller/administrative kontroller
 - Beslag og hittegods
- Nødnettprosjektet
- EFFEKT-programmet i utlendingsforvaltningen
- Anskaffelser

10.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til Riksrevisjonens revisjon og kontroll av Justis- og politidepartementet og dets underliggende virksomheter og har merket seg at det er avgitt 17 avsluttende revisjonsbrev uten merknader og to avsluttende revisjonsbrev med merknader til henholdsvis Politidirektoratet og Kriminalomsorgens sentrale forvaltning. Komiteen mener det er lite tilfredsstillende at Politidirektoratet har fått slike merknader fra Riksrevisjonen flere år på rad.

Komiteen har merket seg at Riksrevisjonen er kritisk til om overtidsbruken i politiet styres på en effektiv måte. Det pekes bl.a. på at mens det er flest registrerte hendelser i helgene, er samtidig bemanningen på ordensavdelingene eller tilsvarende bare omtrent halvparten enn ellers i uka. Komiteen har forståelse for at det er mange viktige politioppgaver som må utføres på virkedagene, samtidig er det påkrevd at det er tilstrekkelig bemanning til å ivareta helgeoppgavene. Hendelser i helgene har ofte betydning for enkeltmenneskers trygghet og sikkerhet, noe politiet har et ansvar for å ivareta.

Komiteen vil peke på at Riksrevisjonen også er kritisk til at det mangler en klar strategi for å nå bemanningsmålene i politi- og lensmannsetaten. Det er positivt at opptakene til Politihøgskolen er økt og at det samlet sett har vært en økning i antall politistillinger i 2010. Enkelte politidistrikter har imidlertid hatt en nedgang i antall stillinger og varslet ytterligere nedbemanning i 2011. Komiteen mener dette er urovekkende og forventer at Regjeringen legger til rette for at målet om to polititjenestemenn pr 1000 innbyggere i 2020 kan nås.

Komiteen vil også trekke fram Riksrevisjonens kritikk av at det er store ulikheter i den sivile rettspleien vedrørende organisering, saksbehandlingstid og størrelse på fagmiljøene mellom og innad i politidistriktene. Riksrevisjonen peker også på at det er store forskjeller i utdanning, realkompetanse

og praksis mellom distriktene. Komiteen mener dette er bekymringsfullt og kan innebære forskjellsbehandling i saker som bl.a. gjelder gjeldsordning, utlegg, utlegg etter tvangsfullbyrdelsesloven og tvangsdekning løsøre. Komiteen har merket seg at Justisdepartementet og Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet har under arbeid tiltak som vil bedre dette.

Komiteen viser til at Riksrevisjonens undersøkelse viser at det er svak måloppnåelse av aktivitets-tilbud for domfelte i 2010. Dette gjelder spesielt innsatte med korte dommer. Ca. to tredjedeler av de innsatte soner dommer på to måneder eller mindre. Stortingets justiskomite har hatt spesiell oppmerksomhet på tilbudet til korttidsdømte, særlig siden dette er den gruppe lovbytere hvor tilbakefallsprosenten er størst. Komiteen mener det er nødvendig med en helhetlig strategi slik at aktivitetsmålene kan nås for denne gruppen. Dette er viktig forebyggende innsats også for samfunnet som helhet.

Komiteen har merket seg at Riksrevisjonen er kritisk til at departementet har mangelfulle rutiner for deler av tilskuddsforvaltningen. Det gjelder så vel postering, som internkontroll og resultatinformasjon. Departementet opplyser i brev til komiteen datert 19. januar 2012 at reviderte retningslinjer for departementets tilskuddsforvaltning vil bli ferdigstilt i løpet av første halvår 2012, og at de spørsmål Riksrevisjonen har tatt opp vil bli fulgt opp her. Komiteen legger til grunn at dette vil gi de nødvendige forbedringer.

Komiteen har merket seg Riksrevisjonens bemerkninger vedrørende tidligere rapporterte forhold, og tar til etterretning at saken vedrørende tjenestetilbudet til mindreårige asylsøkere nå er avsluttet. Komiteen slutter seg til at de øvrige saker følges opp i den løpende revisjonen.

11. Kommunal- og regionaldepartementet

11.1 Sammendrag

11.1.1 Innledning

Samlet utgiftsbevilgning til Kommunal- og regionaldepartementet i 2010 utgjorde 111 468 mill. kroner. Inntektsbevilgningen for 2010 utgjorde 12 911 mill. kroner. Departementet har ansvaret for fire virksomheter og ett selskap.

11.1.2 Riksrevisjonen uttaler

Riksrevisjonen har avgitt tre avsluttende revisjonsbrev uten merknader og ett avsluttende revisjonsbrev med merknader til Husbanken.

11.1.2.1 KOMMUNAL- OG REGIONALDEPARTEMENTETS REGNSKAP

Riksrevisjonen er kritisk til at fakturaer med forfall i 2011 som gjelder ikke overførbar bevilgning, har blitt betalt i 2010. Riksrevisjonen vil peke på at departementet ikke har reagert på at forfallsdatoene for de aktuelle fakturaene er endret og at departementet ikke kan redegjøre for hvem som har foretatt endringene.

Riksrevisjonen har merket seg at departementet har hatt en egen gjennomgang av kravene til attestasjonskontroll og godkjenning, og at det også vil iverksette tiltak for å sikre at fakturahåndtering rundt årsskiftet er i tråd med regelverket.

Riksrevisjonen finner det uheldig at leverandører av konsulenttjenester til departementet har fått anledning til å legge stipulert timeforbruk til grunn for gjennomføring av forskuddsfaktureringen. Riksrevisjonen har merket seg at departementet vil gjennomgå sine interne rutiner på dette området og forutsetter at departementet heretter fastsetter rutiner som er i samsvar med regelverket på området, og at disse følges.

Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at departementet har anmodet om forskuddsfakturering og foretatt forskuddsbetalinger av fakturaer som gjelder kjøp av konsulenttjenester. Videre konstaterer Riksrevisjonen at det er svakheter ved departementets attestasjonskontroll ved kjøp av en konsulenttjeneste fra en leverandør tilknyttet E-valgsprosjektet.

11.1.2.2 HUSBANKEN

Husbanken har fått avsluttende revisjonsbrev med merknad knyttet til forvaltningen av Investeringstilskuddet og beregning av merverdiavgift.

Investeringsstilskudd til omsorgsboliger og sykehjemsplasser

Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at Husbankens system for oppfølging og rapportering av investeringstilskudd til omsorgsboliger og sykehjemsplasser ikke synes godt nok til å kunne rapportere på fastsatte måltall. Riksrevisjonen ser alvorlig på at det ut fra Husbankens rapportering er vanskelig å se de reelle tallene for netto tilvekst av boenheter totalt, og heller ikke fordelingen av netto tilvekst på antall omsorgsboliger og sykehjemsplasser. Riksrevisjonen finner det uheldig at det heller ikke er mulig å identifisere boliger som telles to ganger i den løpende rapporteringen til Helse- og omsorgsdepartementet og til Kommunal- og regionaldepartementet.

Riksrevisjonen konstaterer at Husbanken har gitt tilsagn til 948 boenheter og mener det er kritikkver-

dig at kun 33 prosent av tilsagnsrammen for 2010 er benyttet.

Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at bare 52 prosent av bevilgningen til Investeringstilskudd til omsorgsboliger og sykehjemsplasser er benyttet i 2010. Riksrevisjonen mener det er uheldig at utbetalingsprofilen som ble lagt til grunn ved beregningen av bevilgningen overvurderte andelen av prosjekter som vil være ferdigstilt og tatt i bruk i denne treårsperioden.

Riksrevisjonen vil peke på at Kommuneproposisjonen 2010 viser til at Omsorgsplan 2015 omfatter 12 000 nye omsorgsplasser, og at det står i departementets tildelingsbrev for 2010 til Husbanken at tilsagnsrammen skal bidra til etablering av 2500 nye plasser i 2010. Riksrevisjonen ser alvorlig på at det ifølge KOSTRA-tallene er en reduksjon på 247 kommunale sykehjemsplasser for årene 2008–2010 og en økning på 645 beboere i kommunale omsorgsboliger med heldøgnsbemanning for perioden 2009–2010. Dette indikerer at måloppnåelsen er lavere enn planlagt. Riksrevisjonen har merket seg at departementet er av den oppfatning at KOSTRA-tallene kun viser det totale antall plasser i en kommune og at det ennå er for tidlig å vurdere effekten av tilskuddsordningen basert på KOSTRA-tall.

Riksrevisjonen har merket seg at tilskuddsordningen er endret for 2011, og forutsetter at departementet følger opp forvaltningen av ordningen i den løpende styringsdialogen med Husbanken.

Riksrevisjonen finner det uheldig at Husbanken ikke har foretatt en egen risikovurdering av forvaltningen av investeringstilskuddet til omsorgsboliger og sykehjemsplasser, da det er betydelige beløp som forvaltes i ordningen. Riksrevisjonen har merket seg at departementet vil vurdere å innføre risikovurdering av forvaltningen av investeringstilskuddet i framtidig rapportering fra Husbanken.

Beregning og betaling av merverdiavgift

Riksrevisjonen ser alvorlig på at Husbanken ikke har fulgt merverdiavgiftslovens bestemmelser om beregning og innbetaling av merverdiavgift på innkjøp av fjernleverbare tjenester fra utenlandske leverandører. Riksrevisjonen forutsetter at departementet i styringsdialogen følger opp at Husbanken sørger for nødvendig kompetanse og at Husbanken etablerer rutiner i tråd med regelverket.

11.1.2.3 OPPFØLGING AV TIDLIGERE RAPPORTERTE FORHOLD

Av tidligere rapporterte forhold er følgende saker avsluttet:

- Vedlikholdstilskudd

Følgende saker vil bli fulgt opp i den løpende revisjonen:

- Informasjonssikkerhet

11.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til Riksrevisjonens revisjon og kontroll av Kommunal- og regionaldepartementet og dets underliggende virksomheter. Komiteen har merket seg at det er avgitt tre avsluttende revisjonsbrev uten merknader og ett avsluttende revisjonsbrev med merknader til Husbanken.

Det gis ikke avsluttende revisjonsbrev til departementene, men komiteen har notert seg at Riksrevisjonen har hatt vesentlige merknader til Kommunal- og regionaldepartementets regnskap for 2010. Kritikken gjelder avvik fra kontantprinsippet og ettårsprinsippet, forskuddsutbetalinger og attestasjonskontroll. Komiteen forutsetter at de alvorlige forholdene som er påpekt blir rettet opp, og at departementet sørger for å ha rutiner som sikrer god regnskapsførsel, i tråd med gjeldende regelverk.

Riksrevisjonen har hatt merknader knyttet til Husbankens forvaltning av investeringstilskuddet til omsorgsboliger og sykehjemsplasser. Komiteen ser med bekymring på at det kun er gitt tilsagn på en tredjedel av den gitte tilsagnsrammen. Aktivitetsmålet for 2010 var en tilvekst på 2 500 omsorgsboliger og sykehjemsplasser, mens rapporteringen viser en økning på kun 948 boenheter. I tillegg til lav aktivitet er det også kommet frem at Husbankens system for oppfølging og rapportering av investeringstilskuddet ikke synes godt nok. Komiteen vil påpeke at det må være et mål at Husbankens rapportering til departementet inneholder klare tall over netto tilvekst av boenheter. Omsorgsboliger og sykehjemsplasser er et viktig satsingsområde, og det er stilt betydelige midler til disposisjon. Komiteen er derfor enig med Riksrevisjonen i at det er alvorlig at det har vært så lav aktivitet. Komiteen forventer at departementet følger opp forvaltningen av ordningen i den løpende styringsdialogen med Husbanken.

12. Kulturdepartementet

12.1 Sammendrag

12.1.1 Innledning

Samlet utgiftsbevilgning til Kulturdepartementet i 2010 utgjorde 8 013 mill. kroner. Inntektsbevilgningen for 2010 utgjorde 1 069 mill. kroner. Departementet har ansvaret for 13 virksomheter, to fond, åtte selskaper og ett særlovsselskap.

12.1.2 Riksrevisjonen uttaler

Riksrevisjonen har avgitt 16 avsluttende revisjonsbrev uten merknad.

Statsråden har i svaret knyttet en kommentar til Riksrevisjonens opplysninger om Norsk filminstitutt. Riksrevisjonen slutter seg til dette.

12.1.2.1 ETATSSTYRING AV NORSK FILMINSTITUTT

Riksrevisjonen viser til at Norsk filminstitutt ble etablert som ny virksomhet i 2008 og at virksomheten skulle innføre et omfattende nytt forskriftsverk for tilskuddsforvaltningen i 2010. Nye skriftlige rutiner og maler skulle utvikles til støtte for virksomhetens forvaltning av forskriftsverket.

Revisjonen har vist svakheter ved Kulturdepartementets oppfølging av Norsk filminstitutt knyttet til den interne kontrollen i virksomhetens tilskuddsforvaltning. Etatsstyringsmøter og tildelingsbrev har ikke vært tilstrekkelig for å ivareta departementets overordnede kontrollansvar.

Riksrevisjonen understreker viktigheten av at tildelingsbrevet gir tydelige føringer for virksomhetene. Kulturdepartementets tildelingsbrev til Norsk filminstitutt ga ikke styringssignaler som bidro til at virksomheten i tilstrekkelig grad fikk utviklet og implementert nye saksbehandlingsrutiner i 2010. Riksrevisjonen ser at konsekvensen for tilskuddsforvaltningen i Norsk filminstitutt kan være svak sporbarhet og etterprøvbarehet og risiko for ulik behandling av søkerne.

Riksrevisjonen har merket seg at Kulturdepartementet i etterkant ser at det burde vært lagt mer vekt på oppfølging av at den nye virksomheten skulle få på plass god nok internkontroll. Departementet vil prioritere en tettere oppfølging av internkontrollen i etatsstyringen av Norsk filminstitutt og påse at dette synliggjøres i den framtidige styringsdialogen. Departementet vil også vurdere hvordan krav til internkontroll tydeligere kan gjenspeiles i tildelingsbrevene til virksomheten.

Riksrevisjonen peker på at departementet aktivt må gjennomføre tilleggskontroller knyttet til styringsdialogen når det er nødvendig. Ifølge økonomiregelverket skal behovet for eventuelle tilleggskontroller vurderes ut fra virksomhetens egenart, risiko og vesentlighet samt virksomhetens interne kontroll. Tilleggskontroller er særlig aktuelt i situasjoner der virksomhetene skal gjennomføre store endringer eller der risiko- og vesentlighetsvurderinger viser et saksforhold det er viktig å følge opp.

Riksrevisjonen er kritisk til at Kulturdepartementet ikke fant behov for å iverksette tilleggskontroller da Norsk filminstitutt innførte et omfattende nytt forskriftsverk i tilskuddsforvaltningen. Riksrevisjonen forutsetter at departementet gjennomfører de tiltak

som er nødvendig for å ivareta det overordnede kontrollansvaret overfor virksomheten.

12.1.2.2 ETTERLEVELSE AV ANSKAFFELESREGELVERKET I NORSK TIPPING AS

Norsk Tipping AS har ikke fullt ut innrettet seg etter sentrale bestemmelser i lov og forskrift om offentlige anskaffelser. Selskapets bruk av eldre avtaler som er inngått uten forutgående konkurranse er i strid med regelverket. Det har medført høyere kostnader for selskapet enn det gjennomgående bruk av konkurranseutsatte avtaler ville gjort. Det har også ført til brudd på anskaffelsesregelverkets grunnleggende krav om konkurranse og likebehandling av potensielle leverandører. Ifølge selskapets planer vil terminering og konkurranseutsetting av noen av disse avtalene først skje i 2012 eller senere.

Kulturdepartementet viser til at departementet har hatt en løpende dialog med Norsk Tipping AS om arbeidet med konkurranseutsetting og vurderer selskapets tiltak som formålstjenlige. Departementet ser imidlertid at prosessene har tatt lang tid og vil følge opp framdriften på kommende eierskapsmøter. Det vises til at styret har et klart ansvar for å sikre at slike regelverk følges. Forholdet vil fortsatt bli vektlagt i styringsdialogen med selskapet.

Riksrevisjonen understreker eiers overordnede ansvar for å se til at selskapet innretter seg etter rammebetingelsene og gitte styringssignaler. Riksrevisjonen viser til at forhold som gjelder etterlevelse av anskaffelsesregelverket ikke kan ses dokumentert i styringsdialogen med selskapet i 2010.

Departementets oppfølging av manglende etterlevelse av anskaffelsesregelverket i Norsk Tipping AS er omtalt i Dokument 1 for årene 2006–2009. Ved behandling av Riksrevisjonens rapportering til Stortinget for regnskapsårene 2006 og 2007 uttalte kontroll- og konstitusjonskomiteen at den så særlig alvorlig på at det var avdekket brudd på anskaffelsesregelverket i virksomheter under Kulturdepartementet. Komiteen la til grunn at statsråden ville ivareta sitt ansvar for aktivt å gjennomføre tiltak for å sikre at anskaffelsesregelverket etterleves på Kulturdepartementets område.

Riksrevisjonen finner det sterkt kritikkverdige at Kulturdepartementet som eier ikke har gjennomført tilstrekkelige tiltak for å sikre at Norsk Tipping AS fullt ut innretter seg i samsvar med lov og forskrift om offentlige anskaffelser.

12.1.2.3 NORSK TIPPING AS OG FORHOLDET TIL DATTERSELSKAPER OG TILKNYTTETE SELSKAPER

Norsk Tipping AS har ennå ikke gjennomført tiltak som dokumenterer at det ikke forekommer ulovlig subsidiering/kryssubsidiering i datterselskaper og

tilknyttede selskaper, til tross for at slike tiltak ble vedtatt av styret i mai 2009. Riksrevisjonen vil peke på at dette kan ha bidratt til at Norsk Tipping AS har betalt mer enn nødvendig for ytelser fra disse selskapene. Det er dessuten risiko for at forbudet mot offentlig støtte til næringslivet kan være brutt.

Kulturdepartementet har som eier det overordnede ansvaret for selskapet. Departementet viser til at det er styret i Norsk Tipping AS som har direkte ansvar for at forbudet mot subsidiering etterleveres, og at selskapet har gjennomført tiltak som indikerer at styret tar ansvaret på alvor. Riksrevisjonen merker seg at departementet nå vil stille krav om at Norsk Tipping AS dokumenterer tiltak som blir gjort, og at interne prosesser blir iverksatt for å dokumentere at det ikke foreligger subsidiering og krysssubsidiering. I forbindelse med ny revisorordning for selskapet vil departementet be revisor utarbeide en årlig rapport om dette. Departementet opplyser at disse spørsmålene vil bli behandlet på eierstyringsmøtene framover. Videre vil departementet sikre at det foreligger en felles forståelse mellom departement og selskap når det gjelder anskaffelsesreglement og forholdet til datterselskap og tilknyttede selskaper.

Forhold knyttet til mulig ulovlig subsidiering/krysssubsidiering er omtalt i Riksrevisjonens rapportering til Stortinget ved flere anledninger helt siden 2003. Ved behandling av rapporten for regnskapsåret 2003 pekte kontroll- og konstitusjonskomiteen på at Norsk Tipping AS' engasjement i datterselskaper hadde ført til at spilleoverskuddet var redusert med ca. 40 mill. kroner. Da komiteen i 2010 behandlet Riksrevisjonens rapport om utvidet revisjon av Norsk Tipping AS, uttalte komiteen at den hadde merket seg de avdekkede svakheter ved departementets eierstyring. Komiteen forventet at departementet følger opp med tydeligere kontroll som eier.

Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at Kulturdepartementet ikke i tilstrekkelig grad har fulgt opp at Norsk Tipping AS har iverksatt tiltak som dokumenterer at det ikke forekommer ulovlig subsidiering/krysssubsidiering i datterselskaper og tilknyttede selskaper. Riksrevisjonen forutsetter at departementet nå sikrer at de tiltak som er skissert blir gjennomført.

12.1.2.4 OPPFØLGING AV TIDLIGERE RAPPORTERTE FORHOLD

Av tidligere rapporterte forhold er følgende saker avsluttet:

- mangelfull oppfølging av framdrift og økonomistyring av prosjektet Nasjonalt opplevelsessenter for pop og rock – Rockheim

12.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til Riksrevisjonens revisjon og kontroll av Kulturdepartementet og dets underliggende virksomheter, og at det er avgitt 16 avsluttende revisjonsbrev uten merknader.

Komiteen har merket seg at revisjonen av tilskuddsforvaltningen i Norsk filminstitutt har synliggjort svakheter i virksomhetens internkontroll. Komiteen har merket seg at departementet vil følge opp at de nødvendige interne kontrolltiltakene kommer på plass, og forutsetter at praksisen knyttet til prosjektfinansiering og rapportering blir i samsvar med forskriften.

Komiteen viser til at Riksrevisjonen også ved denne revisjonen hadde merknader til etterlevelse av anskaffelsesregelverket i Norsk Tipping AS. Forholdene knyttet til manglende etterlevelse av regelverket er omtalt i Dokument 1 for årene 2006–2009. Komiteen ser alvorlig på at revisjonen for 2010 avdekker at Norsk Tipping AS fortsetter å bruke avtaler som er inngått i strid med lov og forskrift om offentlige anskaffelser. Komiteen vil understreke at Kulturdepartementet har et overordnet ansvar for at det gjennomføres kontroll med underliggende virksomheter og forutsetter at departementet vil følge opp på en bedre måte at anskaffelsesregelverket etterleveres. Komiteen har merket seg at departementet de siste årene har hatt et sterkere fokus på eierstyring og forbedring og videreutvikling av denne, og er positive til at departementet nå vil kvalitetssikre at avtaler som ikke konkurranseutsettes faller inn under unntaksbestemmelser.

Komiteen merker seg også at Riksrevisjonen har bemerkninger til Norsk Tipping AS' forhold til datterselskaper og tilknyttede selskaper. Komiteen vil understreke at departementet har ansvar for å sikre at Norsk Tipping AS ikke driver ulovlig subsidiering, enten direkte eller indirekte. Komiteen viser til sin behandling av Dokument nr 3:14 (2008–2009) Riksrevisjonens utvidede revisjon av Norsk Tipping AS der det blant annet ble påpekt at eierrollen ikke bare innebærer kontroll med spillpolitikken, men også med styringen av selskapets forretningsdrift, jf. Innst. 340 S (2009–2010).

13. Kunnskapsdepartementet

13.1 Sammendrag

13.1.1 Innledning

Samlet utgiftsbevilgning til Kunnskapsdepartementet i 2010 utgjorde 94 489 mill. kroner. Inntektsbevilgningen for 2010 utgjorde 19 183 mill. kroner. Departementet har ansvaret for 49 virksomheter, 17 fond, 30 selskapet og 26 særlovsselskaper.

13.1.2 Riksrevisjonen uttaler

Riksrevisjonen har avgitt 45 avsluttende revisjonsbrev uten merknad og fire avsluttende revisjonsbrev med merknad til henholdsvis Samisk høgskole, Senter for IKT i utdanningen, Universitetet for miljø- og biovitenskap og Høgskolen Stord/Haugesund.

13.1.2.1 TILSKUDDSFORVALTNING

Kunnskapsdepartementet

Riksrevisjonen har kontrollert Kunnskapsdepartementets rapportering til Stortinget på tilskuddsforvaltningen. Det framkom at departementets kvalitative rapportering på oppnådde resultater i forhold til fastsatte mål for programkategoriene Grunnopplæring og Voksenopplæring er mangelfull. Dette medfører at det blir vanskelig å vurdere graden av måloppnåelse for tilskuddsordningene. Riksrevisjonen er i tillegg kritisk til at departementet har unnlatt å rapportere på enkelte tilskuddsordninger under disse programkategoriene. Til sammenligning var rapporteringen på programkategori Barnehager tilfredsstillende.

Riksrevisjonen registrerer at departementet vil benytte revisjonens merknader som innspill til arbeidet med å forbedre omtalen av tilskuddsordningene i den årlige budsjettproposisjonen og rapporteringen til Stortinget.

Utdanningsdirektoratet – tilskudd til private skoler

Statlige tilskudd til private skoler utgjør årlig ca. 2,5 mrd. kroner. Riksrevisjonen har gjennomført revisjon ved et utvalg på 25 av ca. 280 private skoler i 2010. Det ble blant annet avdekket at tilskudd ikke er benyttet i henhold til gjeldende regelverk ved at tilskudd er benyttet til lån eller pant. Det er også tatt opp forhold knyttet til uheldige dobbetroller der skoleiere selger varer og tjenester til egne skoler.

Riksrevisjonen er kritisk til om tilsynsaktiviteten det nå er lagt opp til, er tilstrekkelig for å sikre at de private skolene følger privatskoleloven. En styrket gjennomføring av tilsynene med forbedret metodikk gir etter Riksrevisjonens oppfatning ikke et godt nok resultat dersom besøkshyppigheten er for lav. Videre tar tilsynene etter Riksrevisjonens oppfatning ikke tilstrekkelig hensyn til økonomiske og regnskapsmessige forhold.

Riksrevisjonen har merket seg at departementet og Utdanningsdirektoratet arbeider kontinuerlig for å forbedre tilsyn og kontroll med privatskolenes virksomhet med grunnlag i erfaringene fra den løpende forvaltningen og tilsynsvirksomheten. Videre har Riksrevisjonen merket seg at Utdanningsdirektoratet har utvidet sin kontroll av skolene i Noroff-strukturen etter at revisjonen var avsluttet. Riksrevisjonen

har også merket seg at forhold vedrørende Akademi-skolene ikke er kommentert av departementet. I tillegg til drift av private skoler hvor det mottas stats-tilskudd eier flere av selskapene andre virksomheter og foretar anskaffelser av varer og tjenester til skolene fra disse virksomhetene.

Minimum 85 prosent av de private skolenes inntekter er tilskudd fra staten, og skolene utfører viktige samfunnsmessige oppgaver. Skolene følger i dag ikke lov og forskrift om offentlige anskaffelser. Riksrevisjonen har på denne bakgrunn bedt Kunnskapsdepartementet avklare med Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet om skolene faller inn under regelverket.

Vox – tilskudd til studieforbund

Vox forvalter blant annet tilskudd til studieforbund, en ordning som i 2010 ble budsjettert med 179 mill. kroner. Riksrevisjonens gjennomgang av ordningen viser at det er svakheter knyttet til utbetaling, oppfølging og rapportering av tilskuddet.

Riksrevisjonen finner det kritikkverdige at det ikke i tilstrekkelig grad er lagt opp til en rapportering som tar hensyn til både kvalitative og kvantitative forhold i rapporteringen om måloppnåelse for tilskudd til studieforbund. Riksrevisjonen har merket seg at departementet vil vurdere erfaringene med rapporteringen for 2010 før det tas stilling til om det bør gjøres endringer.

Riksrevisjonen er kritisk til at regelverket for tilskudd til studieforbund har medført at statlige midler står ubenyttet ved årsslutt. Ved et studieforbund sto 17 mill. kroner ubrukt per 31. desember. Dette utgjorde 25 prosent av samlet tildeling for forbundet i 2010. Riksrevisjonen har merket seg at departementet mener at dette vil jevne seg ut når tilskuddets størrelse og aktiviteten vurderes over flere år. Riksrevisjonen vil understreke at utbetaling av tilskudd til enhver tid må avpasses den enkelte tilskuddsmottakers behov for midler.

Riksrevisjonen er tilfreds med departementets presisering av at det kun er tilskuddsberettiget kursvirksomhet som omfattes av voksenopplæringsloven som kan gi rett til vederlagsfri bruk av offentlige undervisningslokaler. Riksrevisjonen har merket seg at departementet i juni 2011 sendte et brev til alle landets kommuner og fylkeskommuner hvor sider ved ordningen med gratis lån av lokaler til studieforbund ble omtalt.

Riksrevisjonen er kritisk til at det overfor et studieforbund ikke er fremmet krav om tilbakebetaling av tilskudd for årene 2007 og 2008. Dette med bakgrunn i at det ved et tilsynsbesøk i 2007 ble avdekket store svakheter i forbundets rapportering, og at rapporter for årene 2007 og 2008 ikke er mottatt. Riksrevisjonen vil understreke viktigheten av at det er eta-

blert oppfølgingsrutiner som hindrer at slike tilfeller oppstår igjen. Riksrevisjonen tar til etterretning at saken nå er avsluttet.

13.1.2.2 MÅL OG RESULTATSTYRING PÅ UNIVERSITETS- OG HØGSKOLESEKTOREN

Riksrevisjonen har vurdert Kunnskapsdepartementets rapportering til Stortinget gjennom Prop. 1 S for programkategori Høyere utdanning og fagskoleutdanning, hovedmål forskning. Riksrevisjonen er av den oppfatning at rapporteringen ikke har vært tilstrekkelig. Riksrevisjonen merker seg at Kunnskapsdepartementet mener Stortinget mottar en tilfredsstillende rapportering selv om det rapporteres på tilstand og gjennomført aktivitet og i liten grad på måloppnåelse sett opp mot sektormålene.

Riksrevisjonen konstaterer at det fortsatt er mange virksomheter på universitets- og høgskolesektoren som ikke har implementert et fullstendig rammeverk for risikostyring slik bestemmelsene krever. Et slikt rammeverk vil bidra til en bedre mål- og resultatstyring i de enkelte virksomhetene. Departementet henviser til at risikostyring senest i 2011 har vært omtalt i tildelingsbrev samt vært en del av styringsdialogen med virksomhetene. Riksrevisjonen er kritisk til at et fullstendig rammeverk for risikostyring fortsatt ikke er på plass.

13.1.2.3 KOMPETANSEHEVING FOR LÆRERE

Kunnskapsdepartementet etablerte i 2009 en ordning hvor målsettingen var å legge til rette for kompetanseheving for lærere i grunnskolen. Riksrevisjonen er kritisk til at innretningen av ordningen har medført at et stort antall lærere fra flere kommuner ikke er innvilget kompetanseheving. Årsaken er at kommunene ikke har hatt midler til å dekke sin andel av ordningen eller vikarer til å dekke undervisningen ved studiefraværet. Dette har medført at en vesentlig andel av de avsatte midler til kompetanseheving ikke er benyttet.

Riksrevisjonen er kritisk til at departementet ikke tidligere har iverksatt tilfredsstillende tiltak for å bedre situasjonen for lærere med videre- og etterutdanningsbehov i de kommuner som ikke bevilger midler for å innvilge opplæringen. Riksrevisjonen er videre kritisk til at departementet først i september 2011 nedsatte en arbeidsgruppe som skal fremme forslag til en ny innretning av strategien for perioden 2012–2015, slik at flere kommuner kan delta i ordningen.

13.1.2.4 BIERVERV OG ROLLER I NÆRINGSLIVET

Riksrevisjonen har videreført kartleggingen fra 2009 av blant annet åpenhet rundt ansattes bierverv og roller i næringslivet. Det er viktig og ønskelig at

vitenskapelig tilsatte er engasjert i nærings- og samfunnsnivå utenfor virksomheten, noe også kontroll- og konstitusjonskomiteen har understreket. Komiteen påpeker at det må være rutiner for å sikre ryddighet rundt slike engasjement. Riksrevisjonen registrerer at flere vitenskapelige tilsatte fortsatt innehar en rekke bierverv og roller i offentlige og private virksomheter uten at det er etablert tilstrekkelige rutiner for håndtering av disse. Etter Riksrevisjonens vurdering eksisterer det derfor fortsatt stor risiko for at eventuelle interessekonflikter ikke blir avdekket. Departementet poengterer at det er ønskelig med slike engasjement, men viser til at det må være åpenhet om bierverv og lignende som kan komme i konflikt med arbeidet i hovedstillingen. Riksrevisjonen har merket seg at departementet viser til etiske retningslinjer som et viktig verktøy i denne sammenheng, men er med bakgrunn i funn fra revisjonen for 2010 kritisk til om departementets oppfølging har vært tilstrekkelig.

Riksrevisjonen er også kritisk til at vitenskapelig tilsatte utfører private oppdrag mot betaling innenfor ordinær arbeidstid, uten at arbeidsgiver krever at arbeidet i hovedstillingen tas igjen på et senere tidspunkt eller at arbeidet medfører redusert arbeidstid eller avkortet lønn. Riksrevisjonen har merket seg at departementet forutsetter at slike krav legges til grunn ved utøvelse av bierverv i arbeidstiden. Riksrevisjonen forutsetter at departementet sørger for at gjeldende krav blir fulgt opp overfor virksomhetene.

13.1.2.5 INFORMASJONSSIKKERHET PÅ UNIVERSITETS- OG HØGSKOLESEKTOREN

Riksrevisjonen ser alvorlig på de svakheter som er avdekket i forbindelse med informasjonssikkerhet knyttet til behandling av personopplysninger i universitets- og høgskolesektoren. Riksrevisjonen har merket seg at Uninett AS er engasjert til å kartlegge hvordan departementet på best mulig måte kan ivareta sitt overordnede ansvar.

Riksrevisjonen ser det som uheldig at en stor andel administrativt tilsatte i universitets- og høgskolesektoren har for omfattende rettigheter i ulike systemer. Departementet legger til grunn at internkontrollen generelt og andre kompensierende tiltak er såpass gode ved virksomhetene når det gjelder tilgangsrettigheter, at dette reduserer sannsynligheten for feil og avvik. Riksrevisjonen har merket seg at departementet på nytt vil ta opp problemstillingene overfor sektoren.

13.1.2.6 ØKONOMISTYRING

Arkitektur- og designhøgskolen i Oslo og Norges musikkhøgskole har de seneste årene hatt betydelige økonomiske utfordringer. Riksrevisjonen ser positivt på at Kunnskapsdepartementet har iverksatt tiltak for

å følge opp den økonomiske situasjonen ved de to virksomhetene. Riksrevisjonen merker seg at departementet ikke har registrert at de økonomiske problemene har ført til at den faglige virksomheten er blitt svekket, verken på kort eller lang sikt.

13.1.2.7 AVSLUTTENDE REVISJONSBREV MED MERKNAD

Det er kritikkverdig at feil og mangler har medført at Samisk høyskole, Senter for IKT i utdanningen, Universitetet for miljø- og biovitenskap og Høgskolen Stord/Haugesund har mottatt revisjonsbrev med merknad. Riksrevisjonen merker seg at departementet etablerer en egen oppfølging med bruk av tilpassede tiltak overfor virksomheter som har særlige utfordringer i sin økonomiforvaltning, og at det er igangsatt et utredningsprosjekt som skal vurdere tiltak som kan bidra til høyere kvalitet i økonomiforvaltningen.

Samisk høyskole

Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at Samisk høyskole i 2010-regnskapet ikke i tilstrekkelig grad har fulgt opp de forhold som ble tatt opp ved revisjonen av 2009-regnskapet. Det er blant annet påpekt svakheter med hensyn til avsetning til statlig og bidragsfinansiert aktivitet, usikkerhet knyttet til det regnskapsmessige resultat for oppdragsvirksomheten og manglende avtalevilkår i forbindelse med tilskuddsprosjekter. Riksrevisjonen har merket seg departementets forventning om at styret ved Samisk høyskole nå vil følge opp de forhold som er tatt opp, og at prosessene vil bli særskilt fulgt opp fra departementets side.

Senter for IKT i utdanningen

Riksrevisjonen er kritisk til at Senter for IKT i utdanningen i sitt første driftsår hadde store svakheter i økonomistyringen. Merknadene er knyttet til direktørens habilitet, disposisjoner i strid med anskaffelsesregelverket, overskridelser av budsjett-rammen, mangelfull internkontroll og posteringer i strid med kontantprinsippet. Riksrevisjonen har merket seg at Kunnskapsdepartementet er enig med Riksrevisjonens vurderinger av de kritikkverdige forholdene ved senteret, og at departementet vil følge senteret nøye.

Universitetet for miljø- og biovitenskap

Riksrevisjonen ser alvorlig på svak intern kontroll ved Universitetet for miljø- og biovitenskap. Dette framkommer gjennom en rekke brudd på anskaffelsesregelverket, herunder at universitetet benytter eldre avtaler enn det regelverket tillater, hvorav enkelte er inngått på 1990-tallet. Universi-

tet kan heller ikke dokumentere begrunnelser for bruk av bevilgningsmidler i prosjekter, noe som medfører at beslutningsgrunnlaget ikke kan verifiseres. Riksrevisjonen har merket seg Kunnskapsdepartementets oppfølging av forholdene og at universitetet har blitt pålagt å utarbeide tiltaksplaner på områdene.

Høgskolen Stord/Haugesund

Riksrevisjonen er kritisk til at økonomiforvaltningen ved Høgskolen Stord/Haugesund ikke er tilfredsstillende. Dette har ført til vesentlige svakheter knyttet til håndtering av salg av simulatorvirksomhet, der kjøper var privat aktør og hvor simulatorutstyr og kurspakker ble solgt uten forutgående verdivurdering, avklaring av roller i forbindelse med salget, verdivurdering av aksjer, interne retningslinjer og anskaffelsesrutiner.

Riksrevisjonen har merket seg at departementet har inndratt høgskolens fullmakt til å erverve og avhende aksjer. Riksrevisjonen har også merket seg at Kunnskapsdepartementet har bedt om en ny og oppdatert tiltaksplan for høgskolen angående interne retningslinjer og anskaffelser, og at departementet ut fra dette vil vurdere ytterligere tiltak.

13.1.2.8 OPPFØLGING AV TIDLIGERE RAPPORTERTE FORHOLD

Følgende saker vil bli fulgt opp i den løpende revisjonen:

- informasjonssikkerhet i statsforvaltningen
- regnskapskvaliteten på universitets- og høyskolesektoren
- lønn
- anskaffelser
- bidrags- og oppdragsfinansiert aktivitet
- Arkitektur- og designhøgskolen i Oslo
- Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring

Av tidligere rapporterte forhold vil aktivering av eiendommer og andre eiendeler på universitets- og høyskolesektoren følges opp særskilt neste år.

13.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til Riksrevisjonens revisjon og kontroll av Kunnskapsdepartementet og dets underliggende virksomheter, som omfatter 49 virksomheter, 17 fond, 30 selskaper og 26 særlovsselskaper. Videre viser komiteen til at regnskapet for 2010 viser et forbruk på 94 299 millioner kroner og inntekter på 19 456 millioner kroner. Komiteen merker seg at det ble overført 324 millioner kroner til budsjettet for 2011.

Komiteen merker seg at det er avgitt 45 avsluttende revisjonsbrev uten merknader. Videre at det er

avgitt revisjonsbrev med merknader til Samisk høgskole, Universitetet for miljø- og biovitenskap, Høgskolen Stord/Haugesund og Senter for IKT i utdanningen. Komiteen mener det er kritikkverdig at disse fire virksomhetene har stilt seg slik at de får avsluttende revisjonsbrev med merknader.

Tilskuddsordninger

Komiteen viser til at Riksrevisjonen kritiserer Kunnskapsdepartementets rapportering til Stortinget om tilskuddsforvaltningen. Komiteen er enig i at departementets kvalitative rapportering på oppnådde mål i forhold til tilskuddsordninger under programkategoriene Grunnopplæring og Voksenopplæring er mangelfull. Komiteen mener det er viktig at departementet rapporterer til Stortinget om alle tilskuddsordningene og relaterer rapporteringen særlig til måloppnåelse for de enkelte tilskuddsordninger. Komiteen ber departementet følge dette opp i videre rapportering til Stortinget.

TILSKUDD TIL PRIVATE SKOLER

Komiteen har merket seg at Riksrevisjonen mener kontrollen og oppfølgingen av private skolars bruk av offentlige tilskudd ikke er god nok. Komiteen viser til at de private skolene skal drive i henhold til privatskoleloven og at det er nødvendig å føre tilsyn med at regelverket ikke brytes. Komiteen viser samtidig til at de private skolene skal regnes som private, selv om store deler av driftsmidlene kommer fra det offentlige. Komiteen registrerer at Riksrevisjonen har bedt om en avklaring av regelverket for å finne ut av om private skoler omfattes av regelverket for offentlige anskaffelser. Komiteen understreker at det må fremmes egen sak til Stortinget dersom departementet ønsker å underlegge de private skolene regelverket for offentlige anskaffelser.

VOX – TILSKUDD TIL STUDIEFORBUND

Komiteen merker seg at det er flere kritiske merknader fra Riksrevisjonen når det gjelder tilskuddsforvaltningen innenfor VOX. Komiteen viser til sine generelle merknader om tilskuddsforvaltningen.

Mål og resultatstyring i UH-sektoren

Komiteen viser til at Riksrevisjonen mener rapporteringen til Stortinget under programkategorien Høyere utdanning og fagskoleutdanning, hovedmål forskning ikke har vært tilstrekkelig. Bakgrunnen er at det i stor grad gjennomføres tilstands- og aktivitetsrapportering fremfor rapportering på måloppnåelse. Riksrevisjonen mener denne rapporte-

ringen ikke er tilfredsstillende. Komiteen deler denne oppfatningen.

Komiteen viser videre til at det fortsatt er virksomheter i universitets- og høyskolesektoren som ikke har implementert et fullstendig rammeverk for risikostyring slik bestemmelsene krever. Komiteen ber departementet gjennomføre nødvendige tiltak for å sikre at et fullstendig rammeverk for risikostyring i henhold til gjeldende bestemmelser blir fullt ut implementert ved alle virksomheter i sektoren.

Kompetanseheving for lærere

Komiteen viser til at Riksrevisjonen er kritisk til innretningen av ordningen for kompetanseheving for lærere. Ordningen er innrettet slik at kommunene må dekke sin andel av kostnadene for å utløse statlige midler til kompetanseheving. Riksrevisjonen peker på at dette har resultert i at en vesentlig del av bevilgningen ikke er blitt benyttet.

Komiteen viser til at ordningen med kompetanseløft for lærere har stor og bred politisk støtte og at ordningen er behandlet i Stortinget. Komiteen mener det er viktig å se nærmere på om ordningen kan forbedres og avventer departementets arbeid.

Bierverv

Komiteen viser til at Riksrevisjonen er bekymret over at vitenskapelig ansatte kan påta seg eksterne oppdrag som utføres i normalarbeidstiden uten at det kompenseres overfor arbeidsgiver. Komiteen viser til Innst. 138 S (2010–2011), jf. Dokument 1 (2010–2011) hvor komiteen skriver følgende:

«Departementet mener det er ønskelig at vitenskapelig ansatte i sektoren er engasjert i nærings- og samfunnsliv utenfor virksomheten. Komiteen deler departementets syn, men poengterer at det er viktig at det er etablert rutiner som bidrar til å hindre eventuelle rolle- og habilitetskonflikter.»

Komiteen merker seg at Riksrevisjonen mener det ikke foreligger tilstrekkelig oversikt over vitenskapelige ansattes bierverv og lignende som kan komme i konflikt med arbeidet i hovedstillingen. Komiteen ber departementet vurdere opprettelse av et eget register med oversikt over verv og tilknytninger som vitenskapelig ansatte i UH-sektoren har, for å sikre åpenhet og tillit til vitenskapelig ansattes uavhengighet og hindre eventuelle rolle- og habilitetskonflikter.

Avsluttende revisjonsbrev med merknad

Komiteen viser til at Samisk høgskole, Senter for IKT i utdanningen, Universitetet for miljø- og biovitenskap, samt Høgskolen Stord/Haugesund har fått avsluttende revisjonsbrev med merknad. K o m i -

teen omtaler disse kort under, og vil understreke behovet for at virksomhetene følges nøye opp av departementet. Komiteen imøteser Riksrevisjonens oppfølging gjennom Dokument 1 for 2011.

SAMISK HØGSKOLE

Komiteen viser til at Samisk høgskole har fått avsluttende revisjonsbrev med merknad på grunn av feil og mangler. Komiteen viser til at Samisk høgskole også fikk avsluttende revisjonsbrev med merknad for regnskapsåret 2009. Komiteen mener det er sterkt kritikkverdig at Samisk høgskole ikke i tilstrekkelig grad har rettet opp de feil og mangler som ble påpekt i revisjonsbrevet for 2009. Komiteen vil be departementet særlig følge opp styrets oppfølging av avsluttende revisjonsbrev for 2010 og løpende vurdere om de tiltak styret iverksetter er tilstrekkelig for å få virksomheten inn under gjeldende regelverk for økonomistyring og virksomhetsstyring.

SENTER FOR IKT I UTDANNINGEN

Komiteen viser til at Senter for IKT i utdanningen er relativt nystartet og at det har hatt en del utfordringer i sin tidlige driftsfase. Komiteen understreker at det er departementets ansvar å sørge for at nyopprettede virksomheter tilpasser seg lov- og regelverk fra oppstartstidspunktet og at de som skal drive virksomheten innehar nødvendig kompetanse for slik drift. Komiteen understreker at de manglene som er funnet er alvorlige, og komiteen finner det kritikkverdig at virksomheten ikke er tilstrekkelig godt styrt og at departementet ikke har oppdaget dette i en tidlig fase.

UNIVERSITETET FOR MILJØ- OG BIOVITENSKAP (UMB)

Komiteen viser til at Universitetet for miljø- og biovitenskap har fått avsluttende revisjonsbrev med merknad blant annet på grunn av svak internkontroll, vesentlige brudd på anskaffelsesregelverket og manglende dokumentasjon på pengebruk i prosjekter. Komiteen mener det er kritikkverdig at UMB ikke har tilstrekkelig internkontroll og rutiner for å følge opp relativt enkle krav fra lovgiver og fra departementet. Komiteen forutsetter at departementet sørger for at styret ved UMB gjennomfører nødvendige tiltak for å sikre en tilfredsstillende internkontroll ved UMB.

HØGSKOLEN STORD/HAUGESUND

Komiteen viser til at Høgskolen Stord/Haugesund har fått avsluttende revisjonsbrev med merknad blant annet på grunn av at økonomiforvaltningen ikke er tilfredsstillende. Komiteen viser til at dette har ført til vesentlige svakheter knyttet til håndterin-

gen av flere viktige deler av høgskolens virksomhet. Komiteen viser til at departementet overfor Riksrevisjonen har gitt uttrykk for at de følger opp situasjonen og at det allerede er gjennomført enkelte tiltak. Komiteen understreker behovet for god økonomistyring ved høgskolen og ber departementet gjennomføre ytterligere oppfølgingstiltak ved behov.

14. Landbruks- og matdepartementet

14.1 Sammendrag

14.1.1 Innledning

Samlet utgiftsbevilgning til Landbruks- og matdepartementet i 2010 utgjorde 17 693 mill. kroner. Inntektsbevilgningen for 2010 utgjorde 960 mill. kroner. Departementet har ansvaret for syv virksomheter og fem selskaper.

14.1.2 Riksrevisjonen uttaler

Riksrevisjonen har avgitt seks avsluttende revisjonsbrev uten merknad og avsluttende revisjonsbrev med merknad til Bioforsk.

14.1.2.1 BIOFORSK

Regnskapsavlegget

Bioforsk har for 2010 avlagt sitt regnskap i henhold til regnskapsprinsippet uten at det er tatt noen forbehold. Riksrevisjonen har avdekket betydelige feil og mangler ved regnskapet fordi regnskapslovgivningen og dens prinsipper ikke er fulgt. Dette gjelder blant annet manglende periodisering av kostnader, manglende nedskrivning av aksjer til virkelige verdier og kostnadsføring av interne, ikke reelle kostnader. Konsekvensen er at regnskapet ikke er korrekt.

Riksrevisjonen har i flere år påpekt vesentlige feil og mangler ved regnskapet til Bioforsk. Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at flere av prinsippene i regnskapsloven er fraveket uten at dette er dokumentert. Det er heller ikke dokumentert at avvikene er foretatt i samråd med Landbruks- og matdepartementet, jf. punkt 3.2.3 i bestemmelser om økonomistyring i staten. Riksrevisjonen ser derfor svært alvorlig på at Bioforsk for 2010 har avlagt et regnskap som ikke er korrekt. Riksrevisjonen merker seg at Landbruks- og matdepartementet forutsetter et korrekt avlagt regnskap for å kunne ivareta sitt overordnede styrings- og kontrollansvar. Riksrevisjonen vil understreke nødvendigheten av å følge standarder og prinsipper for føring av regnskapet for å sikre at det blir gyldig og pålitelig.

Riksrevisjonen kan med bakgrunn i dette ikke se at departementet har sørget for tilstrekkelig grunnlag for styring, oppfølging og kontroll av Bioforsk.

Inntekter

Bioforsk har over flere år bygget opp en betydelig saldo av ubrukte, bevilgede midler. De ubrukte midlene inngår som balanseførte forpliktelses i regnskapet for 2010.

Riksrevisjonen merker seg at departementet, for å kunne ivareta sitt overordnede styrings- og kontrollansvar forutsetter at Bioforsk rapporterer vesentlige avvik som knyttes til forutsetningene for tildelte bevilgninger.

Riksrevisjonen merker seg videre at departementet mener de balanseførte forpliktelsene av ubenyttede bevilgninger er reelle, selv om de ikke er forklart og dokumentert i regnskapet. Videre merker Riksrevisjonen seg at departementet mener at Bioforsk har ansvar for å avsette midler for å dekke negativt årsresultat og dekke det til enhver tid nødvendige likviditetsbehov. Riksrevisjonen vil understreke at det ikke er i samsvar med bevilgningsreglementet at ubrukte bevilgninger skal dekke negativt årsresultat. Riksrevisjonen vil også peke på at likviditetsbehovet er dekket ved at Bioforsk er omfattet av statens konsernkontoordning. Statens konsernkontoordning innebærer at alle statlige midler daglig blir samlet i Norges Bank og de skal dekke det statlige behovet for betalingstjenester og likviditetsforvaltning.

Oppfølging av Riksrevisjonens merknader

Bioforsk har også fått avsluttende revisjonsbrev med merknad for regnskapsårene 2007, 2008 og 2009 med påfølgende omtale i Dokument 1. Merknadene for disse årene har blant annet knyttet seg til brudd på regelverket om offentlige anskaffelser, og brudd på økonomireglementets og regnskapslovens bestemmelser vedrørende avstemming og regnskapsføring.

Riksrevisjonen ser svært alvorlig på at det til tross for merknader flere år på rad, og Landbruks- og matdepartementets lovnader om å følge opp, fortsatt er så alvorlige mangler ved Bioforsk sitt regnskap at det ikke gir et korrekt bilde av virksomheten. Riksrevisjonen merker seg at departementet og styret er enig i at situasjonen er alvorlig. Riksrevisjonen forutsetter at departementet gjennom styringsdialogen – og ikke bare ved årsrapporteringen – følger opp gjennomføringen av tiltakene som skal iverksettes, og at tiltakene gir forventede effekter. Riksrevisjonen forutsetter videre at departementet vurderer om ytterligere tiltak bør iverksettes.

14.1.2.2 OPPFØLGING AV TIDLIGERE RAPPORTERTE FORHOLD

Av tidligere rapporterte forhold er følgende saker avsluttet:

- Produksjon og tap i reindriften
- Statens landbruksforvaltning – pålitelighet i rapporteringen

Følgende saker vil bli fulgt opp i den løpende revisjonen

- Bioforsks etterlevelse av regelverket for offentlige anskaffelser
- Statens landbruksforvaltning – informasjonssikkerhet
- Landbruks- og matdepartementets etatsstyring av informasjonssikkerheten

14.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til Riksrevisjonens revisjon og kontroll av Landbruks- og matdepartementet og dets underliggende virksomheter. Komiteen har merket seg at det er avgitt seks avsluttende revisjonsbrev uten merknader og ett avsluttende revisjonsbrev med merknader til Bioforsk.

Komiteen har merket seg at Riksrevisjonen i årets revisjon har reist kritikk mot Bioforsk for betydelige feil og mangler ved regnskapet fordi regnskapslovgivningen og dens prinsipper ikke er fulgt. Dette gjelder blant annet manglende periodisering av kostnader, manglende nedskrivning av aksjer til virkelige verdier og kostnadsføring av interne, ikke reelle kostnader. Konsekvensen er at regnskapet ikke var korrekt.

Komiteen vil påpeke at Riksrevisjonen ser svært alvorlig på at det til tross for merknader flere år på rad fortsatt er så alvorlige mangler ved Bioforsk sitt regnskap at det ikke gir et korrekt bilde av virksomheten.

Komiteen forutsetter at departementet gjennomfører tiltak for å forbedre dette gjennom styringsdialogen, og ikke bare ved årsrapporteringen.

Komiteen forutsetter at dette arbeidet intensiveres slik at tiltakene gir de forventede effekter.

15. Miljøverndepartementet

15.1 Sammendrag

15.1.1 Innledning

Samlet utgiftsbevilgning til Miljøverndepartementet i 2010 utgjorde 4 849 mill. kroner. Inntektsbevilgningen for 2010 utgjorde 1 339 mill. kroner. Departementet har ansvaret for seks virksomheter, fire fond og ett selskap.

15.1.2 Riksrevisjonen uttaler

Riksrevisjonen har avgitt ni avsluttende revisjonsbrev uten merknad.

15.1.2.1 FORVALTNINGEN AV TILSKUDDSMIDLER

Riksrevisjonen er kritisk til at departementet budsjetterer enkelte tilskuddsmidler på feil post i forhold til kravene i bevilgningsreglementet og bestemmelsene om økonomistyring i staten. Det framgår av bevilgningsreglementet §§ 4 og 5 at utgiftsposter skal inndeles etter art og at utgiftsbevilgninger ikke kan brukes til andre formål enn forutsatt av Stortinget. Riksrevisjonen har merket seg at departementet vil vurdere budsjetteringen av tilskuddsmidlene på kap. 1400 post 75 og 81, og kap. 1427 post 31 i framtiden.

Riksrevisjonen konstaterer at departementet vurderer at budsjetteringen av tilskuddsmidlene på kap. 1441 post 39 på flere poster vil gjøre økonomistyringen vanskelig. Riksrevisjonen vil påpeke at departementet på flere andre kapitler allerede har delt bruken av bevilgningen mellom 72–82-poster og 21–22-poster. Etter Riksrevisjonens vurdering bør departementet etablere en enhetlig praksis i samsvar med bevilgningsreglementet, og dermed tilrettelegge for at de alminnelige kravene til bruk av tilskuddsordninger etter økonomiregelverket kan følges opp.

Riksrevisjonen er kritisk til at departementet og enkelte underliggende etater posterer utbetalte tilskuddsmidler på driftsposter, og driftsutgifter på tilskuddsposter. Dette er ikke i samsvar med bestemmelsene om økonomistyring i staten punkt 6.1 og rundskriv 101 fra Finansdepartementet. Riksrevisjonen vil blant annet peke på at kontrollen med at anskaffelsesregelverket følges kan bli svekket dersom driftsanskaffelser belastes tilskuddsposter.

Riksrevisjonen har merket seg at departementet ikke ønsker at tilskudd posteres på driftsposter eller driftsutgifter på tilskuddsposter, og at dette vil bli innskjerpet overfor etatene. Riksrevisjonen har videre merket seg at departementet begrunner enkelte av posteringene av driftsutgifter på en tilskuddspost med at tilskuddsgiver i enkelte tilfeller kan finne det mer rasjonelt å dekke tilskuddsmottakers utgifter direkte. Riksrevisjonen vil peke på at departementet for enkelte tilskuddsposter benytter stikkordet «kan nyttes under post 21» for å ivareta denne type posteringer. Utgifter på tilskuddsmottakers hånd som er nødvendig for gjennomføring av formålet med tilskuddet bør inngå i søknaden om tilskudd fra tilskuddsmottaker. Riksrevisjonen forutsetter at departementet etablerer en enhetlig praksis for denne type posteringer i samsvar med bevilgningsreglementet.

15.1.2.2 RAPPORTERING TIL STORTINGET

Riksrevisjonen er kritisk til at departementet ikke har rapportert i Prop. 1 S om de resultater som er oppnådd ved enkelte tilskuddsordninger. I henhold til bevilgningsreglementet skal departementene gi opplysninger i den årlige budsjettproposisjonen om opp-

nådde resultater i forhold til de fastsatte mål for de enkelte tilskuddsordningene. Riksrevisjonen har merket seg at departementet vil gi mer virkningsrettede rapporter der det er mulig.

15.1.2.3 OPPFØLGING AV TIDLIGERE RAPPORTERTE FORHOLD

Av tidligere rapporterte forhold er følgende sak avsluttet:

- Erstatningsordningen for beitedyr tatt av rovvilt

Følgende sak vil bli fulgt opp i den løpende revisjonen:

- Informasjonssikkerhet

15.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til Riksrevisjonens revisjon og kontroll for budsjettåret 2010 av Miljøverndepartementet og dets underliggende virksomheter. Komiteen har merket seg at det er avgitt ni avsluttende revisjonsbrev uten merknader.

Komiteen viser til at Riksrevisjonen er kritisk til at departementet budsjetterer enkelte tilskuddsmidler på feil post og ikke følger kravene i bevilgningsreglementet og i bestemmelsene om økonomistyring i staten. Komiteen slutter seg til Riksrevisjonens vurdering om at departementet bør etablere en enhetlig praksis i samsvar med bevilgningsreglementet, og dermed tilrettelegge for at de alminnelige kravene til bruk av tilskuddsordninger etter økonomiregelverket kan følges opp.

Komiteen viser til at Riksrevisjonen har merket seg at departementet begrunner enkelte av posteringene av driftsutgifter på en tilskuddspost med at tilskuddsgiver i enkelte tilfeller kan finne det mer rasjonelt å dekke tilskuddsmottakers utgifter direkte. Riksrevisjonen peker på at departementet for enkelte tilskuddsposter benytter stikkordet «kan nyttes under post 21» for å ivareta denne type posteringer. Komiteen slutter seg til Riksrevisjonens syn om at utgifter på tilskuddsmottakers hånd som er nødvendig for gjennomføring av formålet med tilskuddet bør inngå i søknaden om tilskudd fra tilskuddsmottaker, og legger til grunn at Riksrevisjonens forutsetning om at departementet etablerer en enhetlig praksis for denne type posteringer i samsvar med bevilgningsreglementet, etterleves.

Komiteen viser videre til at Riksrevisjonen er kritisk til at departementet ikke har rapportert i Prop. 1 S om de resultater som er oppnådd ved enkelte tilskuddsordninger. Dette er ikke i henhold til bevilgningsreglementet. Komiteen legger til grunn at departementet vil gi mer virkningsrettede rapporter der dette er mulig.

Komiteen tar til orientering at av tidligere rapporterte forhold vil sak om styret for det industrielle rettsvern og informasjonssikkerhet følges videre i den løpende revisjon.

16. Nærings- og handelsdepartementet

16.1 Sammendrag

16.1.1 Innledning

Samlet utgiftsbevilgning til Nærings- og handelsdepartementet i 2010 utgjorde 90 280 mill. kroner. Inntektsbevilgningen for 2010 utgjorde 53 231 mill. kroner. Departementet har ansvaret for ti virksomheter, 23 selskaper og ett særlovsselskap.

16.1.2 Riksrevisjonen uttaler

Riksrevisjonen har avgitt ti avsluttende revisjonsbrev uten merknad.

16.1.2.1 RISIKOSTYRING I NÆRINGS- OG HANDELSDEPARTEMENTET

Kontroll- og konstitusjonskomiteen har i Innst. S. nr. 120 (2008–2009) gitt uttrykk for en forventning om at samtlige departementer får på plass risikostyring som en integrert del av mål- og resultatstyringen, og komiteen ba Riksrevisjonen om å følge utviklingen. I henhold til lov om Riksrevisjonen av 7. mai 2004 nr. 21 (riksrevisjonsloven) § 12 kan Riksrevisjonen, uten hinder av taushetsplikt, kreve enhver opplysning og redegjørelse, eller ethvert dokument, og foreta undersøkelser som den finner nødvendig for å gjennomføre oppgavene. Kontroll- og konstitusjonskomiteen har forutsatt at dette også skal omfatte innsyn i departementets risikoanalyser, jf. Innst. 104 S (2009–2010).

Riksrevisjonen har merket seg at departementet har redegjort for den metodiske tilnærmingen for å sikre god virksomhetsstyring, og at departementet oppfatter at dette dokumenterer departementets interne kontroll. Riksrevisjonen vil imidlertid påpeke at revisjonen ikke har fått innsyn i departementets overordnede risikovurderinger. Riksrevisjonen har dermed ikke kunnet kontrollere hvordan risikovurderingene er dokumentert. Riksrevisjonen mener det er kritikkverdig at revisjonsoppgavene ikke kan gjennomføres slik lov og instruks foreskriver og i samsvar med Stortingets forutsetninger.

16.1.2.2 RIKSREVISJONENS UNDERSØKELSE AV ALTINN II-PROSJEKTET

Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at Nærings- og handelsdepartementet ikke har krevd rapportering fra tjenesteeierne på deres andel av de samlede kostnadene ved Altinn II-prosjektet, på 260

mill. kroner. Riksrevisjonen har merket seg at departementet på forespørsel fra Riksrevisjonen har innhentet opplysninger fra tjenesteeierne om de samlede kostnadene ved Altinn II-programmet, og at departementet vil fortsette å innhente rapporteringer om de totale kostnader ved programmet.

16.1.2.3 OPPFØLGING AV TIDLIGERE RAPPORTERTE FORHOLD

Av tidligere rapporterte forhold vil følgende saker følges videre i den løpende revisjon:

- Styret for det industrielle rettsvern
- Informasjonssikkerhet

16.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til Riksrevisjonens revisjon og kontroll av Nærings- og handelsdepartementet og dets underliggende virksomheter som omfatter ti virksomheter, 23 selskaper og ett særlovsselskap. Videre viser komiteen til at regnskapet for 2010 viser et forbruk på 69 641 millioner kroner over og 53 335 millioner kroner i inntekter. Komiteen merker seg at det overføres 669 millioner kroner til 2011, hvilket synes noe høyt.

Komiteen merker seg at det er avgitt ti avsluttende revisjonsbrev uten merknader.

Risikostyring i Nærings- og handelsdepartementet

Komiteen viser til at den ved flere anledninger, både gjennom innstillinger, lovforslag og innlegg i stortingssalen har understreket at det er den som forestår kontrollen som selv definerer hvilke dokumenter kontrollorganet trenger for å føre kontroll. Det er under ingen omstendighet den som blir kontrollert som skal vurdere kontrollørens behov for innsyn. Komiteen mener det fremstår som sterkt kritikkverdig at departementet har nektet Riksrevisjonen innsyn i departementets overordnede risikovurderinger. Komiteen mener dette er i strid med lov om riksrevisjon og klart i strid med kontroll- og konstitusjonskomiteens klare oppfatning av Riksrevisjonens innsynsrett.

Komiteen ber departementet uten videre imøtekomme slike innsynskrav fra Riksrevisjonen og ikke hindre Riksrevisjonen i å gjennomføre det kontrollarbeid Stortinget har pålagt dem. Komiteen mener det er sterkt kritikkverdig at Nærings- og handelsdepartementet, på grunn av feilvurdering av Riksrevisjonens innsynsrett, hindrer Riksrevisjonen i å gjennomføre revisjonsoppgavene slik lov og instruks foreskriver, i samsvar med Stortingets forutsetninger. Komiteen understreker at dette også medfører at Stortinget ikke får utført sine kontrolloppgaver i henhold til Grunnloven.

17. Olje- og energidepartementet

17.1 Sammendrag

17.1.1 Innledning

Samlet utgiftsbevilgning til Olje- og energidepartementet i 2010 utgjorde 32 472 mill. kroner. Inntektsbevilgningen for 2010 utgjorde 135 213 mill. kroner. Departementet har ansvaret for tre virksomheter, tre fond og seks selskaper.

17.1.2 Riksrevisjonen uttaler

Riksrevisjonen har avgitt fem avsluttende revisjonsbrev uten merknad og ett avsluttende revisjonsbrev med merknad til Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE).

17.1.2.1 MÅL- OG RESULTATSTYRING FOR CO₂-HÅNDBLING

Riksrevisjonen er kritisk til at departementet i liten grad har beskrevet mål og resultatkrav for å vurdere måloppnåelse for de enkelte CO₂-håndteringsprosjektene og Fond for CLIMIT i Prop.1 S (2009–2010). Videre stiller Riksrevisjonen spørsmål ved om resultatrapporteringen refererer til resultatkrav som er presentert i Prop.1 S (2009–2010) og om det gis resultatinformasjon om effektiv ressursbruk. Riksrevisjonen har merket seg at departementet har tatt Riksrevisjonens merknader til etterretning og legger opp til å beskrive resultatmål i egne avsnitt under kap. 1833 CO₂-håndtering i Prop.1 S for 2012 for blant annet å tydeliggjøre de overordnede målene. Dette kan bidra til å tydeliggjøre hvilke resultatmål resultatrapporteringen skal relateres til.

17.1.2.2 OLJE- OG ENERGIDEPARTEMENTETS TILSKUDDSFORVALTNING

Riksrevisjonen er kritisk til at departementet har bevilget tilskudd og andre overføringer på poster som ikke er i samsvar med bevilgningsreglementet, og vil peke på at tilskudd skal være identifisert i statsbudsjettet ved bruk av post 60–69 for overføringer til kommuneforvaltningen og post 70–85 for andre overføringer til blant annet private, statsforetak, statsaksjeselskap og kommunale bedrifter organisert som selvstendige rettssubjekter.

Riksrevisjonen har merket seg at departementet vil endre praksis for budsjettering av ulike tilskudd, støtte og overføringer, slik at dette samsvarer med bevilgningsreglementet. Riksrevisjonen tar til etterretning at departementet avviker fra den normale poststrukturen for utgifter under kap. 1833 post 21 og at departementet har valgt å beholde budsjetteringen av utgiftene til planlegging og forberedelse av fullskala fangst, transport og lagring av CO₂ fra Mongstad samlet under kap. 1833 post 21.

17.1.2.3 NORGES VASSDRAGS- OG ENERGIDIREKTORAT

Tilsynsvirksomhet

Mange husholdninger er svært avhengig av elektrisk kraft til oppvarming, og denne avhengigheten gir sårbarhet ved svikt i kraftforsyningen. Riksrevisjonen understreker at konsekvensene for samfunnet kan bli store ved langvarig strømbortfall, og selv ved kortvarig svikt stopper mange samfunnsfunksjoner opp. Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at NVE ikke har etablert et tilfredsstillende system for å sikre nødvendig styringsinformasjon for tilsynsvirksomheten. Riksrevisjonen vil peke på at tilsynene er av stor viktighet for forsyningssikkerheten av energi, sikkerhet i anleggene og for at miljø- og landskaps hensyn blir ivaretatt. Riksrevisjonen vil videre peke på at nødvendig styringsinformasjon om tilsynsvirksomheten har betydning for at valg av tilsynsobjekt og tilsynsaktivitet er basert på risiko og vesentlighet.

Riksrevisjonen har merket seg at NVE har satt i gang et arbeid for å etablere tiltak på overordnet nivå for styring, oppfølging og rapportering av tilsynsvirksomheten. Riksrevisjonen forutsetter at departementet følger opp NVEs arbeid med å sikre nødvendig styringsinformasjon og beslutningsgrunnlag for NVEs tilsynsvirksomhet.

17.1.2.4 OPPFØLGING AV TIDLIGERE RAPPORTERTE FORHOLD

Av tidligere rapporterte forhold er følgende sak avsluttet:

- Anskaffelser i NVE

Følgende saker vil bli fulgt opp i den løpende revisjonen:

- Informasjonssikkerhet i Olje- og energidepartementet
- Informasjonssikkerhet i NVE

17.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til Riksrevisjonens revisjon og kontroll av Olje- og energidepartementet og dets underliggende virksomheter. Komiteen merker seg at Riksrevisjonen har avgitt fem avsluttende revisjonsbrev uten merknad og ett avsluttende revisjonsbrev med merknad til Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE).

Komiteen viser til at komiteen i brev av 20. desember 2011 stilte flere spørsmål til statsråden i tilknytning til Riksrevisjonens rapportering. Statsråden svarte i brev av 19. januar 2012. Brevet følger som vedlegg til innstillingen.

Komiteen har merket seg at Riksrevisjonen i årets revisjon har reist kritikk mot NVE for ikke å ha

etablert et tilfredsstillende system for å sikre nødvendig styringsinformasjon for tilsynsvirksomheten med sikkerheten i kraftforsyningen. Komiteen har videre merket seg at statsråden svarer at han har fokus på styringsdialogen med NVE, men at han ikke kan være mer konkret med hensyn til framdriften enn han var i brev til Riksrevisjonen den 30. september 2011.

Komiteen vil videre påpeke at Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at NVE ikke har etablert et tilfredsstillende system for å sikre nødvendig styringsinformasjon for tilsynsvirksomheten blant annet med drift og vedlikehold av sentralnettet, og at konsekvensene for samfunnet kan bli store ved langvarig strømbortfall. Selv ved kortvarig svikt stopper mange samfunnsfunksjoner opp.

Komiteen forutsetter at departementet gjennomfører tiltak for å forbedre dette, og har merket seg svaret fra statsråden der tettere oppfølging av NVEs tilsynsvirksomhet, herunder tilsyn med sentralnettet, beskrives.

Komiteen forutsetter at dette arbeidet intensiveres slik at samfunnssikkerheten ivaretas på en forsvarlig måte.

18. Samferdselsdepartementet

18.1 Sammendrag

18.1.1 Innledning

Samlet utgiftsbevilgning til Samferdselsdepartementet i 2010 utgjorde 29 914 mill. kroner. Inntektsbevilgningen for 2010 utgjorde 2 242 mill. kroner. Departementet har ansvaret for seks virksomheter og seks selskaper.

18.1.2 Riksrevisjonen uttaler

Riksrevisjonen har avgitt fire avsluttende revisjonsbrev uten merknader og to revisjonsbrev med merknader til Statens vegvesen og Jernbaneverket.

18.1.2.1 SAMFERDSELSDEPARTEMENTET

Tilskudd til tilgjengelighetstiltak

Formålet med tilskuddsordningen er å stimulere til bedre tilrettelegging av kollektivtransportsystemene slik at «alle» kan bruke disse. Riksrevisjonen er kritisk til at det over flere år er brukt betydelig mindre midler til tilgjengelighetstiltak enn det som Stortinget har vedtatt. Ubrukte bevilgninger utgjør ca. 107 mill. kroner. Riksrevisjonen har merket seg at det er etablert nye rutiner blant annet ved at midlene fordeles tidligere i budsjettåret og kravet til rapportering underveis er økt. Riksrevisjonen har videre merket seg at Samferdselsdepartementet vil vurdere behovet

for ytterligere tiltak når regnskapet for 2011 foreligger.

18.1.2.2 STATENS VEGVESEN

Drift og vedlikehold

Riksrevisjonens kontroll i 2010 vedrørende drift og vedlikehold av veinettet viser i stor grad de samme funn som framgår av Dokument nr. 3:16 (2008–2009) Riksrevisjonens undersøkning av drift og vedlikehold av vegnettet.

Kostnadsøkning og konkurransesituasjonen ved fornyelse av driftskontrakter

Riksrevisjonen vil peke på at økt konkurranse om driftskontraktene var et sentralt element i St.prp. nr. 1 Tillegg nr. 1 (2002–2003). Formålet var å redusere administrative kostnader og bidra til økt effektivisering. Riksrevisjonen konstaterer at det har vært store kostnadsøkninger ved fornyelse av driftskontrakter, og at konkurransen om driftskontrakter ikke har vært tilfredsstillende.

Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at det ikke har vært truffet tiltak på et tidligere tidspunkt, når det forelå store kostnadsøkninger ved fornyelse av driftskontrakter og at konkurransen om driftskontraktene viste seg ikke å være tilfredsstillende.

Riksrevisjonen registrerer at konkurransen om kontraktene for 2011 viser en positiv utvikling, og at kostnadsutviklingen er lavere enn tidligere. Riksrevisjonen har merket seg at Statens vegvesen nå har satt i gang flere tiltak, blant annet et arbeid med å utvikle nye strategier for konkurranseutsetting av driftskontrakter for å sikre at flere gir tilbud. Flere tilbud vil kunne påvirke prisnivået og kostnadene til drift av veier i positiv retning. Riksrevisjonen forutsetter at Samferdselsdepartementet gjennom styringsdialogen vil følge opp virkningene av tiltakene.

Byggherrens oppfølging av entreprenørene

Riksrevisjonen registrerer at Statens vegvesen mener at kvaliteten på levert arbeid er blitt bedre som følge av at konkurransegrunnlag og rutinene for oppfølging fra byggherre og entreprenør er utviklet. Riksrevisjonen finner det likevel uheldig at det ikke finnes data som gjør det mulig å sammenligne kvaliteten før og etter konkurranseutsettingen, eller som kan tallfeste en effektivisering av konkurranseutsettingen som forutsatt i St.prp. nr. 1 Tillegg nr. 1 (2002–2003).

Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at det er mangelfull kontraktsoppfyllelse for 66 prosent av de undersøkte driftskontraktene. Riksrevisjonen har merket seg at Statens vegvesen har satt i verk en tiltaksliste med ulike kortsiktige og langsiktige tiltak for å bedre driftskontraktene og styringen av disse. Riksrevisjonen forutsetter at Samferdselsdeparte-

mentet i styringsdialogen følger opp erfaringene med tiltakene.

Styring av drifts- og vedlikeholdsområdet

Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at det fortsatt er svakheter i styringen av drifts- og vedlikeholdsområdet, og stiller derfor spørsmål ved om ansvaret og ledelsen av området er delegert for langt nede i organisasjonen. Riksrevisjonen har merket seg at det nå anbefales å innføre prosjektorganisering av området, og at dette vil kunne tydeliggjøre ansvarsforholdet og gi effektiviseringsgevinster. Riksrevisjonen har merket seg at Statens vegvesen legger opp til en overordnet styring og ledelse av driftsområdet, og at departementet mener det må høstes erfaring over noen år, før det konkluderes om dette er en tilfredsstillende løsning. Riksrevisjonen legger til grunn at Samferdselsdepartementet gjennom styringsdialogen vil følge opp om prosjektorganisering og bedret kompetanse i prosjektstyring gir en ønsket utvikling for styring av drifts- og vedlikeholdsområdet.

Anlegg og investering

Kostnads- og tidsmessige overskridelser i prosjekter

Riksrevisjonen er kritisk til at det er vesentlige kostnadsoverskridelser og forsinkelser i gjennomføringen av en stor andel av anleggskontraktene. Av et utvalg på 82 kontrakter viser Riksrevisjonens kontroll kostnadsøkninger ved 40 kontrakter. Kostnadsøkningene varierer fra noe over 10 prosent til mer enn fordobling i forhold til opprinnelig kontrakt. Overskridelser i kostnadsrammer og forsinkelse er omtalt tidligere, senest i Dokument nr. 1 for 2007 og 2008.

Riksrevisjonen registrerer at Statens vegvesen har iverksatt tiltak ved å legge vekt på identifisering av usikkerhet og å øke kvaliteten på plangrunnlaget. Riksrevisjonen har merket seg at Statens vegvesen mener at tiltakene vil gi et vesentlig bidrag til å redusere risikoen for kostnadsoverskridelser og forsinkelser, og forutsetter at departementet følger opp saken i styringsdialogen.

Utarbeidelse og arkivering av dokumentasjon

Riksrevisjonen er kritisk til at Statens vegvesen ikke utarbeider og arkiverer økonomisk og teknisk dokumentasjon som foreskrevet i virksomhetens interne håndbøker. Manglende utarbeidelse og arkivering av foreskrevet dokumentasjon kan føre til at kunnskap og tilegnede erfaringer ikke blir bevart og nyttiggjort for ettertiden. Resultatet kan bli at ivaretagelse av statens interesser i forhold til leverandørene svekkes. Riksrevisjonen forutsetter at retnings-

linjer for utarbeidelse og arkivering økonomisk og teknisk av dokumentasjon etterleves.

Konsulenter

Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at Statens vegvesen foretar bruk av parallelle rammeavtaler i strid med gjeldende avropmekanismer ved kjøp av konsulenttenester, at dokumentasjonskravene for slike konkurranser ikke blir tilstrekkelig ivaretatt og at det er mangler i kontraktsoppfølgingen. Riksrevisjonen har merket seg at Statens vegvesen vil iverksette tiltak på kort og lang sikt for å forbedre rutinene for arkivering av dokumentasjon, og at det arbeides med nye rutiner for å sikre bedre etterlevelse av anskaffelsesregelverket.

Riksrevisjonen registrerer at det vil bli etablert et prosjekt som tar sikte på å gjennomgå hele anskaffelsesvirksomheten i Statens vegvesen, og at departementet vil be om rapporter om tiltakene og erfaringene med disse.

18.1.2.3 JERNBANEVERKET

Vedlikehold av jernbanebruere

Riksrevisjonen ser alvorlig på at Jernbaneverket manglet tilstandsrapporter og inspeksjonsdata for vedlikehold av vel 40 prosent av totalt 2789 jernbanebruere.

Ufullstendige oversikter over tilstandsvurderinger og inspeksjonsdata for jernbanebruene innebærer at det kan stilles spørsmål ved konklusjonene i evalueringsrapporten av vedlikeholdsbehovet for jernbanebruene. Dersom evalueringsrapporten danner grunnlag for Jernbaneverkets budsjettforslag kan det i tillegg stilles spørsmål om det ville ha blitt foretatt andre beslutninger, dersom brukerne av informasjonen ble kjent med budsjettforslagets grunnlag. Riksrevisjonen vil peke på at mangelfullt vedlikehold kan påvirke sikkerheten og medføre fare for liv og helse.

Riksrevisjonen har merket seg at Samferdselsdepartementet finner det lite tilfredsstillende at Jernbaneverket ikke har en mer fullstendig oversikt over inspeksjonsdata og tilstandsvurderinger. Riksrevisjonen forutsetter at departementet setter resultatkrav og følger opp utviklingen.

Regnskapets fullstendighet

Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at Jernbaneverket ikke kan redegjøre for samtlige brudd i bilagsrekkefølgen i regnskapssystemet. Usikkerheten rundt data i regnskapssystemet innebærer at Riksrevisjonen ikke kan bekrefte om Jernbaneverkets regnskap for 2010 er fullstendig. Usikkerhet rundt en relativt stor andel av data i regnskapssystemet vanskeliggjør sporbarhet og skaper i tillegg usikkerhet om underliggende transaksjoner i Jernbaneverkets

regnskap er uten vesentlige feil og mangler, og om regnskapet gir et riktig bilde av Jernbaneverkets aktiviteter og økonomi. Riksrevisjonen har merket seg at Jernbaneverket har startet et prosjekt om økonomistyring og regnskapskvalitet, og at Samferdselsdepartementet legger til grunn at gjennomførte og planlagte tiltak vil gi en bedre innretning og dokumentasjon av Jernbaneverkets regnskap.

Riksrevisjonen forutsetter at Samferdselsdepartementet gjennom styringsdialogen følger opp hvordan Reglement for økonomistyring i staten fastsatt 12. desember 2003 med endringer senest 8. juni 2010 (økonomireglementet) blir praktisert i Jernbaneverket.

Systemtilganger i regnskapet

Riksrevisjonen er kritisk til at et betydelig antall brukere hadde utvidede rettigheter til Jernbaneverkets regnskapssystem. Riksrevisjonen har merket seg at Jernbaneverket har redusert antallet brukere med utvidet systemtilgang.

Riksrevisjonen forutsetter at omfanget av systemtilganger i regnskapet til Jernbaneverket vurderes, oppdateres fortløpende og holdes på et så lavt nivå som mulig for å ivareta sikkerheten i regnskapssystemet.

Både manglende fullstendighet i regnskapet og at mange brukere gis utvidede rettigheter til regnskapssystemet gir en betydelig risiko for at eventuelle feil og misligheter ikke vil bli oppdaget eller ikke vil kunne la seg oppklare.

Avstemming av balansekonto

Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at flere balansekontoe i Jernbaneverkets regnskap ikke var avstemt før rapportering til statsregnskapet. Avstemminger skal gjennomføres i forkant for å sikre at det som innrapporteres blir korrekt. Riksrevisjonen forutsetter at Jernbaneverket påser at rutine og tiltak som er initiert, blir gjennomført i henhold til økonomireglementet og at Samferdselsdepartementet vil følge opp dette i styringsdialogen.

Depositum

Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at Jernbaneverket ikke kan redegjøre for håndteringen av innredelsesbeløpet i partnerskapet ERESS (The European Railway Energy Settlement System). Jernbaneverket har ikke kunnet framlegge dokumentasjon fra bank og avtaler knyttet til renteberegningen for innredelsesbeløpet, slik det framgikk av depositumskonto i Jernbaneverkets kontantregnskap og i rapporteringen til statsregnskapet. Dette innebærer at det hefter usikkerhet ved om alle kontantregnskapets tall

er reelle. Riksrevisjonen har merket seg at depositumskontoen nå er avviklet.

18.1.2.4 OPPFØLGING AV TIDLIGERE RAPPORTERTE FORHOLD

Av tidligere rapporterte forhold er følgende saker avsluttet:

- Rapportering av mellomværende med fylkeskommuner
- Manglende rutiner for kontroll av grunnerverv ved Statens vegvesen
- Mindreforbruk av midler til tiltak for arbeid ved Statens vegvesen
- Mindreforbruk av midler til tiltak for arbeid ved Jernbaneverket

Av tidligere rapporterte forhold vil følgende saker bli fulgt opp i den løpende revisjon:

- Departementets etatsstyring av informasjonssikkerheten
- Mangelfulle rutiner på lønnsområdet ved Statens vegvesen
- Rekvirering av midler fra bompengeselskaper og andre aktører
- Manglende oppfølging av OPS-kontrakter ved Statens vegvesen
- Ny avtalemal for bompengeselskapene
- Manglende oppfølging av bompengeselskapenes forvaltning av låneavtalene
- Lite tilfredsstillende system for rapportering og håndtering av hendelser knyttet til informasjonssikkerheten ved Statens vegvesen
- Ingen kontinuitetsplan for ikt-området ved Jernbaneverket
- Dårlig framdrift i rassikringsprosjekter ved Jernbaneverket

18.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til Riksrevisjonens revisjon og kontroll av Samferdselsdepartementet og dets underliggende virksomheter. Komiteen merker seg at Riksrevisjonen har avgitt fire avsluttende revisjonsbrev uten merknader og to revisjonsbrev med merknader til Statens vegvesen og Jernbaneverket.

Komiteen viser til at komiteen i brev av 20. desember 2011 til departementet stilte flere spørsmål i tilknytning til Riksrevisjonens rapportering. Statsråden svarte i brev av 18. januar 2012. Brevene følger som vedlegg til innstillingen.

Statens vegvesen

Komiteen har merket seg at Riksrevisjonen i årets revisjon har funnet svakheter i Statens vegvesens oppfølging av entreprenørene som virksomhe-

ten har driftskontrakter med. Det fremgår at hele 66 prosent av tilfellene er kontraktsvilkårene ikke oppfylt, og det er i tillegg påvist svak eller feilaktig dokumentasjon av dagsverk knyttet til kontroll av entreprenørene. Det hevdes nå fra departementet at Statens vegvesens stikkprøvekontroll av driften på veg i 2011 viser at 97 prosent av de undersøkte kontraktene var uten mangler. Departementet opplyser også at de gjennom etatsstyringen vil følge opp at tiltak for å bedre kontraktsoppfyllelsen sikrer at driftskontraktene blir oppfylt i henhold til avtalene.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Høyre vil videre understreke at konkurranseutsetting av driftskontraktene på sikt fører til mer effektiv utnyttelse av samfunnets ressurser, og at departementet bør sikre at denne strategien følges opp.

Komiteen har videre merket seg betydelige kostnads- og tidsmessige overskridelser i veiprosjekter. Av et utvalg på 82 kontrakter viser Riksrevisjonens kontroll at det har vært kostnadsøkninger ved 40 kontrakter, og det påpekes også at 26 av 82 kontrakter hadde forsinkelser ved gjennomføringen av prosjektene. Komiteen forventer at Samferdselsdepartementet sørger for at fremtidige veiprosjekter holdes innenfor de avtalte kostnads- og tidsrammer.

Komiteen vil videre påpeke at det også for 2010 er avdekket et betydelig mindreforbruk av midler som skal stimulere til bedre tilrettelegging av kollektivtransportssystemet. Komiteen forutsetter at departementet gjennomfører tiltak for å forbedre dette.

Jernbaneverket

Komiteen ser alvorlig på at det mangler tilstandsrapporter eller inspeksjonsdata for vedlikehold av vel 40 prosent av totalt 2789 jernbanebruer, og vil påpeke at mangelfullt vedlikehold og utbedringer kan påvirke sikkerheten og medføre fare for liv og helse. Komiteen har merket seg svaret fra Samferdselsdepartementet der forbedringer og inspeksjoner beskrives. Komiteen forutsetter at dette arbeidet intensiveres slik at sikkerheten ivaretas på en forsvarelig måte.

19. Utenriksdepartementet

19.1 Sammendrag

19.1.1 Innledning

Samlet utgiftsbevilgning til Forsvarsdepartementet i 2010 utgjorde 34 887 mill kroner. Inntektsbevilgningen for 2010 utgjorde 85 mill kroner. Depar-

tementet har ansvaret for to virksomheter og ett særlovsselskap.

19.1.2 Riksrevisjonen uttaler

Riksrevisjonen har avgitt to avsluttende revisjonsbrev uten merknad.

19.1.2.1 BISTAND TIL AFGHANISTAN

Revisjonen har vist svakheter og mangler ved styring, oppfølging og kontroll av bistandsmidler til Afghanistan. Riksrevisjonen er innforstått med at gjennomføringen av et forsvarlig forvaltningsregime er en krevende oppgave i Afghanistan. Riksrevisjonen mener likevel at de etablerte oppfølgingsmekanismer som departementet har iverksatt ikke er tilstrekkelige for å sikre at norske midler nyttes etter forutsetningene for bistanden. Riksrevisjonen har merket seg departementets uttalelse, at korrupsjon er en betydelig risiko for all internasjonal finansiell bistand til Afghanistan, og at tiltak for å redusere risiko står sentralt i forvaltningen av de norske midlene. Riksrevisjonen forutsetter at arbeidet med risikodempende tiltak fortsatt gis høy prioritet.

Riksrevisjonen konstaterer mangelfull dokumentasjon på saksbehandling i prosjektene, herunder manglende vurderinger av resultatoppnåelse og kontraktsoppfyllelse før inngåelse av nye avtaler. Riksrevisjonen registrerer at departementet sier seg enig i Riksrevisjonens bemerkninger, og at det er iverksatt flere tiltak for å styrke avtalegrunnlaget i forhold til tydeligere definering av mål og målhierarkier for å bedre kunne måle resultater. Riksrevisjonen understreker viktigheten av god styring og oppfølging samt oppmerksomhet rettet mot mål- og resultatoppnåelse.

19.1.2.2 DEN GLOBALE VAKSINEALLIANSEN

Norge er blant de største bidragsyterne til Den globale vaksinealliansen (GAVI). Samlet norsk støtte til GAVI i perioden 2007–2009 var ca. 1,5 mrd. kroner. Riksrevisjonen har merket seg at departementet har etterlyst en klarere policy for totaliteten av GAVIs virksomhet når det gjelder forebygging, avdekking og håndtering av saker knyttet til økonomiske misligheter.

Riksrevisjonen vil peke på viktigheten av at GAVI har gode systemer for internkontroll, herunder rutiner for å forhindre og avdekke misligheter.

Riksrevisjonen har merket seg at GAVIs internrevisor har hatt en gjennomgang av GAVIs nåværende policy og systemer og fremmet forslag til flere tiltak, hvor Norge har bedt om at det utarbeides en oppfølgingsplan med budsjett og konkrete milepæler.

Riksrevisjonen forutsetter at departementet følger det vedtatte tiltaksarbeidet tett i den løpende dialogen med GAVI og de andre giverne.

Riksrevisjonen mener det er uheldig at det ikke er noen klar sammenheng mellom målene som omtales i St.prp. nr. 1 (2008–2009) og rapporteringen om måloppnåelse i Prop. 1 S (2010–2011).

Riksrevisjonen har merket seg at departementet vil komme tilbake med en mer egnet struktur på omtalen av oppnådde resultater, og tydeliggjøre sammenhengen mellom mål og resultater i rapporteringen til Stortinget i 2012.

Riksrevisjonen har stilt spørsmål ved beregningsgrunnlaget for vaksineprisreduksjonen. Riksrevisjonen har merket seg at beregnet referansepris og faktisk oppnådd prisutvikling heretter vil ligge til grunn i rapporteringen til Stortinget.

19.1.2.3 TILSKUDD TIL IKKE-NORSKE FRIVILLIGE ORGANISASJONER

Riksrevisjonen ser alvorlig på at det er et stort etterslep av mottatte rapporter fra tilskuddsmottakere, som ikke er gjennomgått og vurdert, og har merket seg at departementet vil prioritere økt kapasitet for å unngå etterslep i behandling av rapportene.

Riksrevisjonen konstaterer at det for de mottatte rapportene er vanskelig å vurdere måloppnåelsen på grunn av mangelfull struktur og vidtfnvende rapportering. Riksrevisjonen har merket seg at departementet nå har innført nytt regelverk for de reviderte tilskuddsordningene, og forutsetter at departementet i tildelingen stiller klare krav til og følger opp kvaliteten på rapporteringen.

Riksrevisjonen vil peke på at det er foretatt svært få evalueringer av de reviderte programmene og prosjektene. Videre finner Riksrevisjonen det kritikkverdigg at det for flere av prosjektene ikke er identifisert hvilke interne risikofaktorer i organisasjonen som kan true prosjektets mål- og resultatoppnåelse. Riksrevisjonen registrerer at departementet jobber med implementering av risikostyring på hele departementsområdet, og forutsetter at dette arbeidet også medfører en styrking i forvaltningen av tilskudd til ikke-norske frivillige organisasjoner.

19.1.2.4 OPPFØLGING AV TIDLIGERE RAPPORTERTE FORHOLD

Av tidligere rapporterte forhold er følgende saker avsluttet:

- Bilateralt samarbeid med Romania

Følgende saker vil bli fulgt opp i den løpende revisjonen:

- Informasjonssikkerhet
- Utenriksstasjoner og Utenriksdepartementets oppfølging av innsendt regnskap
- Bistand til Etiopia og Malawi

19.2 Komiteens merknader

Komiteen viser til Riksrevisjonens revisjon og kontroll av Utenriksdepartementet og dets underliggende virksomheter. Komiteen har merket seg at Riksrevisjonen har avgitt to avsluttende brev uten merknader.

Komiteen viser til at komiteen i et felles brev av 20. desember 2011 til utenriksministeren og utviklingsministeren har stilt spørsmål i tilknytning til Riksrevisjonens rapportering. Svarene datert 11. januar 2012 følger som vedlegg til innstillingen.

Komiteen merker seg at både tidligere avdekkede svakheter med hensyn til informasjonssikkerhet samt svakheter med oppfølging og kontroll ved våre utenriksstasjoner følges videre av Riksrevisjonen i den løpende revisjon. Komiteen er tilfreds med dette.

Bistand til Afghanistan

Komiteen har merket seg at Riksrevisjonen har gjennomført kontroll av Utenriksdepartementets overordnede ansvar for tilskuddsforvaltning. Komiteen har videre merket seg at revisjonen har hatt særskilt oppmerksomhet når det gjelder departementets rutiner for budsjettering av tilskudd og rutiner for rapportering og måloppnåelse.

Bistand til Afghanistan er blant de tiltakene som Riksrevisjonen har kontrollert. Komiteen vil vise til at det har vært et mål for NATO-landene helt siden Bonn-konferansen senhøstes 2001 å bistå i oppbyggingen og utviklingen av landet med sivil bistand i tillegg til militær tilstedeværelse og stabiliseringsstyrker.

Komiteen vil vise til at norsk støtte til Afghanistan i dag fokuserer på godt styresett med vekt på korrupsjonsbekjempelse, styrking av menneskerettigheter og kvinners stilling, fattigdomsbekjempelse, energi og sikkerhet. Komiteen vil videre vise til at Kabul-konferansen i 2010 førte til at det internasjonale samfunnet forpliktet seg til å kanalisere 50 pst av bistanden gjennom afghanske budsjetter og institusjoner, og til at 89 pst av bistanden skulle støtte de prioriterte nasjonale programmene. Dette for å bygge eierskap og kapasitet hos afghanske myndigheter. Den sivile innsatsen har fortsatt et sterkt fokus på styresett, fordi Afghanistan er et svært korrupt land.

Komiteen vil også vise til at myndighetenes etterlevelse av menneskerettigheter er svak. Spesielt svakt står kvinnes rettigheter og stilling. Til tross for store fremskritt i forhold til situasjonen under Taliban-regimet fram til 2001, er det fortsatt langt igjen til en generell forbedring av kvinners rettigheter. Komiteen mener det er viktig at norsk bistand fokuserer sterkt på å forbedre kvinnes situasjon.

Komiteen har merket seg at bevilgningen til prosjekter i Afghanistan i 2010 var på totalt 556 mill.

kroner, og at Riksrevisjonen har kontrollert 10 prosjekter med en samlet utbetaling på 362 mill. kroner. Komiteen registrerer at Riksrevisjonen har merket seg at Utenriksdepartementet nå har iverksatt enkelte risikoreducerende tiltak, men stiller spørsmål ved om de etablerte oppfølgingsmekanismene er tilstrekkelige for å sikre at norske midler nyttes etter forutsetningene.

Komiteen viser til at det er inngått strategiske partnerskapsavtaler med seks store frivillige organisasjoner, som alle har gode forvaltningsrutiner. Komiteen registrerer videre at FN-systemet og Verdensbanken er de største mottakerne av norsk bistand til Afghanistan, og at de følges tett gjennom møter og rapporter, ikke bare fra norsk side, men innenfor en bredere giverramme. En stadig større andel av den norske bistanden kanaliseres gjennom Verdensbankens flergiverfond Afghan Reconstruction Trust Fund (ARTF), som har gode kontroll- og forvaltningsrutiner. Komiteen har merket seg at departementet og ambassaden legger vekt på å støtte prosjekter som bidrar til å redusere korrupsjon, og at antikorrupsjonsklausulen skal inkluderes i alle avtaler som inngås.

Komiteen er klar over de problemene som eksisterer i Afghanistan, både av sikkerhetsmessig karakter og når det gjelder korrupsjon. Komiteen vil imidlertid vektlegge at nulltoleranse med hensyn til korrupsjon må være retningsgivende for all norsk utviklingsbistand. Komiteen slutter seg til Riksrevisjonens konklusjon om viktigheten av god styring og oppfølging. Dette i tillegg til styrket mål- og resultatoppnåelse.

GAVI – den globale vaksinealliansen

Komiteen vil vise til at Riksrevisjonen også har gjennomført en revisjon av GAVI – Global Alliance for Vaccines and Immunisation. Komiteen vil understreke at vaksinerings av barn for å oppnå FNs tusenårs mål om å bekjempe barnedødelighet står sentralt i GAVIs arbeid og har gitt dyptgripende resultater over hele verden. Komiteen vil vise til at GAVI bl.a. samarbeider med FNs barneorganisasjon UNICEF og med Verdens Helseorganisasjon (WHO) og WHOs underorganisasjon UNITAID i dette arbeidet. Siden 1999 er tallene for global barnedødelighet blitt redusert med 35 pst. Dette kan i stor grad relateres til vaksineprogrammene.

Komiteen mener at GAVI med partnere er helt unike i bistandssamarbeid hva angår måloppnåelse og resultater. GAVI har siden stiftelsen i 2000 forebygget og hindret mer enn fem og en halv million dødsfall. Barn er blitt beskyttet mot sykdommer og funksjonshemming og kan leve fullverdige liv.

Komiteen har merket seg at GAVI har systemer for å forhindre og oppdage misligheter og korrupsjon og at alliansen vurderer risikoen for økonomiske misligheter som lav.

Komiteen vil vise til at Utenriksdepartementet følger opp GAVI gjennom deltagelse i organisasjonens styre, der styreleder nå er stortingsrepresentant Dagfinn Høybråten.

Komiteen har merket seg at det er avgjørende for Norge at GAVI har nulltoleranse for korrupsjon og et gjennomtenkt og tilstrekkelig system for forebygging og avdekking av økonomiske misligheter. Komiteen har videre merket seg at Norges policy på området er godt kjent og har tilslutning i styret.

Lokale frivillige organisasjoner

Komiteen registrerer at Riksrevisjonen har kontrollert Utenriksdepartementets forvaltning av tilskudd til ikke-norske frivillige organisasjoner (NGO-er). Komiteen har videre merket seg at tre av organisasjonene hadde vesentlige problemer relatert til finansiell styring og at det i en av dem ble avdekket omfattende korrupsjon. Det er videre et stort etterslep av mottatte rapporter. Komiteen har merket seg at det er satt inn ekstra ressurser for å få ned etterslepet.

Komiteen vil vise til at lokale organisasjoner ofte er de mest effektive i nærmiljøet når det gjelder å utvikle bistandsprosjekter. Komiteen vil understreke at det er et dilemma at de lokale NGO-ene ofte mangler kompetanse på regnskap og rapportering. Komiteen ber departementet se særskilt på dette.

Bistand til Etiopia og Malawi

Komiteen vil vise til sine merknader i Innst. 138 S (2010–2011), jf. Dokument 1 (2010–2011) og har merket seg at Utenriksdepartementet understreker at ved økonomiske misligheter vil Norge reagere etter de prinsipper som er nedfelt i nulltoleransen for korrupsjon.

Komiteen vil bemerke at det er særdeles vanskelig å drive utviklingsarbeid i Etiopia, der økende brudd på menneskerettighetene er et stort problem.

20. Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til dokumentet og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 1 (2011–2012) – Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2010 – vedlegges protokollen.

Oslo, i kontroll- og konstitusjonskomiteen, den 6. mars 2012

Anders Anundsen

leder og ordf. for
Statsministerens kontor, Kunnskapsdepartementet
og Nærings- og handelsdepartementet

Øyvind Vaksdal

ordf. for Samferdselsdepartementet og
Utenriksdepartementet, utenrikssaker

Jette F. Christensen

ordf. for Fiskeri- og kystdepartementet og
Helse- og omsorgsdepartementet

Per-Kristian Foss

ordf. for Landbruks- og matdepartementet
og Olje- og energidepartementet

Ola Elvestuen

ordf. for Kulturdepartementet

Ulf Erik Knudsen

ordf. for Barne-, likestillings- og
inkluderingsdepartementet og Fornyings-,
administrasjons- og kirke departementet

Martin Kolberg

ordf. for Finansdepartementet og Kommunal-
og regionaldepartementet

Per Olaf Lundteigen

ordf. for Forsvarsdepartementet og
Miljøverndepartementet

Marit Nybakk

ordf. for Arbeidsdepartementet og
Utenriksdepartementet, utviklingssaker

Hanne Thürmer

ordf. for Justis- og politidepartementet

Vedlegg 1**Brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen til Arbeidsdepartementet v/statsråden, datert 20. desember 2011****Dokument 1 (2011–2012) – spørsmål til arbeidsministeren**

Kontroll- og konstitusjonskomiteen har for tiden til behandling Dokument 1 (2011–2012) Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2010.

Det vises til Riksrevisjonens undersøkelse av utenlandsområdet i arbeids- og velferdsforvaltningen som omfatter saksbehandling av ytelser etter folketrygdloven for utenlandske statsborgere og nordmenn som bor eller har bodd i andre land. I Dokument 1 (2011–2012) uttaler Riksrevisjonen at Arbeids- og velferdsetaten har hatt fundamentale problemer på utenlandsområdet i flere år. Riksrevisjonen har dokumentert uakseptabelt høye feilprosjenter på flere saksfelter i pensjons- og ytelsesforvaltningen, spesielt på utenlandsområdet. På utenlandsområdet viser revisjonen feil i om lag 40 prosent av alderspensjonene.

I Riksrevisjonens rapport står det at Arbeidsdepartementet vurderer nye tiltak og justeringer av allerede iverksatte tiltak i lys av revisjonsresultatene, men at dette vil ta tid, og at det ikke vil være mulig å oppnå betydelige forbedringer på alle områder samtidig.

På bakgrunn av ovenstående, samt øvrige forhold som omtales i Dokument 1 (2011–2012), har kontroll- og konstitusjonskomiteen følgende spørsmål:

1. Behovet for kompetanseheving er spesielt stort på utenlandsområdet. Hvilke tiltak gjøres nå på kompetanseheving av de ansatte?
2. Hvordan er fremdriften i IKT-arbeidet på utenlandsområdet i arbeids- og velferdsetaten, og er systemstøtten nå tilpasset omfanget av de oppgavene som skal løses?
3. Pensjonstrygden for sjømenn (PTS) har fått revisjonsbrev med merknad knyttet til manglende balanseføring og svakheter i ikt-sikkerheten. På grunn av manglende avklaring av tilknytningsform er regnskapet også holdt utenfor statsregnskapet. Når kan det forventes at forholdene er brakt i orden?
4. Revisjonen viser at det er betydelige utfordringer med håndteringen av pensjonene som utbetales. Blant annet er det identifisert mer enn 20 000 saker hvor utbetalt pensjon ikke er i samsvar med datagrunnlaget i Pesys. Informasjon som gis til pensjonistene i form av vedtaksbrev er i mange tilfeller mangelfull eller feilaktig. Dette gjør at

mange saker kan gi feil utbetaling og at pensjonistene selv vanskelig kan sjekke om utbetalingene er korrekte. Hva vil statsråden gjøre for å sikre at pensjonene som utbetales er korrekte?

5. Det er også avdekket at arbeids- og velferdsetaten etaten mangler et egnet produksjonsstyringsystem og mangler pålitelige data når det gjelder saksbehandlingstid for pensjoner. Dette gjør det vanskelig å følge opp om pensjonister får pensjonen utbetalt til rett tid. Hva vil statsråden gjøre for å sikre at pensjoner blir rettidig utbetalt?
6. Revisjonen viser at arbeids- og velferdsetaten ikke har hatt kapasitet til å behandle alle feilutbetalingssaker de siste årene slik at saldoen på observasjonskontoen har gått opp. Kvaliteten i saksbehandlingen og rutinene for å fange opp feil, har heller ikke vært gode nok til å redusere omfanget av nye feilutbetalingssaker. Det er planlagt innført nye ikt-løsninger på området. Hvordan vil departementet følge opp slik at sakene blir behandlet innen rimelig tid og slik at sakene ikke blir foreldet?
7. Det er i underkant av 6000 personer som mottar krigspensjon. Revisjonen viser at det er feil i minst 15 prosent av disse og at etaten ikke har rutiner som sikrer at alle pensjonene beregnes i henhold til regelverket. Det er satt i verk tiltak for å bedre kvaliteten men dette prosjektet fanger kun opp en mindre del av feilsakene. Hva vil statsråden gjøre for å sikre at alle får det de har krav på?
8. Riksrevisjonen viser til at det er feil i 7,5 prosent av de kontrollerte sakene på sykepengeområdet, og at det er store forskjeller mellom fylkene når det gjelder kvalitet i saksbehandlingen og omfanget av feilutbetalte sykepenger. For overgangsstønnad til enslige forsørgere er det påvist feil utbetaling i 21 prosent av de kontrollerte sakene, mens det er usikkerhet om barnebidrag er korrekt beregnet i 42 prosent av de kontrollerte sakene. Tilsvarende er mer enn halvparten av de kontrollerte uførepensjonssakene, og at om lag 40 prosent av alderspensjoner med utenlandstilsnitt feilutbetalinger. Når kan det forventes at nødvendige forbedrings tiltak er på plass?

Komiteen ber om svar innen 19. januar 2012.

Vi ber om at svaret også blir sendt elektronisk i word-format til kontroll@stortinget.no.

Vedlegg 2

Brev fra Arbeidsdepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 19. januar 2012

Dokument 1 (2010–2011) – Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2010 - spørsmål fra Kontroll- og konstitusjonskomiteen

Det vises til brev datert 20. desember 2011 fra Kontroll- og konstitusjonskomiteen.

Generelt

Kontroll- og konstitusjonskomiteen reiser en rekke viktige spørsmål og tema knyttet til Riksrevisjonens revisjon av Arbeids- og velferdsforvaltningens regnskap for 2010 og som fremgår av Dokument 1 (2011–2012). Det er grunn til å understreke at jeg har stor oppmerksomhet rundt ytelsesforvaltningen i Arbeids- og velferdsetaten.

I Prop. 1 S (2011–2012) fremgår at jeg har lagt vekt på å sikre brukerne rett stønad til rett tid i mine retningslinjer for forbedringsarbeidet i Arbeids- og velferdsetaten. Kvalitet og robusthet i ytelsesforvaltningen er fortsatt en utfordring for etaten, og arbeidet med å redusere saksbehandlingstider og sikre god kvalitet i ytelsesforvaltningen skal fortsette. Dette arbeidet er forankret i etatens nye virksomhetsstrategi, og det er utviklet handlingsplaner for forbedringsarbeidet som skal følges opp og revideres årlig. Forbedringsarbeidet omfatter blant annet videreutvikling av nøkkelkontroller, etablering av et kvalitetssystem, kvalitetsmålinger, IKT-modernisering og kompetansetiltak i etaten.

I mitt svar til Dokument 1 (2011–2012) understreket jeg at som følge av Arbeids- og velferdsetatens størrelse og kompleksitet vil videreutviklingen av etaten måtte ha et langsiktig og helhetlig perspektiv blant annet fordi brukeroppfølging også vil måtte prioriteres fremover. Med det brede spekteret av oppgaver som etaten har, og innenfor de økonomiske rammer etaten disponerer, vil forbedringer måtte skje gradvis. Det vil derfor ta tid før både ytelsesforvaltningen og oppfølgingsarbeidet har en akseptabel kvalitet. Dette må også ses i lys av at mye av forbedringen vil være basert på IKT-moderniseringen som vil ta flere år.

Jeg har også merket meg at komiteen i Innst. 15 S (2011–2012) til Prop. 1 S (2011–2012) understreker: *"Komiteen er inneforstått med at arbeids- og velferdsforvaltningens størrelse og kompleksitet tilsier at planer og tiltak for den videre utviklingen må ha et langsiktig og helhetlig perspektiv."* I lys av økt migrasjon og stønadseksport, vil departe-

1. BEHOVET FOR KOMPETANSEHEVING ER SPESIELT STORT PÅ UTENLANDSOMRÅDET. HVILKE TILTAK GJØRES NÅ PÅ KOMPETANSEHEVING AV DE ANSATTE?

Svar:

Arbeids- og velferdsetatens arbeid på utenlandsområdet er kjennetegnet blant annet av et komplekst og kompetansekrevene regelverk og et lite egnet IKT-basert saksbehandlingsverktøy. Kombinert med økt migrasjon og stønadseksport har det vært utfordringer med å utbetale rett stønad til rett tid.

Det har vært gjennomført en rekke tiltak på området i lang tid. Kompetanseheving har stått sentralt i hele perioden og pågår fortsatt. Som følge av blant annet etatens arbeid med å utvikle et kvalitetssystem for ytelsesforvaltningen, som også omfatter utlandsområdet, er det avdekket avvik og mangler som har dannet grunnlag for målrettet kompetanseheving blant annet når det gjelder trygdetidsberegning og dokumentasjon i sakene. Opplæring i form av gjennomgang av regelverk, rutiner, praksis, kvalitet og kontroll for saksbehandlerne har vært viktige tiltak.

Det er etablert ulike fagnettverk i etaten. Fagnettverkene drøfter og avklarer problemstillinger knyttet til blant annet utlandsområdet som kommer opp i saksbehandlingen. Eventuelle innspill til endringer i rutiner og rundskriv avklares.

I NAV Internasjonalt er det utviklet interne kvalitetskontroller som har avdekket viktige kompetansebehov, og det er iverksatt ulike typer tiltak blant annet i NAV Internasjonalt.

Forbedrede løsninger for informasjonsflyt mellom land er under utvikling og vil på sikt bidra til kvalitet og mer effektiv behandling av utlandssaker fremover. I forbindelse med innføring av ny EØS-forordning for trygdeområdet vil det bli gjennomført et eget planlagt opplæringsløp for berørte enheter både i nytt regelverk og når det gjelder informasjonsutvekslingen mellom EØS-landene.

Direktoratet opplyser at økt bevissthet og tydelig fokus på kvalitetsarbeidet har gitt forbedringer på utenlandsområdet. Saksbehandlingstider er redusert på en del saksområder, svartiden på telefon er redusert, og gjennomførte nøkkelkontroller viser en gradvis bedring i saksbehandlingen.

Likevel er det fortsatt betydelige utfordringer på utenlandsområdet, blant annet for å sikre kvalitet i saksbehandlingen. For å møte disse utfordringene, i mentet sammen med direktoratet gå gjennom

utenlandsområdet. Status på området skal vurderes og herunder kartlegges de kritiske utfordringene, mulige tiltak og hva som er en realistisk plan for gradvis forbedring. I dette arbeidet inngår kartlegging av behov for økt kompetanse og mekanismer for kontroll og kvalitet, jf. Prop. 1 S (2011–2012).

Arbeids- og velferdsdirektoratet arbeider også med en helhetlig kompetansestrategi som etter planen skal ferdigstilles i løpet av første halvår 2012. Departementet vil som en del av dette følge opp hvilke kompetansetiltak som vil bli iverksatt på utlandsområdet. Jeg vil understreke at det er tidkrevende å bygge opp nødvendig kompetanse, jf. mitt svar i Dokument nr. 1 (2011–2012).

2. HVORDAN ER FREMDRIFTEN I IKT-ARBEIDET PÅ UTENLANDSOMRÅDET I ARBEIDS- OG VELFERDSETATEN, OG ER SYSTEMSTØTTEN NÅ TILPASSET OMFANGET AV DE OPPGAVENE SOM SKAL LØSES?

Svar:

Regjeringen har igangsatt et større program for modernisering av IKT i Arbeids- og velferdsetaten. Det anbefalte programmet vil blant annet omfatte nye løsninger for uførepensjon og sykepenges, selvbetjeningsløsninger og økt automatisering av vedtaksbehandlingen. Det er gjennomført en ekstern kvalitets-sikring av konseptvalget. Det arbeides nå med et planverk for gjennomføringsopplegg for første fase i moderniseringsarbeidet, jf. Prop. 1 S (2011–2012).

En mer helhetlig modernisert IKT-støtte til saksbehandlingen på utenlandsområdet og etablering av en fullverdig medlemskapsløsning vil bli vurdert i forbindelse med forbedring av tjenestene basert på IKT-modernisering. Dette vil bli konkretisert i nevnte planverk.

Det skjer for øvrig trinnvise forbedringer når det gjelder systemstøtte i etaten. I 2011 ble etatens felles løsning for elektronisk dokumenthåndtering, intern samhandling og oppgavefordeling også tatt i bruk av NAV Internasjonalt. Dette innebærer at utenlandsområdet nå omfattes av den nye felles elektroniske infrastrukturen i etaten. Dette er et viktig grunnlag for bedre kvalitet i saksbehandlingen.

Som et ledd i innføringen av ny EØS-forordning vil landene bli koblet til en felles løsning for utveksling av informasjon og det arbeides med en løsning for elektronisk mottak og utsendelse av elektroniske meldinger. Dette innebærer også etablering av en første versjon av et register over medlemskap og unntak fra medlemskap i norsk trygd, noe som ytterligere vil kunne bidra til å sikre rett ytelse og unngå misbruk. Løsningen vil imidlertid ikke dekke alle behov. En fullverdig løsning for behandling av medlemskap vil bli vurdert gjennomført som ledd i moderniseringen som nevnt over.

IKT-moderniseringen i Arbeids- og velferdsetaten er et langsiktig program. Følgelig vil det ta tid før det er etablert full systemstøtte på utenlandsområdet.

3. PENSJONSTRYGDEN FOR SJØMENN (PTS) HAR FÅTT REVISJONSBREV MED MERKNAD KNYTTET TIL MANGLENDE BALANSEFØRING OG SVAKHETER I IKT-SIKKERHETEN. PÅ BAKGRUNN AV MANGLENDE AVKLARING AV TILKNYTNINGSFORM ER REGNSKAPET OGSÅ HOLDT UTENFOR STATSREGNSKAPET. NÅR KAN DET FORVENTES AT FORHOLDENE ER BRAKT I ORDEN?

Svar:

Dagens IKT-systemer i Pensjonstrygden for sjømenn (PTS) er teknologisk sett foreldet, og det er derfor behov for å etablere en ny IKT-plattform. PTS startet i 2011 opp et fornyingsprosjekt av etatens IKT-systemer, investeringsplanen PTS-2013, som videreføres i 2012 og avsluttes i 2013. I 2011 ble det bevilget 4 mill. kroner til dette formålet og i 2012 ble det bevilget 6,7 mill. kr. Prosjektet er i rute og vil bidra til effektivisering av arbeidet, økt sporbarhet og redusere sårbarhet. Etablering av en ny IKT-plattform er også vesentlig for å kunne håndtere eventuelle større endringer av ordningen som følger av pensjonsreformen.

I forbindelse med behandlingen av Prop. 26 S (2011–2012) ble statstilskuddet til PTS økt med 198 mill. kroner for 2011. Økningen innebærer at statens bevilgninger til PTS er à jour med pensjonsutbetalingene. Betalingsrutinene ble også endret fra november 2011. PTS har nå gått over til å kostnadsføre pensjonsutbetalingene samtidig som refusjonskrav blir sendt til Arbeids- og velferdsetaten som forestår utbetaling av pensjonene. Med disse endringene vil det ikke lenger oppstå regnskapsmessige avvik av det omfang og den karakter Riksrevisjonen har omtalt.

Når det gjelder spørsmålet om tilknytningsform vises det til nærmere omtale i Prop. 26 S (2011–2012):

”Kap. 664 Pensjonstrygda for sjømenn

Post 70 Tilskot

Pensjonstrygda for sjømenn sin forvaltningsmessige status

Ved revisjonen av Arbeidsdepartementet si forvaltning og gjennomføring av statsbudsjettet i dei seinare åra har Riksrevisjonen stilt spørsmål om kva for slags tilknytning Pensjonstrygda for sjømenn (PTS) har til staten, og bedt Arbeidsdepartementet avklare om PTS er eit ordinært forvaltningsorgan underlagt løyvingreglementet og økonomiregelverket i staten.

Arbeidsdepartementet viser til at ein i samarbeid med reiarane og sjømenn sine organisasjonar vil i

2012 setje i gong ein større gjennomgang av pensjonsordninga for sjømenn, med sikte på å finne fram til ei varig pensjonsløysing tilpassa dei grunnleggjande prinsippa i pensjonsreforma, jf Prop. 18 L (2010–2011) Endringar i lov om pensjonstrygd for sjømenn, lov om pensjonstrygd for fiskar og i enkelte andre lover. I dette arbeidet vil også dei organisatoriske og administrative konsekvensane av aktuelle pensjonsløysingar måtte vurderast. Etter departementet sitt syn er det ikkje tenleg å ta endeleg stilling til verksemda si tilknytning til staten, eller foreta alle tilpassingar til løyvsreglementet og det statlege økonomiregelverket før ein veit kva for organisatoriske og administrative konsekvensar ei varig pensjonsløysing vil få.

PTS er no i ferd med å gå gjennom og kvalitetssikre si interne økonomiforvaltning og rekneskapsløysingane i samarbeid med departementet og med Direktoratet for økonomistyring. Arbeidsdepartementet si styring av PTS har i praksis blitt gjennomført som for eit ordinært forvaltingsorgan. Departementet vil legge vekt på at PTS sitt rekneskap skal vere transparent og dokumentert, særleg der praksis avviker frå det som elles er reglane i staten.”

I forbindelse med behandlingen av omgrupperingsproposisjonen har Arbeids- og sosialkomiteen ikke hatt merknader til omtale og forslag til kap. 664 Pensjonstrygda for sjømenn Post 70 Tilskot, jf Innst. 106 S (2011–2012).

4. REVISJONEN VISER AT DET ER BETYDELIGE UTFORDRINGER MED HÅNTERINGEN AV PENSJONENE SOM UTBETALES. BLANT ANNET ER DET IDENTIFISERT MER ENN 20 000 SAKER HVOR UTBETALT PENSJON IKKE ER I SAMSVAR MED DATAGRUNNLAGET I PESYS. INFORMASJON SOM GIS TIL PENSJONISTENE I FORM AV VEDTAKSBREV ER I MANGE TILFELLER MANGELFULL ELLER FEILAKTIG. DETTE GJØR AT MANGE SAKER KAN GI FEIL UTBETALING OG AT PENSJONISTENE SELV VANSKELIG KAN SJEKKE OM UTBETALINGENE ER KORREKTE. HVA VIL STATSRÅDEN GJØRE FOR Å SIKRE AT PENSJONENE SOM UTBETALES ER KORREKTE?

Svar:

Jeg legger stor vekt på at etatens brukere mottar rett stønad til rett tid, jf blant annet Prop. 1 S (2011–2012). Sentrale strategier for å sikre dette er videreutvikling av intern kontroll i etaten, etablering av en helhetlig tilnærming til kvalitet i ytelsesforvaltningen gjennom utarbeidelse av saksbehandlingsstandarder og måling av kvalitet, IKT-modernisering og kompetansehevede tiltak, jf. også mitt svar til Dokument 1 (2011–2012).

De 20 000 sakene skyldes i hovedsak mangler i datagrunnlaget. Sakene med feil gjelder i all hovedsak eldre saker som er overført til nytt IKT-system (Pesys). I de aller fleste tilfellene er den løpende pensjonsutbetalingen likevel riktig.

Det er totalt ca 1,1 millioner pensjonssaker. Arbeidet med å rette opp i de 20 000 sakene hvor det er feil i datagrunnlaget pågår. Per i dag gjenstår det ca 4 500 saker. Av de 20 000 sakene har det vært foretatt en vurdering, og sakene med størst sannsynlighet for feil i løpende pensjon har vært prioritert. Direktoratet opplyser at utbetalingen i 85 prosent av disse sakene i utgangspunktet var korrekte. Det er likevel viktig at alle saker som er identifisert med et avvik gjennomgås for å rette eller supplere grunnlagsdata. Målsettingen er å behandle flest mulig saker automatisk, men før grunnlagsdata er korrigert i disse sakene vil det fortsatt være behov for manuell saksbehandling.

Direktoratet opplyser at på pensjonsområdet har det i 2011 vært gjennomført månedlige kvalitetsmålinger på alderspensjon på nye manuelle førstegangskrav. Gjennomsnittet for de 11 første månedene viser at i 94 prosent av sakene foreligger det tilstrekkelig dokumentasjon til å etterprøve saken. I 97 prosent av sakene hvor det foreligger tilstrekkelig dokumentasjon er vedtakene riktige. Målingene er et godt hjelpemiddel for å drive et målrettet forbedringsarbeid i saksbehandlingen. Dette er et viktig område som jeg vil følge med på fremover.

I 2011 er det gjennomført endringer i vedtaksbrevene som sendes fra Arbeids- og velferdsetaten for å få et enklere og klarere språk. Dette vil gi et bedre grunnlag for pensjonister til å sjekke om utbetalingene er korrekte.

5. DET ER OGSÅ AVDEKKET AT ARBEIDS- OG VELFERDSETATEN MANGLER ET EGNET PRODUKSJONSSTYRINGSSYSTEM OG MANGLER PÅLITELIGE DATA NÅR DET GJELDER SAKSBEHANDLINGSTID FOR PENSJONER. DETTE GJØR DET VANSKELIG Å FØLGE OPP OM PENSJONISTER FÅR PENSJON UTBETALT TIL RETT TID. HVA VIL STATSRÅDEN GJØRE FOR Å SIKRE AT PENSJONER BLIR RETTIDIG UTBETALT?

Svar:

Arbeids- og velferdsdirektoratet opplyser at det i dag finnes statistikk over både saker og oppgaver. Det gis her tall for saker – inngang, produksjon, avbrutte saker og saker til behandling for uke og måned. Det er mulig å skille ut ulike enheter, ytelser og sakstyper. Denne statistikken kan således brukes av etaten. I tillegg finnes det statistikk over oppgaver. Denne gis både for dag og uke. Direktoratet har dermed fått bedre oversikt og kontroll på pensjonsområdet.

Statistikk-løsningen gir et styringsverktøy som skal dekke behovet for informasjon til rapportering og statistikk. Prosesser og verktøy for å understøtte produksjonsstyring for NAV Pensjon ved midlertidige uttrekk av relevante produksjonsdata, er under utvikling.

Fra og med 2010 er det laget årsplaner der inn- og produksjon planlegges per uke/måned, og siden høsten 2010 har NAV Internasjonalt fått tilsendt rapporter månedlig med resultater og forhold mellom resultater og produksjonsplan. For uføreområdet i saker hvor bruker er bosatt i Norge og har rettigheter i andre land, finnes det statistikk over inn- og produksjon og antall saker til behandling frem til saken sendes til utenlandske myndigheter.

Det ble i første kvartal 2011 foretatt justeringer i produksjonsstyringsverktøyet som viser resultater per uke og lister opp alle saker til behandling. Dette har gitt NAV Internasjonalt bedre styringsstatistikk.

Riksrevisjonen påpeker mangler i statistikken på saksområdene som gjelder bosatte i utlandet. Det er nå utviklet rapporter om andel saker behandlet innen normert tid. Det er også under utvikling/kvalitetssikring en rapport om andel rettidig utbetalt alderspensjon i saker der bruker har søkt minst tre måneder før ønsket virkningsdato. Denne er planlagt levert våren 2012.

Disse tiltakene vil kunne gi direktoratet bedre oversikt over saksbehandlingstider for pensjoner.

6. REVISJONEN VISER AT ARBEIDS- OG VELFERDSETATEN IKKE HAR HATT KAPASITET TIL Å BEHANDLE ALLE FEILUTBETALINGSSAKER DE SISTE ÅRENE SLIK AT SALDOEN PÅ OBSERVASJONSKONTOEN HAR GÅTT OPP. KVALITETEN I SAKSBEHANDLINGEN OG RUTINENE FOR Å FANGE OPP FEIL, HAR HELLER IKKE VÆRT GODE NOK TIL Å REDUSERE OMFANGET AV NYE FEILUTBETALINGSSAKER. DET ER PLANLAGT INNFØRT NYE IKT-LØSNINGER PÅ OMRÅDET. HVORDAN VIL DEPARTEMENTET FØLGE OPP SLIK AT SAKENE BLIR BEHANDLET INNEN RIMELIG TID OG SLIK AT SAKENE IKKE BLIR FORELDET?

Svar:

Jeg har stor oppmerksomhet rundt korrekte utbetalinger, herunder saker til revurdering (mulige feilutbetalinger). Feilutbetalinger kan oppstå av mange grunner, som feil informasjon fra bruker, saksbehandlingsfeil i etaten eller ren trykkesvindel.

Departementet har over tid vært opptatt av etatens håndtering av saker til revurdering. I tildelingsbrevet for annet halvår 2011 til Arbeids- og velferdsdirektoratet presiserte departementet at etaten skal intensivere innsatsen blant annet når det gjelder saker til revurdering. Dette som følge av at det ble bevilget

midler til etatens arbeid med håndtering av feilutbetalings saker, herunder trykkesvindel. Saker til revurdering vil bli fulgt opp i 2012.

Arbeids- og velferdsetaten har opplyst til meg at ytelse under revurdering er et prioritert område. Det er utarbeidet en egen tiltaksplan på området, og en rekke tiltak for å forbedre feilutbetalingsområdet er iverksatt. Tiltakene skal forbedre forvaltningen av området med hensyn til rutiner rundt brukerdialogen, arbeidsprosesser, IKT, statistikk og styringsdata. Dessuten er ytelse under revurdering et av flere områder hvor det skal etableres en kvalitetsstandard for saksbehandlingen.

Feil i løpende ytelse kan avdekkes gjennom melding fra bruker eller samhandler, maskinelle kontroller, manuelle kontroller og automatiske oppdateringer av grunnlagsregister. Endringer i sivilstand, dødsmeldinger og inntektsendringer er endringer der rask informasjon fra bruker eller samhandler vil kunne bidra til at det gjøres endringer i løpende ytelse. Arbeids- og velferdsetaten er i ferd med å etablere tydeligere rutiner for å sikre at innsendt informasjon blir formidlet til alle relevante enheter, slik at ytelse kan reguleres før det blir en feilutbetaling.

For de fleste tiltakene som iverksettes, vil det ta noe tid før tiltakets effekt kan registreres med hensyn til redusert saksinngangen og mer effektiv saksbehandling/økt produksjon.

Arbeids- og velferdsdirektoratet har iverksatt løpende produksjonsanalyser av hele prosessen for behandling av ytelse under revurdering og tilhørende regnskapsføringer for å kunne iverksette konkrete tiltak. Direktoratet opplyser at for de tre siste månedene i 2011 viser regnskapet en markant nedgang i saldoen på observasjonskontoen. Etaten gikk blant annet gjennom saker med større beløp for å unngå at disse ble foreldet. Effekten av dette har vært en betydelig økning i beløpene sendt til innkreving i forhold til året før, og en økning i gjennomsnittlig beløp sendt til innkreving per sak.

Det er igangsatt et arbeid for å videreutvikle IKT-løsningen for tilbakekreving, for å sikre kvalitet i saksbehandlingen og effektivisere regnskapsføringen. Tilgjengelig styringsinformasjon om når sakene foreldes varierer fra fagsystem til fagsystem. Det er planer om videreutvikling av systemløsning for tilbakekreving slik at informasjonen om foreldelse blir lettere tilgjengelig. En slik løsning for alle fagområdene vil bli vurdert som en del av etatens modernisering. Det vil da være enklere å sikre at saker ikke foreldes uten at det er gjort en konkret vurdering av beløpet i hver enkelt sak.

Departementet har dialog med Arbeids- og velferdsdirektoratet om håndtering av saker som skal kreves tilbake og vil vurdere tiltak ut fra dette.

7. DET ER I UNDERKANT AV 6000 PERSONER SOM MOTTAR KRIGSPENSJON. REVISJONEN VISER AT DET ER FEIL I MINST 15 PROSENT AV DISSE OG AT ETATEN IKKE HAR RUTINER SOM SIKRER AT ALLE PENSJONENE BEREGNES I HENHOLD TIL REGELVERKET. DET ER SATT I VERK TILTAK FOR Å BEDRE KVALITETEN, MEN DETTE PROSJEKTET FANGER KUN OPP EN MINDRE DEL AV FEILSAKENE. HVA VIL STATSRAÅDEN GJØRE FOR Å SIKRE AT ALLE FÅR DET DE HAR KRAV PÅ?

Svar:

Det har vært store utfordringer på krigspensjonsområdet, og det er iverksatt en rekke tiltak for å bedre kvaliteten på området, herunder etablering av nøkkelkontroller.

Direktoratet opplyser at målet er at alle saker på krigspensjonsområdet skal være gjennomgått i løpet av første halvår 2012. Det gjenstår per i dag 257 nasjonale saker og 450 utlandssaker. I samtlige nasjonale saker har det vært ventet på etterspurt informasjon fra tjenestepensjonsordningene for å komme videre i arbeidet.

Direktoratet opplyser at i ca 60 prosent av sakene er det nylig mottatt opplysninger, og arbeidet vil pågå utover i 2012. I utlandssakene har Arbeids- og velferdsetaten etterspurt nødvendige opplysninger fra utlandet. Sakene behandles etter hvert som opplysningene kommer inn. Feil rettes opp, og det foretas etterbetalinger i tilfeller der det er blitt utbetalt for lite. Gjennomgangen var opprinnelig planlagt ferdigstilt i 2011, men nye regler for regulering av pensjoner fra 2011 har medført at samordningsmeldinger fra andre tjenestepensjonsordninger er blitt forsinket i forhold til opprinnelig plan.

Krigspensjon er et lite område der det ikke er regningsvarende å utvikle fullverdige maskinelle saksbehandlingsløsninger. For å sikre riktige utbetalinger er det derfor nødvendig med gode manuelle rutiner. Det er derfor utviklet lister over viktige kontrollpunkter i ulike deler av saksbehandlingen. Første lister ble tatt i bruk i juli 2011. Det arbeides med å lage lister som dekker alle sider ved saksbehandlingen på krigspensjonsområdet.

8. RIKSREVISJONEN VISER AT DET ER FEIL I 7,5 PROSENT AV DE KONTROLLERTE SAKENE PÅ SYKEPENGEOMRÅDET, OG AT DET ER STORE FORSKJELLER MELLOM FYLKENE NÅR DET GJELDER KVALITET I SAKSBEHANDLINGEN OG OMFANGET AV FEILUTBETALTE SYKEPENSJONER. FOR OVERGANGSSTØNAD TIL ENSLIGE FORSØRGERE ER DET PÅVIST FEIL UTBETALING I 21 PROSENT AV DE KONTROLLERTE SAKENE, MENS DET ER USIKKERHET OM BARNEBIDRAG ER KORREKT BEREGNET I 42 PROSENT AV DE KONTROLLERTE SAKENE. TILSVARENDE ER MER ENN HALVPARTEN AV DE KONTROLLERTE UFOREPENSJONSSAKENE, OG AT OM LAG 40 PROSENT AV ALDERSPENSJONER MED UTENLANDSTILSNITT FEILUTBETALINGER. NÅR KAN DET FORVENTES AT NØDVENDIGE FORBEDRINGSTILTAK ER PÅ Plass?

Svar:

Jeg tar høye feilrater i ytelsesforvaltningen svært alvorlig. Mottakere av ytelser fra Arbeids- og velferdsetaten skal være sikre på at de får korrekte ytelser.

Det er etablert en rekke tiltak for å sikre god kvalitet i ytelsesforvaltningen, herunder rett utbetaling. Som et ledd i dette pågår det et omfattende arbeid med å lage et helhetlig kvalitetssystem som på sikt vil omfatte alle hovedprosesser i Arbeids- og velferdsetaten. For ytelsesforvaltningen tar arbeidet utgangspunkt i en kontrollstrategi som i første omgang går frem til 2015. En ny kontrollstrategi vil bli vurdert etter 2015. Dette skal bidra til å sikre økt likebehandling av saker i hele landet. Kvalitetssystemet skal bidra til korrekte utbetalinger. Som hjelpemiddel for medarbeiderne i etaten skal det i den forbindelse utarbeides enhetlige saksbehandlingsstandarder på ytelser som omfatter mange mottakere og utgjør store beløp, slik at saksbehandlere løser sine oppgaver riktig første gang. Et viktig element er videre å stimulere til at det arbeides med kontinuerlig forbedring i etaten. For å sikre et faktaorientert grunnlag for forbedringsarbeidet innføres det et system for kvalitetsundersøkelser. Arbeidet med kvalitetssystemet er omfattende og det vil fortsette i 2012. Det er per i dag innført kvalitetsstandarder for fire ytelser og i tillegg er det innført kvalitetsundersøkelser for alderspensjonsområdet. Flere ytelser vil inngå i kvalitetssystemet i løpet av året.

For å sikre kvalitet i saksbehandlingen ble det i 2009 innført såkalte nøkkelkontroller. Nøkkelkontroller er basert på egen handlingsplan for intern kontroll. Den nye handlingsplanen for 2011–2012 er laget for å iverksette den kortsiktige delen av den nevnte kontrollstrategien. Handlingsplanen er blant annet basert på Riksrevisjonens merknader for budsjettåret 2010. Handlingsplanen skal ivareta forbe-

dringsarbeidet og vil ha spesielt fokus på nøkkelkontroller og ytelser under revurdering. Det er i dag innført nøkkelkontroller på alle stønadsområder med medium eller høy risiko i risikoanalysen for stønadsforvaltningen. For å sikre bedre kvalitet har etaten prioritert noen kontroller som følges opp særskilt.

Manuelle kontroller vil over tid også erstattes av automatiske kontroller i tak med forbedring av tjenestene basert på IKT-moderniseringen.

Som nevnt under spørsmål 1 arbeider Arbeids- og velferdsdirektoratet med en helhetlig kompetansestrategi som etter planen skal ferdigstilles i løpet av første halvår 2012. Departementet legger til grunn at dette også vil bidra til bedre kvalitet i oppgaveløsningen.

Direktoratet opplyser at for alle ytelsene som nevnes i spørsmålet; sykepenger, ytelser til enslig

forsørger, bidrag, uføre- og alderspensjon, skal det så raskt som mulig utvikles saksbehandlingsstandarder innenfor rammeverket av kvalitetssystemet. Arbeidet er i gang. Etaten vil sikre en mest mulig vellykket implementering av standardene og legger nå planer for hvordan det skal gjennomføres. Ytelsene skal ha jevnlig kvalitetsundersøkelser.

Arbeids- og velferdsetaten har fra 1. januar 2012 innført ny ansvarsdeling og forenklet saksflyt på uførepensjon. Dette gjelder også på utenlandsområdet, både der bruker er bosatt i Norge og der bruker er bosatt i utlandet. Den konkrete systemstøtten er forbedret, og som en del av arbeidet med en saksbehandlingsstandard er også støttemateriell som rutiner, brukerhåndbøker mv. forbedret. Jeg legger til grunn at dette vil bidra til økt kvalitet i oppgaveløsningen på uføreområdet.

Vedlegg 3

Brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen til Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet v/statsråden, datert 20. desember 2011

Dokument 1 (2011–2012) – spørsmål til barne-, likestillings- og inkluderingsministeren

Kontroll- og konstitusjonskomiteen har for tiden til behandling Dokument 1 (2011–2012) Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2010. Komiteen ber om svar på følgende spørsmål:

1. Riksrevisjonen er kritisk til at det er usikkerhet om barnebidrag er korrekt beregnet i 42 prosent av de kontrollerte sakene, og at saksbehandlings-

tiden for fastsettelse av barnebidrag og bidragsforskudd er dobbelt så lang som normtidskravet på to måneder. Hvordan vil departementet følge opp dette overfor Arbeids- og velferdsdirektoratet? Vil det være aktuelt å sette krav om en høyere prioritering av området?

Komiteen ber om svar innen 19. januar 2012.

Vi ber om at svaret også blir sendt elektronisk i word-format til kontroll@stortinget.no.

Vedlegg 4

Brev fra Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 19. januar 2012

Dokument 1 (2011–2012) – Spørsmål til barne-, likestillings- og inkluderingsministeren

Jeg viser til brev av 20.12.2011 med spørsmål fra Kontroll- og konstitusjonskomiteen og mitt tidligere svar til Riksrevisjonen, gjengitt i Dokument 1 (2011–2012).

Jeg ser svært alvorlig på utfordringene Arbeids- og velferdsetaten har, og har hatt, for å oppnå tilfredsstillende kvalitet og akseptabel saksbehandlingstid

når det gjelder forvaltningen av barnebidrag. I min dialog med etaten har jeg fått bekreftet at arbeidet med forbedringer på dette området har høy prioritet.

Situasjonen på bidragsområdet må ses i sammenheng med det samlede utfordringsbildet for Arbeids- og velferdsetaten. Etaten har hatt, og har fortsatt, utfordringer når det gjelder saksbehandlingstid for flere sentrale ytelser, og utfordringer med å sikre rett utbetaling til den enkelte mottaker. Arbeids- og vel-

ferdsetaten har iverksatt et systematisk arbeid for å forbedre kontrollen og kvaliteten i ytelsesforvaltningen. Dette arbeidet har pågått gjennom hele 2011, og vil fortsette i 2012. Etaten arbeider for generell kvalitetsheving, samtidig som det arbeides med konkrete forbedringstiltak. I tillegg arbeides det med å utvikle et system som gjør det mulig å måle og rapportere status og utviklingen i kvaliteten i ytelsesforvaltningen.

Det vil gjennom tildelingsbrevet 2012 bli stilt krav til at etaten skal arbeide målrettet for å overholde etatens interne krav til saksbehandlingstider. Det er et uttalt mål at andel saker som behandles innen normert tid totalt, skal øke i 2012. Dersom det

skulle oppstå vesentlige avvik fra normert saksbehandlingstid, skal etaten gi en vurdering av mulige årsaker til avvik, og redegjøre for hvilke tiltak som kan iverksettes for å rette opp avviket. I brevet vil det også bli stilt særskilt krav om oppfølging av saksbehandling i bidragssaker.

Det er Arbeidsdepartementet (AD) som har det administrative styringsansvaret for Arbeids- og velferdsetaten og dette departementet har også ansvaret for de fleste ytelsene etaten forvalter. Jeg legger vekt på at AD og BLD skal opptre koordinert i styringen av Arbeids- og velferdsetaten og at vi skal ha en helhetlig tilnærming til utfordringene etaten står overfor.

Vedlegg 5

Brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen til Finansdepartementet v/statsråden, datert 20. desember 2011

Dokument 1 (2011–2012) – spørsmål til finansministeren

Kontroll- og konstitusjonskomiteen har for tiden til behandling Dokument 1 (2011–2012) Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2010 og stiller med dette følgende spørsmål:

1. Ved innføringen av den generelle kompensasjonsordningen for merverdiavgift i 2004, ble det innført forenklede dokumentasjonskrav ved at grunnlaget for kompensasjonskravene skulle kontrolleres og attesteres av revisor. Ordningen er omfattet av et komplekst regelverk, og det

fremmes krav som åpenbart ikke omfattes av ordningen. Riksrevisjonen anser det uheldig at gjeldende regelverk og etablerte kontrollordninger ikke er tilstrekkelige til å forhindre urettmessige utbetalinger av krav på merverdiavgiftskompensasjon. Det er opplyst at departementet vil se på om regelverket bør tydeliggjøres. Når kan det forventes at gjennomgangen av reglene blir ferdig?

Komiteen ber om svar innen 19. januar 2012.

Vi ber om at svaret også blir sendt elektronisk i word-format til kontroll@stortinget.no.

Vedlegg 6

Brev fra Finansdepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 20. januar 2012

Spørsmål fra Kontroll- og konstitusjonskomiteen til Dokument 1 (2011–2012) Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2010

Det vises til brev 20. desember 2011 fra Stortingets kontroll- og konstitusjonskomite om Dokument 1 (2011–2012) Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2010. Nedenfor følger komiteens spørsmål vedrørende den generelle

kompensasjonsordningen for kommunesektoren og mitt svar.

Spørsmål:

”Ved innføringen av den generelle kompensasjonsordningen for merverdiavgift i 2004, ble det innført forenklede dokumentasjonskrav ved at grunnlaget for kompensasjonskravene skulle kontrolleres og attesteres av revisor. Ordningen er omfattet av et

komplekst regelverk, og det fremmes krav som åpenbart ikke omfattes av ordningen. Riksrevisjonen anser det uheldig at gjeldende regelverk og etablerte kontrollordninger ikke er tilstrekkelige for å forhindre urettmessige utbetalinger av krav på merverdiavgiftskompensasjon. Det er opplyst at departementet vil se på om regelverket bør tydeliggjøres. Når kan det forventes at gjennomgangen av reglene blir ferdig?”

Svar:

I spørsmålet fra kontroll- og konstitusjonskomiteen er det bedt om en tilbakemelding på når departementet forventer at en gjennomgang av reglene er ferdig. Ved besvarelsen av dette spørsmålet finner jeg det hensiktsmessig først å gi en kort redegjørelse for innretningen av og formålet med den generelle kompensasjonsordningen for kommunesektoren. Jeg vil også gå litt nærmere inn på hva som er vurderingstemaene i den videre oppfølgingen.

1. INNRETNINGEN AV OG FORMÅLET MED DEN GENERELLE KOMPENSASJONSORDNINGEN

Den generelle kompensasjonsordningen for kommunesektoren ble innført med virkning fra 1. januar 2004 under regjeringen Bondevik II.

Formålet med den generelle kompensasjonsordningen er ytterligere å nøytralisere de konkurransevidringer merverdiavgiften kan gi opphav til når kommunene står overfor valget mellom å produsere avgiftspliktige tjenester selv (uten avgift) eller å kjøpe tjenestene fra private aktører (med avgift). Ordningen er finansiert av kommunene selv gjennom trekk i de statlige overføringene tilsvarende omfanget av ordningen. Ordningen påvirker dermed ikke balansen i statsbudsjettet.

Den generelle kompensasjonsordningen erstattet en begrenset kompensasjonsordning som ble innført i 1995, se nærmere Ot.prp. nr. 1 (2003–2004) og NOU 2003:3 Merverdiavgiften og kommunene. I NOU 2003:3 anbefalte utvalget å innføre en generell kompensasjonsordning utenfor merverdiavgiftssystemet. Det ble vist til at en generell kompensasjonsordning sikrer konkurransenøytralitet overfor kommunal egenproduksjon, er mer robust i forhold til utviklingen av privat tjenesteproduksjon og er enklere å administrere enn den begrensede ordningen. Den begrensede kompensasjonsordningen omfattet kun enkelte tjenesteområder, og medførte dermed betydelige avgrensingsproblemer når det gjaldt hvilke tjenester og subjekter som var omfattet. Dagens generelle kompensasjonsordning omfatter i utgangspunktet alle varer og tjenester.

For å motvirke nye konkurransevidringer som kompensasjonsordningen kan medføre er også enkelte private aktører omfattet av ordningen. Dette

gjelder private og ideelle virksomheter som produserer helse-, sosial- eller undervisningstjenester som kommunen har et lovpålagt ansvar for, jf. kompensasjonsloven § 2 første ledd bokstav c. For private og ideelle virksomheter er ordningen avgrenset til slike lovpålagte oppgaver siden dette er tjenester som er innenfor kommunesektorens kjernevirksomhet og hvor kompensasjonsordningen eventuelt kunne medføre nye konkurransevidringer. Det framgår av forarbeidene til kompensasjonsloven at en generell kompensasjonsordning, som omfattet alle private og ideelle virksomheter som utfører lovpålagte oppgaver, ville bli meget omfattende. Ut fra hensynet til finansiering og administrasjon av ordningen, samt usikkerhet knyttet til omfanget av nye konkurransevidringer, var det nødvendig å begrense hvilke private og ideelle virksomheter som skulle være kompensasjonsberettiget. Stortinget sluttet seg til dette, jf. Innst.O. nr. 20 (2003–2004) avsnitt 20.2.2.

For å få kompensert merverdiavgift må det sendes oppgave til skattekontoret. Det er et krav at revisor har attestert for at virksomheten er omfattet av kompensasjonsordningen og at oppgitt beløp er kompensasjonsberettiget. Dette er en forenkling i forhold til den tidligere kompensasjonsordningen hvor de private og ideelle virksomhetene måtte sende kompensasjonskrav til den kommune eller fylkeskommune de var hjemmehørende i, vedlagt opplysninger om hvordan virksomheten var finansiert samt en oppstilling over alle fakturaer med spesifikasjon av merverdiavgiftsbeløpene knyttet til de forskjellige tjenesteområdene. Kommunene og fylkeskommunene sendte deretter de private og ideelle virksomhetens kompensasjonskrav til skattekontoret.

Etter at kompensasjonsordningen hadde vært i kraft i to år ble det foretatt en evaluering av ordningen, se St.prp. nr. 1 (2006–2007) avsnitt 3.2.1. Det ble her uttalt:

”Den generelle kompensasjonsordningen trådte i kraft i 2004, og den har derfor bare virket i to hele kalenderår. Omleggingen til den generelle kompensasjonsordningen har vært krevende, både for de kompensasjonsberettigede og avgiftsmyndigheten. Den administrative belastningen kan imidlertid ikke sies å være større enn det som har vært naturlig å forvente. Problemene knyttet til kortsiktige inntektsendringer som følge av investeringene vil ikke kunne løses i dagens system, men slike svingninger i inntektsnivået vil som nevnt jevne seg ut over tid. Regjeringen vil på denne bakgrunn ikke foreslå endringer i kompensasjonsordningen i denne omgang. Dette skyldes også at det for tiden pågår en dialog med EFTAs overvåkingsorgan (ESA) om ordningen. ESA åpnet i sommer formell undersøkelse av den generelle kompensasjonsordningen, jf. omtalen nedenfor.

Regjeringen vil i tiden som kommer ha ordningen til vurdering og følge med på utviklingen.”

2. VURDERINGSTEMAENE I SAKEN

I Riksrevisjonens brev 15. april 2010 om Revisjon av Finansdepartementets ansvarsområde 2010 er det vist til at Skattedirektoratet har erfaring med at revisorer har attestert kompensasjonsoppgaver for virksomheter eller aktiviteter som åpenbart ikke er omfattet av ordningen. Det er videre vist til at det fremmes krav om kompensasjon som er foreldet, eller som for øvrig skyldes en feiltolkning av regelverket. Riksrevisjonen uttaler videre at kompensasjonsregelverket ser ut til å være komplekst og vanskelig å følge, samt at det er høy treffprosent ved kontroll av kompensasjonsoppgaver.

I Dokument 1 (2011–2012) Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2010 uttales følgende:

”Etter Riksrevisjonens oppfatning er det behov for en gjennomgang av regelverket med hensyn til aktuelle lovhjemler for tjenester som skal omfattes av kompensasjonsordningen for å avklare tolkningstvil og avgrensingsproblemer. Riksrevisjonen har merket seg at departementet vil undersøke om kompensasjonsregelverket bør tydeliggjøres med hensyn til i hvilke tilfeller en privat virksomhet kan anses for å utføre en kommunal lovpålagt oppgave på helse-, sosial- eller undervisningsområdet. Dette med sikte på å motvirke feil i kompensasjonsoppgavene. Riksrevisjonen anser det uheldig at gjeldende regelverk og etablerte kontrollordninger ikke er tilstrekkelige til å forhindre urettmessige utbetalinger av krav på merverdiavgiftskompensasjon.”

Departementet har som ledd i oppfølgingen av Riksrevisjonens brev 15. april 2011 hatt kontakt med Skattedirektoratet for nærmere å undersøke de forholdene som er påpekt. I brev 22. november 2011 ba departementet Skattedirektoratet om å gi en sammenfatning av de vurderinger direktoratet har foretatt så langt, samt å komme med forslag til egnede tiltak for å unngå feilutbetalinger knyttet til kompensasjonsordningen. Direktoratet ble i denne forbindelse bedt om en gjennomgang som omfattet både kontroll siden og den materielle regelverkssiden. Det ble også bedt om en vurdering av omfanget av feilaktige utbetalinger og hvordan dette stiller seg sammenliknet med andre ordninger på inntektssiden. Direktoratet ble videre bedt om å vurdere og komme med forslag om eventuelt andre måter kontrollarbeidet kan utføres på, herunder uttale seg om det kan være hensiktsmessig å gå ut med økt informasjon om kontrolltiltak på området.

Departementet ba Skattedirektoratet særlig om å gi vurderinger og forslag til endringer som kan bidra til å klargjøre kompensasjonsloven og/eller kompensasjonsforskriften slik at det blir tydeligere hvilke typer virksomheter som omfattes. Til sist ble direktoratet bedt om en vurdering av om det kan være hensiktsmessig å stille mer konkrete krav til dokumentasjon for kompensasjonskravet, samt vurdere mulige sanksjoner, som for eksempel tilleggsavgift, for å redusere risikoen for feilutbetalinger.

Direktoratet har gitt sitt svar på departementets oppdrag ved brev 21. desember 2011.

3. NÆRMERE OM KONTROLLOMFANG OG TREFFPROSENT

Riksrevisjonen viser til at Skatteetaten i 2010 gjennomførte kontroll av 3,3 pst. av kompensasjonsoppgavene og at treffprosenten er relativt høyere enn treffprosenten på andre oppgavekontroller. Som departementet har påpekt i brev 19. mai 2011 til Riksrevisjonen, gir ikke en høy treffprosent ved kontroll av kompensasjonsoppgaver noe generelt uttrykk for hvor mange uriktige kompensasjonsoppgaver som sendes inn. Skattekontorene har lagt ned betydelig arbeid med å utføre målrettede kontroller mot bransjer hvor det erfaringsmessig forekommer feil. Etaten har gjennom disse utvalgsriteriene identifisert enkelte bransjer med høy treffprosent; barnevern, boligutleie, spesialisthelsetjenester, privatskoler, familiebarnehager og foreldelse.

Når dagens ordning ble vedtatt ble det bevisst valgt å legge et lavt kontrollnivå på ordningen ikke minst fordi ordningen allerede har et strengt kontrollnivå som følge av krav om særskilt revisjonsattestasjon på alle innsendte oppgaver.

Gjennomførte kontroller viser i følge Skattedirektoratet at enkelte bransjer har fått en feilaktig aksept av revisorene for at deres virksomhet omfattes av ordningen, og har således fått utbetalt kompensasjon i strid med regelverket. Direktoratet følger opp disse bransjene med kontroller og informasjon.

Direktoratet har videre foreslått å be Revisorforeningen om å gi mer konkrete eksempel på hvordan revisors beretning bør utformes for å oppfylle kompensasjonslovens krav. Videre vises det til at avgiftsmyndighetene i den senere tid på stadig flere områder har avklart sitt syn på retten til kompensasjon på helt sentrale områder, jf. uttalelser på skatteetaten.no samt i Merverdiavgiftshåndboken. Skattedirektoratet mener disse tiltakene burde gi mindre feil i framtiden.

4. VIDERE FRAMDRIFT

Departementet er nå i gang med å vurdere de innspill som direktoratet har kommet med. Arbeidet med saken prioriteres. Arbeidet med å komme frem

til en mer treffsikker løsning for å unngå feilutbetalinger vil imidlertid nødvendigvis bli omfattende og dermed kunne ta noe tid. Dersom det blir ansett nødvendig å foreta materielle lovendringer krever dette at forslaget sendes på offentlig høring. Det er derfor på nåværende tidspunkt vanskelig å si noe konkret om hvor lang tid arbeidet vil ta før departementet har

fått vurdert hvilke tiltak som anses mest hensiktsmessige.

Finansdepartementet har ellers i sitt tildelingsbrev til Skatteetaten for 2012 bedt om at etaten arbeider for at omfanget av feilutbetalinger av kompensasjon begrenses. Departementet vil følge opp disse forholdene i styringsdialogen med Skatteetaten.

Vedlegg 7

Brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen til Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet v/statsråden, datert 20. desember 2011

Dokument 1 (2011–2012) – spørsmål til fornyings-, administrasjons- og kirkeministeren

Kontroll- og konstitusjonskomiteen har for tiden til behandling Dokument 1 (2011–2012) Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2010. I den forbindelse ønsker komiteen svar på følgende spørsmål:

1. Riksrevisjonen er sterkt kritisk til at DSS fortsatt har vesentlige mangler på informasjonssikkerhetsområdet, og ser alvorlig på at Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet ikke har sikret at infrastrukturen som departementene benytter har tilfredsstillende sikkerhet. Hva vil statsråden gjøre for å sikre at dette kommer på plass?
2. Riksrevisjonen er kritisk til at Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet, gjennom sty-

ringen av Ovf, ikke har påsett at et helhetlig system for risikostyring er etablert og at nødvendige retningslinjer for aktiviteten i datterselskapene foreligger. Riksrevisjonen finner det videre kritikkverdig at departementets varslede gjennomgang av rammeverket fortsatt ikke er ferdigstilt. Når kan det forventes at dette er på plass?

3. Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at Ovf ikke etterlever anskaffelsesregelverket ved kjøp av konsulenttjenester. Mangler på dette området er også tatt opp tidligere, og kontroll- og konstitusjonskomiteen har forutsatt at departementet følger opp etterlevelsen av regelverket i Ovf. Hva vil statsråden gjøre for å ordne opp i dette?

Komiteen ber om svar innen 19. januar 2012.

Vi ber om at svaret også blir sendt elektronisk i word-format til kontroll@stortinget.no.

Vedlegg 8

Brev fra Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 18. januar 2012

Dokument 1 (2011–2012) – Spørsmål til fornyings-, administrasjons- og kirkeministeren

Jeg viser til brev fra Kontroll- og konstitusjonskomiteen av 20.12.2011, hvor komiteen har bedt meg om å svare på tre spørsmål knyttet til behandlingen av Riksrevisjonens Dokument nr 1(2011–2012).

Spørsmål 1

”Riksrevisjonen er sterkt kritisk til at DSS fortsatt har vesentlige mangler på informasjonssikkerhetsområdet, og ser alvorlig på at Fornyings-, adminis-

trasjons- og kirke departementet ikke har sikret at infrastrukturen som departementene benytter har tilfredsstillende sikkerhet. Hva vil statsråden gjøre for å sikre at dette kommer på plass?”

Svar:

Med bakgrunn i Riksrevisjonens sterke kritikk engasjerte Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet (FAD) høsten 2010 Nasjonal Sikkerhetsmyndighet (NSM) til å foreta omfattende tester av datasikkerheten i DSS. NSM avga sin rapport til FAD

i desember 2010. Rapporten avdekket i likhet med rapporten fra Riksrevisjonen betydelige mangler og svakheter. Som en følge av dette ble det fra januar 2011 igangsatt et omfattende arbeid med utbedring av datasikkerheten i DSS.

Arbeidet er delt i to deler, et eget program som gjelder "Forbedring av teknisk IKT-sikkerhet i DSS" (FIKS), og etablering av et nytt Styringsystem for informasjons-sikkerhet (SSIS).

I arbeidet med FIKS har FAD også engasjert en ekstern konsulent (Ernst & Young) for å bistå med kvalitetssikringen av arbeidet. Som en del av dette arbeidet har DSS utarbeidet en liste over de avdekkede svakheterne, med tidsplan og konkrete utbedringstiltak. Kvalitetssikrer rapporterte løpende gjennom 2011 til FAD om framdriften i utbedringsarbeidet. FIKS er nå på det nærmeste ferdigstilt.

Jeg vil motta sluttrapporter om resultatet av FIKS både fra DSS og Ernst & Young i første halvår 2012.

Arbeidet med SSIS har dessverre blitt noe forsinket som følge av hendelsene 22. juli 2011, da DSS har vært nødt til å prioritere oppgaver knyttet til etablering av IKT-tjenester for de departementene som ikke lenger har lokaler i Regjeringskvartalet.

Arbeidet med SSIS vil derfor pågå i hele 2012.

Regjeringen vedtok for øvrig den 6. juni 2011 å utrede en ny IKT-løsning for departementsfellesskapet som kan håndtere ugradert og gradert informasjon opp til BEGRENSET. Løsningen skal kunne tilbys alle departementer og SMK i samsvar med deres individuelle behov. Utredningsarbeidet ble ledet av FAD gjennom en egen arbeidsgruppe, og med en styringsgruppe på høyt nivå hvor JD, FD, FIN, UD, AD og OED deltok.

Jeg fikk arbeidsgruppens rapport overlevert i desember 2011, og denne saken vil bli fulgt opp i 2012 basert bl.a. på de råd og anbefalinger som ligger i rapporten.

Spørsmål 2

"Riksrevisjonen er kritisk til at Fornyings-, administrasjons- og kirke departementet, gjennom styringen av Ovf, ikke har påsett at et helhetlig system for risikostyring er etablert og at nødvendige retningslinjer for aktiviteten i datterselskapene foreligger. Riksrevisjonen finner det videre kritikkverdig at departementets varslede gjennomgang av rammever-

ket ikke er ferdigstilt. Når kan det forventes at dette er på plass?"

Svar:

Jeg legger til grunn at det alt vesentlige av fondets aktiviteter vil være omfattet av et helhetlig system for risikostyring i 2012, og departementet stiller krav til Ovf om dette i tildelingsbrevet for 2012. Når det gjelder forhold som angår fondets rammeverk og retningslinjer for styring og oppfølging av datterselskaper, kan jeg opplyse at departementet arbeider med en revisjon av hovedinstruksen for Ovf. Hovedinstruksen, som fastsettes av departementet, trekker opp overordnede retningslinjer og rammer for forvaltningen av fondet. Med bakgrunn i hovedinstruksen fastsetter fondets styre underliggende instruks og retningslinjer. Formålet med den pågående revisjonen av instruksverket er bl.a. å presisere rolle- og ansvarsfordelingen mellom departementet og styret bedre. Også forhold som gjelder risikostyring og styring og kontroll av datterselskaper inngår i instruksarbeidet.

Revidert hovedinstruks for Ovf antas ferdigstilt i løpet av våren 2012.

Spørsmål 3

"Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at Ovf ikke etterlever anskaffelsesregelverket ved kjøp av konsulenttjenester. Mangler på dette området er også tatt opp tidligere, og kontroll- og konstitusjonskomiteen har forutsatt at departementet følger opp etterlevelsen av regelverket i Ovf. Hva vil statsråden gjøre for å ordne opp i dette?"

Svar:

De merknadene som Riksrevisjonen har i Dok. 1 (2011–2012) når det gjelder Ovf og anskaffelsesregelverket, er spesifikt knyttet til IKT-området. Som det går fram av mitt svar til Riksrevisjonen, gjengitt i Dok. 1 (2011–2012), har det på dette området vært reist tvil om regelverkets anvendelse for allerede inngåtte avtaler om IKT-tjenester. Jeg opplyste samtidig at den juridiske avklaringen av dette spørsmålet nå foreligger, og at konklusjonen er at slike avtaler omfattes av anskaffelsesregelverket.

Som følge av dette har Ovf høsten 2011 tatt initiativ til å konkurranseutsette de aktuelle IKT-tjenestene i tråd med kravene i anskaffelsesregelverket.

Vedlegg 9**Brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen til Forsvarsdepartementet v/statsråden, datert 20. desember 2011****Dokument 1 (2011–2012) – spørsmål til forsvarsministeren**

Kontroll- og konstitusjonskomiteen har for tiden til behandling Dokument 1 (2011–2012) Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2010, og ber om svar på følgende spørsmål:

1. Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at de senere års investeringer i nytt felles integrert forvaltningssystem ikke i større grad har bidratt til å bedre kvaliteten på budsjettprognosene og den økonomiske styringen. Hva er årsaken til dette,

og hva blir konkret gjort for å bringe dette i orden?

2. Riksrevisjonen ser alvorlig på at 12 av 34 reviderte investeringsprosjekter er forsinket med ett år eller mer. Skyldes dette dårlig planlegging eller manglende oppfølging av de planer som er vedtatt, og hva gjøres for å forbedre dette?

Komiteen ber om svar innen 19. januar 2012.

Vi ber om at svaret også blir sendt elektronisk i word-format til kontroll@stortinget.no.

Vedlegg 10**Brev fra Forsvarsdepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 20. januar 2012****Svar på spørsmål fra Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité IFM. Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2010 – Dokument 1 (2011–2012)**

Jeg viser til brev datert 20. desember 2011 fra Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité med spørsmål vedrørende Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2010 – Dokument 1 (2011–2012).

Vedlagt følger svar.

Svar på spørsmål fra Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité vedrørende Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2010 – Dokument 1 (2011–2012)**SPØRSMÅL NR. 1**

Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at de senere års investeringer i nytt felles integrert forvaltningssystem ikke i større grad har bidratt til å bedre kvaliteten på budsjettprognosene og den økonomiske styringen. Hva er årsaken til dette, og hva konkret blir gjort for å bringe dette i orden?

Svar:

Riksrevisjonens kontroll avdekket endring i det forventede regnskapsresultatet for Forsvaret i løpet

av november og desember 2010. Ved utgangen av oktober rapporterte Forsvaret om et forventet samlet mindreforbruk på 281 mill. kroner ved årsslutt, mens det samlede mindreforbruket ble 541 mill. kroner ved samme årsslutt. Dette utgjorde om lag 2 % av Forsvarets driftsbudsjett.

Som det fremgår av forsvarsministerens uttalelse til Dokument 1 (2011–2012), datert 13. september 2011, har innføring av et felles integrert forvaltningssystem i Forsvaret generelt bidratt til større grad av økonomisk kontroll og sporbarhet. Gjennomgående var prognosearbeidet for de fleste avdelinger godt i 2010. Avviket mellom Forsvarets angitte prognoser sent i året og endelig resultat for driftsbudsjettet 2010 skyldtes i all hovedsak svakheter ved prognosearbeidet innenfor Hæren og deler av Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO).

Det ble på denne bakgrunn i desember 2010 igangsatt en ekstern evaluering av blant annet prognosearbeidet innenfor Hæren og FLO. Evalueringen konkluderte blant annet med at det ikke var vesentlige mangler i rutiner og verktøy for prognoser. Imidlertid ble det påpekt utfordringer innenfor horisontal samhandel og innenfor kompetanse og kapasitet på forvaltningsområdet. Evalueringen identifiserte klare forbedringspotensial i Hæren og FLO, blant annet for hvordan økonomi- og regnskapssystemet kan utnyttes bedre i den løpende styringen. Det ble på denne

bakgrunn iverksatt forbedringstiltak, i tillegg til en rekke andre tiltak iverksatt for generelt å forbedre virksomhetsstyringen i Forsvaret.

Forsvarsstaben rapporterer at de har iverksatt tett oppfølging av underliggende avdelingens prognoser med hensikt å heve prognosekvaliteten. Også Forsvarsdepartementet har fulgt opp Forsvarets prognosarbeid, med et særlig fokus på de nevnte kapittelområdene. De foreløpige regnskapstallene for 2011 tyder på klar forbedring og at tilgjengelige prognoseverktøy gjennom året har blitt utnyttet i langt større grad i oppfølgingen av budsjettprognosene enn tidligere.

SPØRSMÅL NR. 2

Riksrevisjonen ser alvorlig på at 12 av 34 reviderte investeringsprosjekter er forsinket med ett år eller mer. Skyldes dette dårlig planlegging eller manglende oppfølging av de planer som er vedtatt, og hva gjøres for å forbedre dette?

Svar:

At leveranser av materiell blir forsinket ift. de planer som Forsvaret har lagt til grunn for utvikling av fremtidig struktur, er uheldig, men ikke unaturlig. De fleste av de refererte prosjektene er forsinket som følge av forhold leverandøren har ansvaret for. Årsakene til leverandørforsinkelsene er mangeartede, men skyldes stort sett uventede teknologiske utfordringer samt optimistisk planlegging fra leverandørens side. I slike tilfeller er det lite Forsvaret kan gjøre for å påvirke leveringen.

Forsvaret har i sin styring av prosjektene hovedfokus på ytelse, kostnad og tid i oppfølgingen av prosjektene, normalt i denne prioritets rekkefølge. Det innebærer at Forsvaret prioriterer å få materiell med avtalt ytelse og innenfor fastlagt kostnadsramme, om nødvendig, fremfor å få materiell til avtalt tid. I mange tilfeller skal det leveres materiell hvor kvalitet er av avgjørende betydning for personellens sikkerhet. I slike tilfeller er det ikke aktuelt å søke å oppnå tidlig levering hvis dette kan gå ut over kvaliteten og dermed sikkerheten for personellet.

At 12 av 34 prosjekter var forsinket med mer enn ett år er ikke unaturlig tatt i betraktning at Forsvarets prosjekter ofte går over 10 til 15 år. Det vil ofte skje endringer i rammebetingelsene underveis, og uforutsette hendelser vil oppstå.

De store forsinkelsene skyldes i liten grad dårlig planlegging eller manglende oppfølging av planene fra Forsvarets side. Der hvor forsinkelsen ikke bare skyldes leverandørene, er det gjerne manglende kapasitet eller kompetanse i Forsvarets logistikkorganisasjon som er årsaken. Forsvarsdepartementet har gitt oppdrag om at stillinger innenfor investeringsvirksomheten skal prioriteres ved tilsetninger samt at nøkkelpersonell skal skjermes fra beordringer bort fra nøkkelstillinger. Forsvaret har iverksatt ekstraordinære tiltak innenfor dette området, men det vil ta tid før disse får full effekt.

For å motvirke de negative konsekvensene av forsinkelsene er det etablert en større «overhøyde» i prosjektporteføljen, slik at andre prioriterte prosjekter kan forseres dersom noen blir forsinket.

Vedlegg 11

Brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen til Helse- og omsorgsdepartementet v/statsråden, datert 20. desember 2011

Dokument 1 (2011–2012) – spørsmål til helse- og omsorgsministeren

Kontroll- og konstitusjonskomiteen har for tiden til behandling Dokument 1 (2011–2012) Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2010. Det bes om svar på følgende spørsmål:

1. Riksrevisjonen ser alvorlig på at det ikke har blitt framlagt nødvendig dokumentasjon for å kunne bekrefte at regnskapet for Helseøkonomiforvalt-

ningen er korrekt. Riksrevisjonen er kritisk til at sentrale avstemminger mellom forsystemer og utbetalingsreskontro ikke har vært mulig å gjennomføre i 2010. Forholdet ble også tatt opp i forbindelse med revisjon av regnskapet for 2009. Når kan det forventes at forholdene er brakt i orden?

Komiteen ber om svar innen 19. januar 2012.

Vi ber om at svaret også blir sendt elektronisk i word-format til kontroll@stortinget.no.

Vedlegg 12**Brev fra Helse- og omsorgsdepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 16. januar 2012****Dokument 1 (2011 - 2012) - Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2010 – spørsmål**

Det vises til brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen av 20.12.11 vedlagt følgende spørsmål:

1. Riksrevisjonen ser alvorlig på at det ikke har blitt framlagt nødvendig dokumentasjon for å kunne bekrefte at regnskapet for Helseøkonomiforvaltningen er korrekt. Riksrevisjonen er kritisk til at sentrale avstemminger mellom forsystemer og utbetalingsreskontro ikke har vært mulig å gjennomføre i 2010. Forholdet ble også tatt opp i forbindelse med revisjon av regnskapet for 2009. Når kan det forventes at forholdene er brakt i orden?

Årsakene til utfordringene på avstemmingsområdet

Mangler i den helhetlige avstemmingen fra forsystemer til utbetalingsreskontro skyldes systemmessige begrensninger. De fleste fagsystemer og samtlige økonomisystemer for stønadsregnskapet som HELFO benytter er utviklet og driftes i NAV. Det opereres med et eget oppdragssystem som tar imot vedtak fra forsystemene og omformer disse til utbetaling (utbetalingsreskontro). Oppdragssystemet benyttes både for transaksjoner i NAV og HELFO.

Arbeids- og velferdsetaten utviklet i sin tid oppdragssystemet uten funksjonalitet for periodiske rapporter for mottatte oppdrag fordelt på fagsystemer (antall transaksjoner og sum beløp). Arbeids- og velferdsetaten har etablert et generelt grensesnitt mellom fagsystemene og oppdragssystemet (OS), hvor avstemmingen bygger på prinsippet om at oppdrag som sendes til OS skal få en kvittering fra oppdragssystemet med tilhørende varslingsystem. Det er utviklet rutiner for daglig avstemming i HELFO av transaksjoner fra fagsystemer.

Helserefusjonsreformen innebar overføring av helserefusjonsområdet fra Arbeids- og velferdsetaten til Helsedirektoratet fra og med 1.1.2009. I arbeidet med overføring av området var det tidlig klart at det var nødvendig med et lengre utviklingsløp for å adskille helserefusjonsområdet systemmessig fra NAV, både med hensyn til drifts- og stønadsregnskap. Det ble derfor inngått en tjenestevtale mellom

NAV og Helsedirektoratet som innebar at NAV skal drifte systemer på helserefusjonsområdet inntil nye systemer er utviklet i regi av Helsedirektoratet. Driftsregnskapet for HELFO ble etter et omfattende utviklingsprosjekt overført til Helsedirektoratet fra 1.1.2010. DFØ (Direktoratet for økonomistyring) fører i dag driftregnskapet for HELFO. Imidlertid gjenstår stønadsregnskapet. Ansvar for føring av stønadsregnskapet må overføres som ledd i Helsedirektoratets IKT-strategi.

Utvikling av ny saksbehandlingsløsning inkludert stønadsøkonomi

Helsedirektoratet er godt i gang med et langsiktig utviklingsprosjekt som skal utvikle nytt elektronisk saksbehandlingsverktøy som omfatter HELFO. Forprosjektet ble gjennomført i 2010, og hovedprosjekt ble igangsatt i 2011. Leverandør av saksbehandlingsverktøy ble valgt sommeren 2011. I kravspesifiseringen av ny saksbehandlingsløsning er tilknytning til økonomisystem og oppfyllelse av økonomireglementet mht. avstemming og sporbarhet høyt prioritert. Videre er DFØ valgt som leverandør av økonomitjenester for stønadsområdet, og vil overta den funksjonen som NAV har i dag med utbetalinger og regnskapsføring.

Det er tett kopling mellom nytt saksbehandlingsverktøy og stønadsøkonomi. Systemene etableres derfor i en felles fremdriftsplan, hvor innfasing av saksbehandlingssystemer skjer parallelt med trinnvis overføring av økonomitjenester fra NAV til DFØ. Overføring av stønadsområder til ny saksbehandlingsløsning og ny økonomiløsning skal etter planen starte i 2012 og overføres gradvis. Overføring av alle fagområder vil etter planen være slutført i løpet av en 5-årsperiode.

Forbedringsarbeid på kort sikt

Overføring av stønadsregnskapet fra NAV til Helsedirektoratet og DFØ krever omfattende og systematisk arbeid over flere år. På kort sikt arbeider NAV, Helsedirektoratet og HELFO i fellesskap for å kompensere for de systemmessige svakhetene gjennom videreutvikling av avstemmingsrutiner og tilhørende dokumentasjon innenfor rammen av tjenestevtalen mellom de to etatene.

Vedlegg 13**Brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen til Justis- og politidepartementet v/statsråden, datert 20. desember 2011****Dokument 1 (2011–2012) – spørsmål til justisministeren**

Kontroll- og konstitusjonskomiteen har for tiden til behandling Dokument 1 (2011–2012) Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2010.

Det vises til Riksrevisjonenes undersøkelse av tolketjenestene for 2009 som viste at politiet i stor grad brukte tolker uten registrerte kvalifikasjoner. I Innst. 138 S (2010–2011) uttalte kontroll- og konstitusjonskomiteen at det var urovekkende at en stor del av tolkeoppdragene utføres av tolker som ikke har gode nok kvalifikasjoner.

Kontroll- og konstitusjonskomiteen er kjent med at Politiets utlendingsenhet (PU) fortsatt bruker et stort antall tolker uten nødvendige kvalifikasjoner. Registreringen hos PU er ofte omfattende og komiteen er kjent med at feil i registreringsdokumentet ofte følger asylsøkeren gjennom asylprosessen.

I Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2010 står det at departementet vil sette ned en arbeidsgruppe som skal se på hvordan en bedre og mer effektiv bruk av tolker i hele justissektoren kan gjennomføres. Politidirektoratet har tidligere foreslått at det opprettes et felles tolke-register i etaten, felles retningslinjer for bruk, bestilling og betaling, samt kursing av tolkebrukere.

Nasjonalt tolkeregister har fem ulike kvalifikasjonskategorier, hvorav nivå 1 er best (tolker med statsautorisasjon og tolkeutdanning) og hvor nivå 5 er lavest.

På ovenstående bakgrunn, samt øvrige forhold som er omtalt i Dokument 1 (2011–2012), har kontroll- og konstitusjonskomiteen følgende spørsmål:

1. Er forslaget fra Politidirektoratet om tolkeregister fulgt opp?
2. Hvor stor prosentandel av tolkene som brukes av Politiets utlendingsenhet er tolker på nivå 5 eller dårligere?
3. Hva er grunnene for at Justis- og politidepartementet vil sette ned en arbeidsgruppe i stedet for å kreve at PU skal bruke tolker med høyere kvalifikasjoner?

lifikasjoner?

4. Riksrevisjonen er kritisk til at Justis- og politidepartementet har mangelfulle rutiner for deler av tilskuddsforvaltningen. Departementet har opplyst at de arbeider med reviderte retningslinjer på området. Når kan det forventes at arbeidet vil bli ferdigstilt?
5. Riksrevisjonen er kritisk til om overtidsbruken styres på en effektiv måte og konstaterer at tilleggene etter de nye arbeidstidsbestemmelsene oppfattes som et generelt lønnstillegg. Dette kommer blant annet til uttrykk ved at det er få tjenestemenn på vakt i helgene når det skjer mye. Hva vil statsråden gjøre for å ordne opp i dette misforholdet?
6. Riksrevisjonen er videre kritisk til at det mangler en klar strategi for å nå bemanningsmålene i politi- og lensmannsetaten. Departementet viser i sitt svar til at regjeringen har fulgt opp rapporten "Politiet mot 2020 – Bemannings- og kompetansebehov i politiet" og at opptakene til Politihøgskolen er økt vesentlig samtidig som det er fremmet bevilgningsforslag som legger til rette for å øke antall politistillinger i etaten. Mener statsråden at tiltakene vil være tilstrekkelig for å nå målene innen 2020?
7. Det er store ulikheter i den sivile rettspleien vedrørende organisering, saksbehandlingstid og størrelse på fagmiljøene mellom og innad i politidistriktene. Dette innebærer manglende likebehandling av saker innen gjeldsordning, utlegg, utlegg etter tvangsfullbyrdelsesloven og tvangsdekning løsøre. Etter Riksrevisjonens syn er det også uheldig at det er store forskjeller i utdanning, realkompetanse og praksis mellom distriktene. Hva vil statsråden gjøre for å bedre situasjonen?

Komiteen ber om svar innen 19. januar 2012.

Vi ber om at svaret samtidig også blir sendt elektronisk i word-format til kontroll@stortinget.no.

Vedlegg 14**Brev fra Justis- og beredskapsdepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 19. januar 2012****Dokument 1 (2011–2012) – spørsmål til justisministeren**

Jeg viser til brev fra Kontroll- og konstitusjonskomiteen datert 20.12.2011 med spørsmål vedrørende Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2010. Jeg vil nedenfor besvare spørsmålene.

1. Er forslaget fra Politidirektoratet om tolkeregister fulgt opp?

Politidirektoratets forslag om å opprette av et felles tolkeregister i etaten er ikke fulgt opp i sin helhet. Så langt har Politidirektoratet arbeidet med felles retningslinjer for bruk, bestilling og betaling av tolk i politiet. Justisdepartementet ga i brev av 1.12.2010 til Politiets utlendingsenhet og Utlendingsdirektoratet dessuten i oppdrag å opprette et felles tolkeregister for å sikre en mer effektiv og hensiktsmessig bruk av tilgjengelige tolker i utlendingsaker. Dette felles tolkeregisteret er nå opprettet og tatt i bruk ved at tolkene som står på lister i Utlendingsdirektoratet og tolkene i Politiets utlendingsenhet er slått sammen i et felles tolkeregister.

2. Hvor stor prosentandel av tolkene som brukes av Politiets utlendingsenhet er tolker på nivå 5 eller dårligere?

Utlendingsdirektoratet utga i august 2011 et eget rundskriv med retningslinjer for bruk av tolk i utlendingsaker herunder asylsaker – rundskriv RS 2011 – 039 "Bruk av tolk i utlendingsaker". Rundskrivet ble utformet for å sikre sektorspesifikke retningslinjer på utlendingsfeltet, og gjelder i utgangspunktet for politiet og Utlendingsdirektoratet ved behandling av saker etter utlendingsloven.

I rundskrivet opereres det med kategoriene:

- statsautoriserte tolker med tolkeutdanning
- best kvalifisert tilgjengelig tolk.

Utgangspunktet i henhold til rundskrivet er at det skal brukes en statsautorisert tolk med tolkeutdanning i utlendingsaker. Der slik tolk ikke er tilgjengelig fastsetter rundskrivet at man kan benytte den tolken som er best kvalifisert for et gitt oppdrag, blant de tolker som er tilgjengelige innenfor det tidsrom oppdragsgiver har til rådighet. Vurderingene ved valg av tolk skal baseres på de kriterier som ligger til asylregistreringen skal skje. De må derfor i stor grad

grunn for kvalifikasjonskategoriene i nasjonalt tolkeregister.

Jeg har fått opplyst at Politiets utlendingsenhet i 2011 benyttet statsautoriserte tolker med tolkeutdanning ved 17 prosent av asylregistreringene. I 83 prosent av oppdragene var tolkene innen nivå fem eller dårligere i henhold til kvalifikasjonskategoriene i nasjonalt tolkeregister. Nivå fem beskrives i registret som personer med bestått tospråklig test med grunnleggende tolkeopplæring.

Kontroll- og konstitusjonskomiteen henviser i sitt brev til at "komiteen er kjent med at feil i registreringsdokumentene ofte følger asylsøkeren gjennom asylprosessen". Til dette vil jeg bemerke at Politiets utlendingsenhet er meget bevisst på at asylregistreringen skal være korrekt og arbeider stadig for å forbedre rutineene, heve kompetansen blant ansatte og innføre kvalitetsstandarder for å unngå feil og sikre at arbeidet holder høy kvalitet. Dette er et kontinuerlig arbeid. Utlendingsenheten opplyser at de ikke kan se å ha mottatt klager eller henvendelser fra eksempelvis Utlendingsdirektoratet, Utlendingsnemnda eller andre som påpeker vesentlige feil i registreringsdokumentene.

For ytterligere å sikre kontrollen på de personene som utfører tolkeoppdrag for politiet har Politidirektoratet i 2011 utgitt et eget rundskriv som angir krav om vandelskontroll av de personer som registreres for tolkeoppdrag for politiet. Dette er også et viktig virkemiddel for å sikre tolkens generelle kvalifikasjoner og deres skikkethet for å kunne tjenestegjøre for politiet.

3. Hva er grunnene for at Justis- og politidepartementet vil sette ned en arbeidsgruppe i stedet for å kreve at PU skal bruke tolker med høyere kvalifikasjoner?

Jeg vil bemerke at kvalitet og tilgjengelighet på tolketjenester ikke kan styres av departementet. Antall asylregistreringer varierer fra dag til dag og det er store variasjoner med hensyn til søkerens nasjonaliteter. Det er videre et krav at asylregistreringen skal skje innen 24 timer. Politiets utlendingsenhet har ikke fast ansatte tolker, men tilkaller tolker etter behov. Politiets utlendingsenhet benytter seg i praksis av de samme tolkene som Utlendingsdirektoratet og Utlendingsnemnda. Utlendingsenhetens erfaring er at det ofte er vanskelig å skaffe statsautoriserte tolker med tolkeutdanning innen de tidsrom benytte tolker uten statsautorisasjon.

Som et viktig ledd i tolkearbeidet i justissektoren har departementet påbegynt en gjennomgang av tolkebruk i hele justissektoren. En betydelig del av denne kartleggingen gjelder kvalitetssikring og tilgjengeligheten av tolketjenester.

Departementets arbeid på dette feltet gjelder hele justissektoren, og er ikke særskilt rettet mot tolker i Politiets utlendingsenhet. Jeg ser dette arbeidet som viktig for å kunne prioritere mer målrettet på området, men kvalitet og tilgjengelighet på tolker er ikke noe departementet ensidig kan gjøre noe med.

4. Riksrevisjonen er kritisk til at Justis- og politidepartementet har mangelfulle rutiner for deler av tilskuddsforvaltningen. Departementet har opplyst at de arbeider med reviderte retningslinjer på området. Når kan det forventes at arbeidet vil bli ferdigstilt?

De reviderte retningslinjene for departementets tilskuddsforvaltning vil bli ferdigstilt i løpet av første halvår 2012 og implementert fortløpende. Departementet har merket seg de spørsmål Riksrevisjonen har og disse vil bli fulgt opp i de reviderte retningslinjene.

5. Riksrevisjonen er kritisk til om overtidsbruken styres på en effektiv måte og konstaterer at tilleggene etter de nye arbeidstidsbestemmelsene oppfattes som et generelt lønnstillegg. Dette kommer blant annet til uttrykk ved at det er få tjenestemenn på vakt i helgene når det skjer mye. Hva vil statsråden gjøre for å ordne opp i dette misforholdet?

Politidirektoratet har i jevnlig dialog med politidistriktene presisert viktigheten av planlegging av tjenestelister med tanke på forventede hendelser og tidspunkt disse skjer. Det er videre viktig å foreta en strategisk analyse av tjenestlige behov opp mot hendelser/aktiviteter for å kunne ha en tilnærmet riktig bemanning i forhold til når hendelser oppstår. Det er også oppmerksomhet på at overtiden skal fordeles jevnt mellom tjenestemennene, og at beordringer primært skal komme i tilknytning til ordinær tjeneste, jf. aml og ATB. Bruk av overtid fra inngåelse av ny arbeidstidsavtale 1.10.2009 og frem til juni 2011 viser en nedgang på 8 %. Med bedre tilpasset bemanning for enkelte ukedager og helger vil en kunne redusere overtidsbruken ytterligere.

Når det gjelder nye tillegg i ATB er det knyttet unntak i forhold til hviletidsbestemmelsene. De månedlige godtgjørelsene er ikke knyttet til overtidsbruk, men unntak i forhold til arbeidsmiljøloven. Unntakene gir en fleksibilitet i forhold til den daglige hviletiden.

Jeg vil også bemerke at politiets aktiviteter er knyttet til et vidt spekter av oppgaver i tillegg til den

operative tjenesten. Som eksempel kan nevnes transporter, fremstillinger, etterforskning, besøk på skoler, barnehager, institusjoner med mer. Disse aktivitetene er ikke nødvendigvis lagt inn som målbare aktiviteter, men krever likevel at en større del av mannskapsstyrkene er til stede i kjernetiden 07.00 -17.00. Den resterende mannskapsstyrken er satt til å utføre den operative tjenesten som er knyttet til det som kan defineres som "publikums trygghetsfølelse". Denne tjenesten foregår døgnet rundt alle dager i uken i form av turnustjeneste. I oppsett av turnus er det en rekke hensyn som må tas, herunder HMS-krav, jf. Arbeidsmiljøloven § 10-2. På grunn av den belastningen det er å arbeide i helgene og om kvelden/natten, prøver etaten i størst mulig grad å unngå å pålegge tjenestemenn å arbeide annenhver helg. Hensynet til tjenstlige behov må således veies opp mot arbeidstakernes behov og formelt regelverk ved utarbeiding av turnus og tjenestelister.

Jeg er imidlertid opptatt av å sikre en effektiv ressursbruk i politi- og lensmannsetaten, og vil derfor se om det er potensial for ytterligere forbedringer på dette området som kan realiseres. Dette vil bl.a. bli behandlet i melding til Stortinget om Resultatreformene som det tas sikte på å fremme i løpet av 2012. De høye opptakene på Politihøgskolen de senere årene vil dessuten sikre tilgang på flere polititjenestemenn, noe som på sikt vil kunne bidra til å dempe arbeidspresset på tjenestemenn og samtidig gi økt politiooperativ virksomhet og tilstedeværelse i helgene.

6. Riksrevisjonen er videre kritisk til at det mangler en klar strategi for å nå bemanningsmålene i politi- og lensmannsetaten. Departementet viser i sitt svar til at regjeringen har fulgt opp rapporten "Politiet mot 2020 Bemannings- og kompetansebehov i politiet" og at opptakene til Politihøgskolen er økt vesentlig samtidig som det er fremmet bevilgningsforslag som legger til rette for å øke antall politistillinger i etaten. Mener statsråden at tiltakene vil være tilstrekkelig for å nå målene innen 2020?

Regjeringen har fulgt Politidirektoratets anbefaling i rapporten "Politiet mot 2020 – Bemannings- og kompetansebehov i politiet" om å øke opptaket til Politihøgskolen. Opptaket er til og med økt utover anbefalingene i rapporten.

Siden Politihøgskolen startet sin utdanning av studenter har 95 % av studentene vært i arbeid pr 1. mai året etter at de ble uteksaminert. Dette viser at av de uteksaminerte velger de aller fleste å jobbe i politiet, og at de også får jobb.

Det er de siste årene budsjettmessig lagt til rette for at antall studenter som er ferdig utdannet fra Politihøgskolen kan tilbys arbeid i etaten. Det er da tatt

hensyn til prognoser for antall som uteksamineres fra Politihøgskolen og antall som slutter i etaten. Det er imidlertid rammestyrt i politi- og lensmannsetaten. I enkelte tilfeller øremerkes budsjetterte årsverk til spesielle oppgaver og spesielle distrikter, men i hovedsak er det opp til det enkelte politidistrikt/særorgan å fordele budsjettet mellom lønn, drift og investeringer basert på mål- og resultatstyring. Dette kan i perioder føre til at det ikke foretas ansettelser i ledige stillinger pga. at det er nødvendig å prioritere andre oppgaver.

Befolkningsveksten vil i tillegg være avgjørende for om en i 2020 klarer å oppnå målet om et landsgjennomsnitt på 2 tjenestemenn pr 1000 innbygger.

Etter min vurdering er fortsatt høyt studentopptak ved Politihøgskolen, og tilrettelegging for tilsetning av nyutdannede i regjeringens årlige budsjettforslag og stortingsbehandlingen av dette, de viktigste tiltakene for å nå bemanningsmålene i 2020. I tillegg er det viktig at de som ferdigutdannes faktisk begynner å jobbe i politi- og lensmannsetaten, noe som så langt synes å være tilfelle. Det er også viktig å ha en aktiv personalpolitikk slik at kompetente medarbeidere fortsetter å arbeide i etaten og en seniorpolitikk som legger til rette for at eldre arbeidstakere å fortsette å arbeide i etaten.

7. Det er store ulikheter i den sivile rettspleien vedrørende organisering, saksbehandlingstid og størrelse på fagmiljøene mellom og innad i politidistriktene. Dette innebærer manglende likebehandling av saker innen gjeldsordning, utlegg, utlegg etter tvangsfullbyrdelsesloven og tvangsdekning løsøre. Etter Riksrevisjonens syn er det også uheldig at det er store forskjeller i utdanning, realkompetanse og praksis mellom distriktene. Hva vil statsråden gjøre for å bedre situasjonen?

Til komiteens bemerkning om manglende likebehandling i saker om gjeldsordning og tvangsfullbyrdelse vil jeg påpeke følgende:

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, i samarbeid med Justisdepartementet, har sendt på høring et forslag om endringer i gjeldsordningsloven som vil tillate at gjeldsordningssakene samles hos bestemte namsmenn i politidistriktet. Forslaget er begrunnet med at mange namsmenn har svært liten sakstilgang, og at det er vanskelig for disse å opprettholde tilfredsstillende kompetanse på området. Det antas at en samling av disse sakene hos utpekte driftsenheter vil gi betydelige effektivitetsfordeler, samt legge bedre til rette for etablering av fagmiljøer og kontinuitet i kompetansen. Frist for høringen er satt til 5. mars 2012.

Jeg vil også trekke frem at regjeringen har satt i gang tiltak som er egnet til å redusere forskjellene

mellom de ulike namsmennene når det besluttes utleggstrekk. Ved utleggstrekk i lønn skal skyldneren beholde «det som med rimelighet trengs til underhold av skyldneren og skyldnerens husstand», jf. dekningsloven § 2-7. Ettersom bestemmelsen er skjønnsmessig, kan namsmennene ha ulikt syn på hva som ligger i begrepet, og om det er rom for trekk. I den forbindelse er et forslag fra en arbeidsgruppe med medlemmer fra Arbeidsdepartementet, Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, Finansdepartementet og Justisdepartementet om å etablere en standardisert sats for livsopphold ved utleggstrekk og ved gjeldsordning sendt på høring fra Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet med høringsfrist 5. mars 2012. Forslaget vil etter mitt syn virke forenkling for namsmennene, samt bidra til større grad av likebehandling i utleggstrekkssaker.

Videre bør forslaget om standardiserte livsoppholdssatser ses i sammenheng med ordningen om samordning av utleggstrekk. En slik samordning er viktig for å hindre at det blir trukket for mye hos de enkelte skyldnerne. utfordringen her er hvilken informasjon namsmennene har tilgjengelig om eventuelle andre trekk når de vurderer om trekk skal besluttes og hvor stort det eventuelt skal være. Ved endringer i tvangsfullbyrdelsesloven ved lov 17. juni 2005 nr. 89 ble det blant annet derfor gitt nye bestemmelser om samordning av utleggstrekk og om utvidet registrering av utleggsforretninger i Løsøreregisteret.

Grunnsteinen i ordningen er en database hos Statens innkrevingsentral hvor utleggstrekk og andre utleggsforretninger fremgår. De tilknyttede namsmennene får her de opplysninger om løpende trekk som de trenger for å samordne utleggstrekkene. Videre overføres opplysninger om utleggstrekk og forretninger avsluttet med «intet til utlegg» mv. til Løsøreregisteret ved Brønnøysundregistrene, slik at de er tilgjengelige for kredittopplysningsbyråer og finansinstitusjoner mv.

Samordningen av utleggstrekk følger av tre bestemmelser i tvangsfullbyrdelsesloven: Før utleggstrekk besluttes skal namsmannen undersøke om det allerede løper trekk mot skyldneren, jf. § 7-21 tredje ledd første punktum. Får trekket bedre prioritet enn et løpende trekk, skal den namsmannen som har besluttet det løpende trekket, varsles, jf. § 7-21 annet ledd. Når namsmannen blir oppmerksom på et nytt trekk med bedre prioritet, skal vedkommende av eget tiltak vurdere om det trekket vedkommende har besluttet, skal reguleres, jf. § 7-24. Den første av de nevnte bestemmelsene – plikten til å undersøke om det allerede er besluttet trekk – var ny i 2005. En plikt til av eget tiltak å undersøke om det allerede løper trekk, forutsetter at alle namsmenn som beslutter trekk, er knyttet til et system hvor de kan innhente kunnskap om løpende trekk.

Siden det har tatt noe tid å utvikle de datatekniske løsningene som lovvedtaket fra 2005 forutsetter, er det satt i kraft skrittvis. For utleggsforretninger hos de alminnelige namsmennene og Statens innkrevingsentral trådte ordningen i hovedsak i kraft i 2008. Lovendringene ble 15. desember 2011 satt i kraft for skattekontorene og skatteoppkreverne. Det ligger an til at Arbeids- og velferdsetatens innkrevingsentral kan innlemmes i ordningen i 2012. Da vil alle namsmyndigheter være omfattet av ordningen. Når ordningen med samordning av utleggstrekk er på plass fullt ut, vil den – sammen med standardiserte satser for utleggstrekk – medføre at beslutninger om utleggstrekk i større grad forbeholdes tilfeller der det er rom for trekk, samtidig som alle namsmenn vil gis forutsetninger for å oppfylle undersøkelsesplikten de har etter tvangsfullbyrdsloven. Dette vil etter mitt syn bidra til en større grad av ensartet behandling mellom de ulike namsmennene.

Hvem som er namsmann er regulert i tvangsfullbyrdsloven § 2-2. I lensmannsdistrikter er lensmannen namsmann. I namsfogddistrikter er namsfogden namsmann. I politistasjonsdistrikter med sivile rettspleieoppgaver er politistasjonssjefen namsmann. Namsmann for Svalbard er sysselmannen. Det er pr i dag opprettet namsfogdkontor i følgende byer:

Namsfogden i Bergen	Hordaland politidistrikt
Namsfogden i Skedsmo	Romerike politidistrikt
Namsfogden i Asker og Bærum	Asker og Bærum politidistrikt
Namsfogden i Tromsø og Karlsøy	Troms politidistrikt
Namsfogden i Sandnes	Rogaland politidistrikt
Namsfogden i Stavanger	Rogaland politidistrikt
Namsfogden i Trondheim	Sør-Trøndelag politidistrikt
Namsfogden i Tønsberg og Nøtterøy	Vestfold politidistrikt
Namsfogden i Fredrikstad	Østfold politidistrikt
Namsfogden i Kristiansand	Agder politidistrikt
Namsfogden i Oslo	Politidirektoratet

For øvrig er namsmannsgjøremålene organisert ved lensmannskontor eller politistasjoner med sivile rettspleieoppgaver. Størrelsen på enhetene varierer i forhold til det distriktet de skal dekke. Det vil ut i fra lovens ordlyd naturlig nok være store forskjeller på størrelsen på fagmiljøene på det enkelte kontor.

Det stilles i dag ingen krav til formell kompetanse til den som skal utøve saksbehandling innen den sivile rettspleien.

For å ivareta rettsikkerheten og sikre likebehandling er det satt i verk følgende tiltak:

- Det er utpekt en koordinator for de sivile rettspleieoppgavene i hvert politidistrikt. Koordinatorene er Politidirektoratets kontaktperson samt saksbehandlerens rådgiver i faglige spørsmål. Koordinatorene samles to ganger per år for faglig påfyll og kunnskapsdeling. Koordinatorene har i sin tur ansvar for å drive opplæring innenfor den sivile rettspleien i sitt distrikt.
- Politihøgskolen er i gang med å utvikle et kursopplegg for nytilsatte. Planen er å få dette på plass i 2012. Kurset skal blant annet bidra til økt rolleforståelse. I tillegg arbeides det med å få til en utdanningsmodul innen juridisk metode.
- Det er utviklet kurs innenfor de fleste fagområdene. Kursene oppdateres av Politihøgskolen og distribueres til politidistriktene på forespørsel.
- Det er utviklet instruktørutdanning (20 studiepoeng) i den hensikt å utdanne instruktører som skal brukes til opplæring og etterutdanning av saksbehandlere.
- Politihøgskolen har i tillegg til instruktørutdanningen følgende studietilbud innen den sivile rettspleien: Tvangsfullbyrdelse (20 studiepoeng), Forlik (10 studiepoeng) og Gjeldsordning (10 studiepoeng). Utdanningene er alltid fulltregnet, noe som tyder på stor oppmerksomhet på utdanning i politidistriktene.
- Politidirektoratet har opprettet en faggruppe som har ansvar for vedlikehold og utvikling av saksbehandlingsverktøyet SIAN som skal bidra til å sikre likebehandling og gi økt rettssikkerhet for partene.

Det ble i 2011 på landsbasis fremmet 5 111 søknader om gjeldsordning.

I 2011 ble det også fremmet ca 240 000 utleggsbegjæringer og ca 5 300 begjæringer om tvangssalg av løsøre. Poli- og lensmannsetaten har lang erfaring og god kompetanse i håndtering av disse sakstypene. Det er publisert rutinehåndbøker på intranettet med detaljert beskrivelse av hvordan sakene skal behandles. I tillegg bidrar saksbehandlingsverktøyet SIAN til god kvalitet, likebehandling og fremdrift i saksbehandlingen.

Det er satt sentrale måltall på at saksbehandlingstiden ikke skal overstige 60 dager på utlegg etter tvangsfullbyrdsloven og 90 dager på søknader om gjeldsordning. Dette følges opp av Politidirektoratet i styringsdialogen med politidistriktene. Det er fortsatt noen politidistrikt som ikke har nådd de sentrale måltallene. Disse er bedt om å gjennomgå sine rutiner for å sette i verk tiltak for å bedre saksbehandlingstiden. Saksbehandlingstiden på landsbasis er for

2011 bedret for både utlegg og gjeldsordning sammenlignet med 2010. Gjennomsnittlig saksbehandlingstid for utleggsforretninger var 86 dager i 2010 og har gått ned til 68 dager i 2011. Gjennomsnittlig

saksbehandlingstid for gjeldsordningssaker fra søknad til avslag eller åpning av sak var 109 dager i 2010 og har gått ned til 93 dager i 2011.

Vedlegg 15

Brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen til Kommunal- og regionaldepartementet v/statsråden, datert 20. desember 2011

Dokument 1 (2011–2012) – spørsmål til kommunal- og regionalministeren

Kontroll- og konstitusjonskomiteen har for tiden til behandling Dokument 1 (2011–2012) Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2010. Komiteen ber om svar op følgende spørsmål:

1. Riksrevisjonen har kritiske merknader til Kommunal- og regionaldepartementets regnskap.

Revisjonen har vist at det er foretatt forskuddsfakturering og forskuddsutbetalinger i strid med regelverket, og at det er avdekket svakheter ved departementets attestasjonskontroll. Er tilfredsstillende tiltak iverksatt og rutiner kommet på plass?

Komiteen ber om svar innen 19. januar 2012.

Vi ber om at svaret også blir sendt elektronisk i word-format til kontroll@stortinget.no.

Vedlegg 16

Brev fra Kommunal- og regionaldepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 16. januar 2012

Dokument 1 (2011–2012) - Spørsmål fra Kontroll- og konstitusjonskomiteen

Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité stiller i brev av 20. desember 2011 spørsmål i forbindelse med Riksrevisjonens merknader i Dokument 1 (2011–2012). Nedenfor følger Kommunal- og regionaldepartementets svar.

Spørsmål

Riksrevisjonen har kritiske merknader til Kommunal- og regionaldepartementets regnskap. Revisjonen har vist at det er foretatt forskuddsfakturering og forskuddsutbetalinger i strid med regelverket, og at det er avdekket svakheter ved departementets attestasjonskontroll. Er tilfredsstillende tiltak iverksatt og rutiner på plass?

Svar

Riksrevisjonen har i sine merknader i Dokument 1 (2011–2012) funnet det kritikkverdige at departementet har anmodet om forskuddsfakturering og foretatt forskuddsbetalinger av fakturaer som gjelder

kjøp av konsulenttenester. Departementet har som hovedregel at forskuddsutbetalinger ikke skal forekomme. I den grad det blir gjort unntak må departementet ha særlig god leverandøroppfølging. Departementet har på bakgrunn av Riksrevisjonens merknader innskjerpet og presisert rutineene i forhold til dette. De endrede rutineene er utarbeidet i en bred prosess og gjort kjent i departementet. I tillegg er problemstillingen tatt opp med enheten som hadde den konkrete saken.

Departementet har holdt obligatorisk kurs for alle ansatte med attesterings- og godkjenningmyndighet. På kurset ble det blant annet fokusert på attestasjonskontroll og riktige rutiner rundt årsavslutning. Videre ble rutineene i forhold til forfallsdato og forskuddsbetaling særskilt gjennomgått. Kurset bidro til økt bevissthet rundt kontrollhandlingene i forbindelse med attestasjon, og viktighetene av å se fakturahåndtering i sammenheng med leverandøroppfølging. Departementet vil fortsette med jevnlig informasjon og kursing av ansatte for å sikre at rutineene i departementet blir fulgt.

I forbindelse med årsavslutningen for 2011 har departementet tatt opp problemstillingen med forsert

forfallsdato med Departementenes servicesenter som er departementets fakturasentral.

Vedlegg 17

Brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen til Kulturdepartementet v/statsråden, datert 20. desember 2011

Dokument 1 (2011–2012) – spørsmål til kulturministeren

Kontroll- og konstitusjonskomiteen har for tiden til behandling Dokument 1 (2011–2012) Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2010. Komiteen stiller med dette følgende spørsmål:

1. Det er avdekket at Norsk Tipping AS forsetter å bruke avtaler som er inngått i strid lov og forskrift om offentlige anskaffelser. I følge selskapet vil terminering og konkurranseutsetting av disse avtalene først skje i 2012 eller senere. Hva vil statsråden gjøre for å få fortgang i prosessen slik at potensielle leverandører av varer og tje-

nester til Norsk Tipping AS blir likestilt?

2. Norsk Tipping AS har ennå ikke gjennomført tiltak som dokumenterer at det ikke forekommer ulovlig subsidiering/krysssubsidiering i datterselskaper og tilknyttede selskaper, til tross for at slike tiltak ble vedtatt av styret i mai 2009. Det er dessuten risiko for at forbudet mot offentlig støtte til næringslivet kan være brutt. Hvordan vil statsråden sikre at de tiltak som nå skisseres blir fulgt opp?

Komiteen ber om svar innen 19. januar 2012.

Vi ber om at svaret også blir sendt elektronisk i word-format til kontroll@stortinget.no.

Vedlegg 18

Brev fra Kulturdepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 19. januar 2012

Dokument 1 (2011 – 2012) – spørsmål til kulturministeren om Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2010

Kontroll- og konstitusjonskomiteen stiller i brev av 20. desember 2011 to spørsmål vedrørende Kulturdepartementets oppfølging av Norsk Tipping AS, begge som oppfølging av Dokument 1 (2011–2012) fra Riksrevisjonen.

Jeg vil innledningsvis vise til at Kulturdepartementet de siste årene har hatt et sterkt fokus på eierstyring og forbedring og videreutvikling av denne, bl.a. på bakgrunn av Riksrevisjonens utvidede gjennomgang av Norsk Tipping og departementets eierstyring av selskapet. Dette har jeg tidligere gjort rede for overfor Stortinget, bl.a. i oppfølgingen av Dok 3:14 (2008–2009) Riksrevisjonens utvidede revisjon av Norsk Tipping AS, jf. også Innst. 340 S (2009–2010), og behandlingen av disse i Stortinget 16. juni 2010.

Ett sentralt element i dette arbeidet har vært utarbeiding av ”Retningslinjer for eierstyring av selska-

per under Kulturdepartementets ansvarsområde”. Retningslinjene gir bl.a. bestemmelser om prinsipper for eierrollen, resultatoppfølging, styreevaluering og departementets overordnede ansvar for styrets ivaretagelse av internkontrollen i selskapene. Videre inneholder retningslinjene særskilte regler for det enkelte selskap. Retningslinjene er nå under implementering for alle selskaper under Kulturdepartementet, og får full virkning for styringen av Norsk Tipping fra 2012.

Som oppfølging av Retningslinjene for eierstyring er det for Norsk Tippings vedkommende bl.a. innført tre årlige eiermøter på administrativt nivå, med fast agenda. I tillegg gjennomføres et årlig møte mellom statsråd og styre. Møtene er nedfelt i en styringskalender for kontakten mellom departementet og Norsk Tipping. Møtene brukes bl.a. til å tydeliggjøre eiers forventninger til selskapet, klargjøre ansvarsdeling mellom eier og selskap og følge opp departementets overordnede ansvar for selskapets internkontroll. I tillegg utveksles informasjon om selskapets resultater og utvikling (økonomisk, markeds-

messig mv.), planer for fremtiden og andre aktuelle saker.

I min løpende oppfølging av selskapet de senere år har jeg vært opptatt av å sikre at Riksrevisjonens påpekninger knyttet til hhv regelverket for offentlige anskaffelser og forholdet til datterselskapet blir fulgt opp av selskapet. Som det vil fremgå nedenfor, har selskapet lagt mye arbeid ned i oppfølgingen av Riksrevisjonens merknader.

Spørsmål 1:

Det er avdekket at Norsk Tipping AS fortsetter å bruke avtaler som er inngått i strid med lov og forskrift om offentlige anskaffelser. I følge selskapet vil terminering og konkurranseutsetting av disse avtalene først skje i 2012 eller senere. Hva vil statsråden gjøre for å få fortgang i prosessen slik at potensielle leverandører av varer og tjenester til Norsk Tipping AS blir likestilt?

Jeg har i forbindelse med komitéens brev bedt Norsk Tipping om en oppdatert redegjørelse for status for den pågående gjennomgang av selskapets avtaler. Norsk Tippings redegjørelse datert 18. januar 2012 følger vedlagt. I etterkant av Riksrevisjonens gjennomgang av anskaffelser 2010 ble samtlige eldre – ikke tidligere konkurranseutsatte avtaler gjennomgått på nytt og videre fremdriftsplan for disse ble bestemt. En rekke av de omtalte avtalene er nå erstattet av nye avtaler etter endt anbudsporsess. Den resterende kontraktsmengde som skal konkurranseutsettes etter regelverket er enten utlyst eller planlagt konkurranseutsatt i 2012. Det fremgår av redegjørelsen at selskapet er i ferd med å gjennomføre en meget omfattende prosess for å konkurranseutsette avtaler som har blitt inngått uten forutgående konkurranse.

Selskapet redegjør også for gjennomførte endringer i organisasjonen, arbeidsmetodikk og støttesystemer, samt for kompetansehevede tiltak. Disse endringene i interne kvalitetssikringssystemer har til formål å sikre at hele organisasjonen er innrettet mot etterlevelse av kravene i anskaffelsesregelverket.

Jeg hadde helst sett at arbeidet med å konkurranseutsette eldre avtaler hadde gått raskere. Samtidig har jeg forståelse for kompleksiteten i dette arbeidet. Som det fremgår av selskapets redegjørelse er dette en svært omfattende oppgave, der mye av jobben nå er gjort. Jeg ser det imidlertid som positivt at selskapet i løpet av inneværende år vil ha konkurranseutsatt samtlige anskaffelsesavtaler som etter regelverket skal gjøres til gjenstand for dette. Jeg legger også stor vekt på at selskapet har gjennomført en omfattende intern utviklingsprosess som kan sikre at hele organisasjonen er innrettet mot etterlevelse av regelverket for offentlig anskaffelser.

I min videre styringsdialog med selskapet vil jeg fokusere på at selskapet når målet om at alle aktuelle avtaler skal være konkurranseutsatt i løpet av 2012. Jeg vil også gjennomgå alle avtaler som eventuelt ikke konkurranseutsettes, for å kvalitetssikre at disse faller inn under unntaksbestemmelser i anskaffelsesregelverket. I tillegg vil jeg følge opp at selskapet fortsetter sitt arbeid med å utvikle interne kvalitetssikringsrutiner.

Spørsmål 2:

Norsk Tipping AS har ennå ikke gjennomført tiltak som dokumenterer at det ikke forekommer ulovlig subsidiering/kryssubsidiering i datterselskaper og tilknyttede selskaper, til tross for at slike tiltak ble vedtatt av styret i mai 2009. Det er dessuten risiko for at forbudet mot offentlig støtte til næringslivet kan være brutt. Hvordan vil statsråden sikre at de tiltak som nå skisseres blir fulgt opp?

Norsk Tippings redegjørelse av 18. januar 2012 inneholder også en gjennomgang av tiltak som skal sikre at det ikke forekommer ulovlig subsidiering/kryssubsidiering. I redegjørelsen viser selskapet til at Fabelaktiv ble solgt november 2011 (med overtakelse 1. desember). Videre redegjør selskapet for prosessen med å konkurranseutsette tjenesteområdet som i dag leveres av datterselskapet Buypass. Et anbud på dette tjenesteområdet ble utlyst 16. januar 2012. Kulturdepartementet har besluttet at selskapsrevisor fra 2012 også skal føre særskilt tilsyn med at selskapets kommersielle datterselskaper opptrer i overensstemmelse med ordinære markedsmessige prinsipper. Norsk Tipping har selv tatt initiativ til at revisor som et tilleggsoppdrag skal utarbeide slik rapport også for 2011. For en mer detaljert fremstilling av disse tiltakene viser jeg til selskapets egen redegjørelse i vedlegget.

Som departementet skrev i svar til Riksrevisjonen av 29. september 2011, sitert i Dok. 1, mener vi at en streng etterlevelse av anskaffelsesregelverket kombinert med gode interne rutiner på området, er effektive virkemidler for å motvirke ulovlig subsidiering/kryssubsidiering. Videre vil jeg vise til at salget av Fabelaktiv bidrar til å redusere fremtidige utfordringer på dette området.

Arbeidet med konkurranseutsetting av tjenesteområdet som i dag leveres av Buypass har tatt lang tid. Forprosjektet ble igangsatt i slutten av 2010. Først 16. januar 2012 ble anbudet utlyst. Det har følgelig tatt over et år fra igangsetting av forprosjekt til konkurranseutsetting av forretningsområdet. Jeg ser samtidig at omfanget og kompleksiteten i id- og betalingsløsningen som i dag leveres av Buypass har gjort det nødvendig med et grundig forberedende arbeid for å kunne konkurranseutsette denne type tje-

neste. Dette er en tjeneste som er av helt avgjørende betydning for blant annet selskapets omdømme, inn-tjeningssevne og mulighet for å kartlegge eventuelle uheldige konsekvenser av spillene som tilbys. Følgelig er det svært viktig at konkurranseutsetting gjennomføres på en måte som sikrer at grunnleggende krav i hht lov og forskrift om offentlige anskaffelser samt at de fremtidige løsningene er av tilfredsstillende kvalitet.

Som nevnt ovenfor har departementet bestemt at revisor på årlig basis skal utarbeide en rapport om virksomheten i datterselskapet/tilknyttede selskaper. Dette er gjort etter modell fra Norsk rikskringkasting, som i flere år har hatt et slikt krav nedfelt i vedtekten. Rapporten vil bli behandlet på ordinær generalforsamling.

Jeg legger til grunn at salget av Fabelaktiv, konkurranseutsetting av Buypass' tjenesteområde samt en årlig rapport fra revisor om virksomheten i datter-

selskaper i sum vil være tilstrekkelige til å sikre at ulovlig subsidiering/krysssubsidiering ikke finner sted.

Redegjørelsen over dokumenterer etter mitt syn at det er grunnlag for å konstatere at Norsk Tipping har kommet langt i arbeidet med å imøtekomme Riksrevisjonens merknader. I løpet av 2012 skal samtlige avtaler selskapet har inngått være i tråd med anskaffelsesregelverket og forholdet til egne datterselskaper/tilknyttede selskaper skal være organisert på en tilfredsstillende måte. I tillegg skal selskapet ha implementert interne kvalitetssikringsrutiner som må kunne antas å sikre de hensyn Riksrevisjonen har pekt på, og som jeg har vært opptatt av i min styringsdialog med selskapet.

Jeg vil følge nøye med at Norsk Tipping følger opp de forhold som Riksrevisjonen har påpekt og som jeg er opptatt av.

Vedlegg 19

Brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen til Kunnskapsdepartementet v/statsråden, datert 20. desember 2011

Dokument 1 (2011–2012) – spørsmål til kunnskapsministeren

Kontroll- og konstitusjonskomiteen har for tiden til behandling Dokument 1 (2011–2012) Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2010. Komiteen ber om svar på følgende spørsmål:

1. Riksrevisjonen registrerer at flere vitenskapelige tilsatte fortsatt innehar en rekke bierverv og roller

i offentlige og private virksomheter uten at det er etablert tilstrekkelige rutiner for håndtering av disse. Etter Riksrevisjonens vurdering eksisterer det derfor fortsatt stor risiko for at eventuelle interessekonflikter ikke blir avdekket. Hva vil statsråden gjøre for å ordne opp i dette?

Komiteen ber om svar innen 19. januar 2012.

Vi ber om at svaret også blir sendt elektronisk i word-format til kontroll@stortinget.no.

Vedlegg 20**Brev fra Kunnskapsdepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 17. januar 2012****Dokument 1 (2011–2012) – spørsmål til forsknings- og høyere utdanningsministeren**

Det vises til brev av 20. desember 2011 i forbindelse med kontroll- og konstitusjonskomiteens behandling av Dokument 1 (2011–2012) der komiteen ber om svar på følgende spørsmål til forsknings- og høyere utdanningsministeren:

Riksrevisjonen registrerer at flere vitenskapelige tilsatte fortsatt innehar en rekke bierverv og roller i offentlige og private virksomheter uten at det er etablert tilstrekkelige rutiner for håndtering av disse. Etter Riksrevisjonens vurdering eksisterer det derfor fortsatt stor risiko for at eventuelle interessekonflikter ikke blir avdekket. Hva vil statsråden gjøre for å ordne opp i dette?

Departementets utgangspunkt når det gjelder bierverv og andre sidegjøremål er slik det ble anført i vårt brev av 19. mai 2010 til Riksrevisjonen:

at det er ønskelig at vitenskapelige ansatte ved universiteter og høyskoler er engasjert i nærings- og samfunnsliv utenfor institusjonen som et ledd i det faglige arbeidet ved andre institusjoner som har forskning og under visning som formål”.

Bygging av relasjoner mellom institusjoner og næringsliv er en ønsket utvikling, for eksempel når det gjelder forskerutdanning og kunnskapsoverføring mellom utdannings- og forskningsmiljøene og næringsliv og offentlige virksomheter. Det bør altså legges til rette for at ansatte i vitenskapelige stillinger kan ha bistillinger i tillegg til sin hovedstilling, og det er derfor en ønsket situasjon at vitenskapelig ansatte i universitets- og høyskolesektoren har bierverv og andre sidegjøremål utenfor institusjonen.

Riksrevisjonen tok også i Dokument 1 (2010 2011) opp problemstillinger knyttet til vitenskapelige ansattes bierverv. I forbindelse med behandlingen uttalte kontroll- og konstitusjonskomiteen:

Komiteen viser til at Riksrevisjonen har funnet at mange vitenskapelige ansatte i universitets- og høyskolesektoren har en rekke bierverv, og at det ifølge Riksrevisjonen kan medføre at arbeidet for hovedoppgavene blir skadelidende. Departementet mener at det er ønskelig at vitenskapelige ansatte i sektoren er engasjert i nærings- og samfunnsliv utenfor virksomheten. Komiteen deler departementets syn, men poengterer at det er viktig at det er etablert

rutiner som bidrar til å hindre eventuelle rolle- og habilitetskonflikter.

Kunnskapsdepartementet legger til grunn at universitetene og høyskolene følger bestemmelsene i hovedtariffavtalen om at ”Arbeidstakere må ikke inneha bistillinger, bierverv, styreverv eller andre lønnede oppdrag som kan hemme eller sinke deres ordinære arbeid med mindre det foreligger særskilt pålegg eller tillatelse”. Videre tilsier lojalitetsplikten at tilsatte ikke påtar seg oppdrag i konkurranse med aktivitet som institusjonen ønsker og har kapasitet til å utføre i egen regi. Ansatte i offentlige virksomheter på dette nivå forventes likeledes å være kjent med de generelle reglene om habilitet, og departementet legger til grunn at institusjonene informerer ansatte i tilstrekkelig grad om hvilke regler som gjelder.

Kunnskapsdepartementet har i tildelingsbrevet for 2011 understreket betydningen av at styret sørger for at institusjonen har de nødvendige internkontroll- og risikovurderingssystemer på dette området og generelt sørger for at lover og regler overholdes. Senest i tildelingsbrevet for 2012 har departementet i tilslutning til omtalen i Dokument 1 (2011–12) tatt inn følgende når det spesielt gjelder bierverv og roller:

Departementet vil også påpeke institusjonenes ansvar for å følge opp håndteringen av bierverv og roller i offentlige og private virksomheter. Institusjonene må sørge for at det etableres tilstrekkelige rutiner og kontroll slik at eventuelle misligheter forebygges.

Kunnskapsdepartementet ser det som viktig at det er full åpenhet om bierverv og lignende som kan komme i konflikt med arbeidet og pliktene som tilligger hovedstillingen, således er departementet kjent med at enkelte institusjoner har etablert egne retningslinjer for denne typen virksomhet. Kunnskapsdepartementet ser på etiske retningslinjer som et velgnet instrument for å motvirke uønsket adferd og situasjoner hvor det kan reises spørsmål om den enkelte ansattes lojalitet i statstjenesten. Departementet har pålagt institusjonene å utarbeide etiske retningslinjer, og har i tildelingsbrevet for 2011 forutsatt at slike retningslinjer skulle foreligge lett tilgjengelig innen 1. mars 2011. Dette ble fulgt opp i etatsstyringsrunden våren 2011. Departementet har i tildelingsbrevet for 2011 også bedt institusjonene utarbeide strategier for å motvirke brudd på de etiske

retningslinjene, og som nevnt i tildelingsbrevet for 2012 påpekt institusjonenes ansvar for å sørge for tilstrekkelige rutiner og kontroll på dette området.

Dette vil departementet følge opp i etatsstyringsrunden våren 2012.

Vedlegg 21

Brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen til Landbruks- og matdepartementet v/statsråden, datert 20. desember 2011

Dokument 1 (2011–2012) – spørsmål til landbruks- og matministeren

Kontroll- og konstitusjonskomiteen har for tiden til behandling Dokument 1 (2011–2012) Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2010, og stiller med dette følgende spørsmål:

1. Det er avdekket betydelige feil og mangler ved Bioforsks regnskap fordi regnskapslovgivningen

og dens prinsipper ikke er fulgt. Dette er påpekt over flere år uten at situasjonen er blitt bedre. Vil departementet nå ta nødvendige grep overfor Bioforsk for umiddelbart å bringe forholdene i orden?

Komiteen ber om svar innen 19. januar 2012.

Vi ber om at svaret også blir sendt elektronisk i word-format til kontroll@stortinget.no.

Vedlegg 22

Brev fra Landbruks- og matdepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 11. januar 2012

Svar på spørsmål fra Kontroll- og konstitusjonskomiteen – Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2010 – Dokument nr. 1 (2011–2012)

Jeg viser til spørsmål fra Kontroll- og konstitusjonskomiteen i brev av 20. desember 2011.

Spm. 1. Det er avdekket betydelige feil og mangler ved Bioforsks regnskap fordi regnskapslovgivningen og dens prinsipper ikke er fulgt. Dette er påpekt over flere år uten at situasjonen har blitt bedre. Vil departementet nå ta nødvendige grep overfor Bioforsk for umiddelbart å bringe forholdene i orden?

Svar:

Jeg viser til mitt svar til Riksrevisjonen den 27. september 2011, hvor jeg kommenterer revisjonens merknader til Bioforsk sitt regnskap for 2010, jf. Dokument 1 (2011–2012).

Jeg vil aller først understreke at jeg ser det som meget alvorlig når Riksrevisjonen stiller spørsmål om Bioforsk har evne og vilje til å iverksette og gjen-

nomføre tiltak som er nødvendige for å forbedre de feil og mangler som revisjonen har identifisert.

Imidlertid har Riksrevisjonen sine merknader for regnskapsårene før 2010 i stor grad vært forbundet med svakheter i rutinene for offentlige anskaffelser. Bare i mindre grad har tidligere merknader vært knyttet til etterlevelse av regnskapslovgivningen, jf. Dokument 1 (2010–2011) og Dokument 1 (2009–2010). Derfor har Bioforsk hatt stor oppmerksomhet på etableringen av nye og forbedrede rutiner på anskaffelsesområdet. Videre konkluderer en ekstern evaluering av offentlige anskaffelser i Bioforsk i perioden fra 1. oktober 2010 til 31. mars 2011 med at regelverket i alt vesentlig følges. Rapporten viser at instituttet har lyktes godt med gjennomføringen, og at det således er vist både vilje og evne til å følge opp Riksrevisjonens påpekninger på dette området.

Likevel viser revisjonen av regnskapet for 2010 at det fortsatt er behov for å følge Bioforsk sin virksomhet tett. Revisjonen for 2010 viser at Bioforsk har avlagt et regnskap som ikke er korrekt og at instituttet har bygget opp en saldo av ubrukte, bevilgede midler, uten at dette avviket er tilfredsstillende rapportert til departementet. Dette har jeg tatt opp med virksomheten, blant annet i et særskilt møte med leder og nest-

leder i styret for Bioforsk den 15. august 2011. I møtet understreket jeg at saken er alvorlig, at styret har et kontrollansvar, og at jeg forventer at avlagt regnskap er korrekt og at all relevant informasjon formidles til departementet i årsrapportene.

Styreleder bekreftet at styret vil:

- påse at instituttet tar i bruk de nye statlige regnskapsstandardene for å sikre korrekt regnskapsføring
- engasjere ekstern regnskapskompetanse for å sikre at Bioforsk oppfyller alle krav til regnskapsavleggelse etter de nye standardene
- videreutvikle og forbedre systemet for intern kontroll og risikostyring

Jeg mener at Bioforsk klart signaliserer at instituttet både har vilje og evne til å identifisere og gjen-

nomføre nødvendige tiltak. Tiltakene rettet mot regnskapsføringen vil ha umiddelbar virkning, ettersom regnskapet for 2011 vil bli basert på de nye statlige regnskapsstandardene. Disse er utviklet spesielt for statlige organer. Bioforsk har videre engasjert et revisorfirma for å bistå virksomheten for korrekt regnskapsføring i henhold til standardene.

Bioforsk vil gjennomføre et helhetlig system for intern kontroll og risikostyring i 2013. Deler av systemet vil tas i bruk allerede høsten 2012.

Jeg legger til grunn at Bioforsks gjennomføring av de omtalte tiltakene, kombinert med en videreutvikling av styringsdialogen mellom mitt departement og Bioforsk, skal bidra til at regelverk og retningslinjer blir fulgt for fremtiden. Jeg mener at nødvendige grep nå er tatt fra departementets side for å bringe forholdene i orden.

Vedlegg 23

Brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen til Miljøverndepartementet v/statsråden, datert 20. desember 2011

Dokument 1 (2011–2012) – spørsmål til miljø- og utviklingsministeren

Kontroll- og konstitusjonskomiteen har for tiden til behandling Dokument 1 (2011–2012) Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2010.

1. Riksrevisjonen konstaterer at departementets budsjetterings- og rapporteringspraksis med hensyn til tilskuddsmidler ikke er i samsvar med bevilgningsreglementet. Hva blir gjort for å bringe disse forhold i orden?

Komiteen ber om svar innen 19. januar 2012.

Vi ber om at svaret også blir sendt elektronisk i word-format til kontroll@stortinget.no.

Vedlegg 24

Brev fra Miljøverndepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 30. januar 2012

Dokument 1 (2011–2012) – spørsmål til miljø- og utviklingsministeren

Jeg viser til spørsmål fra kontroll- og konstitusjonskomiteen oversendt ved telefaks 21. desember 2011:

”Riksrevisjonen konstaterer at departementets budsjetterings- og rapporteringspraksis med hensyn til tilskuddsmidler ikke er i samsvar med bevilgningsreglementet. Hva blir gjort for å bringe disse forhold i orden?”

Miljøverndepartementet rapporterer på de miljømål som det styres etter i Prop. 1 S under omtalen av resultatområdene (del III i Prop. 1 S (2011–2012)). Sammen med målene presenteres indikatorer og rapporter. Målene følges opp ved overvåkingsprogrammer, innmeldinger fra direktoratene og ulike undersøkelser og analyser som ligger til grunn for rapporteringen i Prop. 1 S og www.miljostatus.no (”Miljøstatus”). Det arbeides kontinuerlig med å utvikle rapporteringen i Prop. 1 S og ”Miljøstatus”.

Tilskudd er ett av flere virkemidler til å nå målene. Av den grunn vises det innledningsvis i omtalen av tilskuddspostene i Prop. 1 S til de resultatområder tilskuddene er rettet mot. Miljøverndepartementet og våre tilskuddsforvaltere innhenter rapporter fra de enkelte tilskuddsmottakere.

Fram til Prop. 1 S for 2013 blir lagt fram, vil Miljøverndepartementet gjennomgå målene for de enkelte ordningene og vurdere hvilke rapporter som kan gis i proposisjonen. I denne sammenheng kan det bli aktuelt å vurdere om noen mål må endres for å gi bedre grunnlag for å kunne gi gode rapporter. Departementet har ikke kartlagt omfanget av dette arbeidet.

Ressurssituasjonen kan derfor medføre at arbeidet må deles over flere år. Målsettingen er at de fleste og viktigste ordningene skal være gjennomgått innen statsbudsjettet for 2013 legges slik at det i budsjettproposisjonen for 2013 blir gitt relevante rapporter på de gjennomgåtte tilskuddsordningene.

Under arbeidet med budsjettproposisjonen for 2013 vil Miljøverndepartementet også gjennomgå budsjetteringen på tilskuddspostene og driftspostene med sikte på at bevilgningsreglementets bestemmelse om postering av utgifter blir fulgt på en best mulig måte.

Vedlegg 25

Brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen til Nærings- og handelsdepartementet v/statsråden, datert 20. desember 2011

Dokument 1 (2011–2012) – spørsmål til nærings- og handelsministeren

Kontroll- og konstitusjonskomiteen har for tiden til behandling Dokument 1 (2011–2012) Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2010 og stiller med dette følgende spørsmål:

1. I tilknytning til virksomhetsplanen utarbeides det overordnede risiko- og vesentlighetsvurderinger.

Risikostyring er grunnlag for styring, oppfølging, kontroll og forvaltning i departementet og skal dokumenteres. Hvorfor nekter departementet å legge frem disse vurderingene for Riksrevisjonen?

Komiteen ber om svar innen 19. januar 2012.

Vi ber om at svaret også blir sendt elektronisk i word-format til kontroll@stortinget.no.

Vedlegg 26

Brev fra Nærings- og handelsdepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 18. januar 2012

Dokument 1 (2011 – 2012) Riksrevisjonens rapport for budsjettåret 2010

Vi viser til brev av 21. desember 2012 fra Kontroll- og konstitusjonskomiteen vedrørende Riksrevisjonens bemerkning i Dokument 1 (2011–2012) om risikostyring i departementet.

Nærings- og handelsdepartementet har hatt en dialog med Riksrevisjonen om departementets risikostyring. Det er departementets vurdering at Riksrevisjonen har fått overlevert relevant dokumentasjon av departementets systemer og rutiner for intern kontroll, herunder en beskrivelse av departementets metode for risikostyring, departementets risikopo-

licy, utdrag av overordnet risikovurdering, mal for tertialgjennomgangen (der risikovurdering inngår), opplegg for styring ("styringshjulet") samt virksomhetsplanen til departementet.

I tillegg til risikovurderinger knyttet til saker som fremgår av virksomhetsplanen, kan departementet gjennom året også ha risikovurderinger knyttet til gjennomføring av interne arbeider, som i utgangspunktet ikke er knyttet til oppfølging av stortingsvedtak og som er av intern og foreløpig karakter. For eksempel kan det være saker som ikke blir ført frem til fremlegg for Stortinget eller som blir presenterte i andre former.

Departementet bruker risikovurderinger som verktøy for å få fram de viktigste tiltakene som skal sikre måloppnåelse og god ressursutnyttelse. Vurde-

ringene følges opp i virksomhetsplanen, som er forelagt Riksrevisjonen.

Vedlegg 27

Brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen til Olje- og energidepartementet v/statsråden, datert 20. desember 2011

Dokument 1 (2011–2012) – spørsmål til olje- og energiministeren

Kontroll- og konstitusjonskomiteen har for tiden til behandling Dokument 1 (2011–2012) Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2010 og ber om svar på følgende spørsmål:

1. Riksrevisjonen er kritisk til departementets resultatrapportering til Stortinget for CO₂-håndteringsprosjektene og Fond for CLIMIT. Hva er årsaken til dette, og hva gjøres konkret for å få til en fullgod rapportering?
2. Det blir reist kritikk mot departementet for å ha bevilget tilskudd og andre overføringer på poster som ikke er i samsvar med bevilgningsreglementet, og departementet hevder at man vil endre praksis slik at dette samsvarer med reglementet. Når forventer man at dette er fulgt opp?
3. Det er reist kritikk mot NVE for ikke å ha etablert

et tilfredsstillende system for å sikre nødvendig styringsinformasjon for tilsynsvirksomheten for sikkerheten i kraftforsyningen. Når kan vi forvente at et tilfredsstillende system er på plass?

4. Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at NVE ikke har etablert et tilfredsstillende system for å sikre nødvendig styringsinformasjon for tilsynsvirksomheten blant annet med drift og vedlikehold av sentralnettet. Riksrevisjonen understreker at konsekvensene for samfunnet kan bli store ved langvarig strømbortfall, og selv ved kortvarig svikt stopper mange samfunnsfunksjoner opp. Mange husholdninger er svært avhengig av elektrisk kraft til oppvarming, og denne avhengigheten gir sårbarhet ved svikt i kraftforsyningen. Hvordan vil statsråden følge dette opp?

Komiteen ber om svar innen 19. januar 2012.

Vi ber om at svaret også blir sendt elektronisk i word-format til kontroll@stortinget.no.

Vedlegg 28

Brev fra Olje- og energidepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 19. januar 2012

Dokument 1 (2011 – 2011) – svar på spørsmål til olje- og energiministeren vedrørende Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2010

Jeg viser til brev av 20.12.2011 fra Stortingets kontroll- og konstitusjonskomite, og har følgende svar på komiteens spørsmål:

1. Riksrevisjonen er kritisk til departementets resultatrapportering til Stortinget for CO₂-håndteringsprosjektene og Fond for CLIMIT. Hva er årsaken til dette, og hva gjøres konkret for å få til en fullgod rapportering?

Olje- og energidepartementet rapporterer i de årlige budsjettproposisjoner på hvordan bevilgningene knyttet til CO₂-håndteringsprosjektene og Fond for CLIMIT er benyttet. Departementet vurderer årlig resultatrapporteringen i Prop. 1 S.

Med hensyn til CO₂-håndteringsprosjektene vil departementet presisere at rapporteringen i Prop. 1 S beskriver resultater av nødvendig delarbeid i den aktuelle perioden for å oppnå de overordnede målene knyttet til kap. 1833. Videre redegjøres det for endringer som har skjedd de to siste årene siden budsjettet det rapporteres på ble lagt frem. Departementet vil understreke at fullskalaanlegget for CO₂-håndtering

på Mongstad ennå er inne i en forberedelse- og planleggingsfase og at planen er at Regjeringen skal kunne legge frem et samlet beslutningsgrunnlag for Stortinget senest i 2016.

Med hensyn til Fond for CLIMIT er det gitt en resultatrapportering i Prop. 1 S knyttet til målene og utfordringene beskrevet i kap. 1833 post 50. Rapporteringen gjelder demodelen av CLIMIT-programmet som forvaltes av Gassnova. Rapporteringen redegjør for samlet forpliktelse, eksempler på nye prosjekter og endringer i programmets virkeområde. Hvorvidt prosjektene fører til faktisk måloppnåelse vil måtte evalueres basert på en lengre tidshorisont enn årlige tildelinger og rapportering knyttet til prosjekttildelinger i tidlig fase. Det vises i den anledning til Gassnovas evaluering av resultater og måloppnåelse knyttet til CLIMIT-programmet som nylig ble ferdigstilt. I tillegg gis det under kap. 1830 en oversikt over kvantifiserbare resultater for forskningsdelen av CLIMIT-programmet. Dette inkluderer blant annet tall på prosjekter, doktorgradsstipendiater, avlagte doktorgrader og nye produkter/prosesser.

Jeg viser til mitt svar til Riksrevisjonen i brev av 30. september 2011, inntatt i Dokument 1 (2011–2012) for Olje- og energidepartementet på sidene 226–228. For tydeligere å få frem mål og resultatrapportering har departementet i Prop. 1 S (2011–2012) gjort tilpasninger i omtalen av postene der det skilles klarere mellom resultatmål, aktiviteter og budsjett og resultatrapportering.

2. Det blir reist kritikk mot departementet for å ha bevilget tilskudd og andre overføringer på poster som ikke er i samsvar med bevilgningsreglementet, og departementet hevder at man vil endre praksis slik at dette samsvarer med reglementet. Når forventer man at dette er fulgt opp?

Departementet har hatt en gjennomgang av budsjetteringen av tilskudd under ulike postgrupper i statsbudsjettet. Dette har resultert i en del endringer som er innarbeidet statsbudsjettet for 2012, jf. Prop.

1 S (2011–2012), slik at dette bedre samsvarer med bevilgningsreglementet.

3. Det er reist kritikk mot NVE for ikke å ha etablert et tilfredsstillende system for å sikre nødvendig styringsinformasjon for tilsynsvirksomheten for sikkerheten i kraftforsyningen. Når kan vi forvente at et tilfredsstillende system er på plass?

Jeg viser til mitt svar til Riksrevisjonen i brev av 30. september 2011, inntatt i Dokument 1 (2011–2012) for Olje- og energidepartementet på sidene 226–228, hvor det fremgår at det vil kunne ta inntil 2 år før et overordnet system for styring og oppfølging av tilsynsvirksomheten er etablert. Det vil være nødvendig med et relativt omfattende arbeid før systemet er på plass. NVE er i gang med dette arbeidet, og mitt departement vil ha fokus på dette i styringsdialogen med NVE. Jeg kan på nåværende tidspunkt ikke være mer konkret med hensyn til framdriften enn jeg var i mitt brev av 30. september 2011.

4. Riksrevisjonen finner det kritikkverdig at NVE ikke har etablert et tilfredsstillende system for å sikre nødvendig styringsinformasjon for tilsynsvirksomheten blant annet med drift og vedlikehold av sentralnettet. Riksrevisjonen understreker at konsekvensene for samfunnet kan bli store ved langvarig strømbortfall, og selv ved kortvarig svikt stopper mange samfunnsfunksjoner opp. Mange husholdninger er svært avhengig av elektrisk kraft til oppvarming, og denne avhengigheten gir sårbarhet ved svikt i kraftforsyningen. Hvordan vil statsråden følge dette opp?

Jeg ser det som svært viktig at NVE har et tilfredsstillende system for å sikre nødvendig styringsinformasjon for tilsynsvirksomheten. Jeg har derfor i mitt svar til Riksrevisjonen av 30. september 2011 signalisert at jeg vil legge opp til en tettere oppfølging av NVEs tilsynsvirksomhet, herunder tilsyn med sentralnettet. Dette vil skje gjennom den ordinære styringsdialogen mellom departementet og NVE.

Vedlegg 29**Brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen til Samferdselsdepartementet v/statsråden, datert 20. desember 2011****Dokument 1 (2011–2012) – spørsmål til samferdselsministeren**

Kontroll- og konstitusjonskomiteen har for tiden til behandling Dokument 1 (2011–2012) Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2010 og ønsker å stille følgende spørsmål:

1. Konkurransetsettingen av drift- og vedlikeholdsområdet på vei hadde i 2003 som formål å redusere administrative kostnader og bidra til økt effektivisering. Mer av statens midler skulle brukes til veiformål. Riksrevisjonen konstaterer at det har vært store kostnadsøkninger ved fornyelse av driftskontrakter i de senere år og dette forklares med at konkurransen om driftskontrakter ikke har vært tilfredsstillende. Hva vil statsråden gjøre for å sikre at konkurransen blir mer effektiv?
2. Det er avdekket mangelfull kontraktsoppfyllelse i 66 prosent av driftskontraktene. Hva vil statsråden gjøre for å sikre at driftskontraktene blir oppfylt i henhold til avtalene?
3. Det har også vært betydelige kostnads- og tidsmessige overskridelser i veiprojektene i de senere år. Av et utvalg på 82 kontrakter viser

Riksrevisjonens kontroll kostnadsøkninger ved 40 kontrakter. Revisjonen viser også at 26 av 82 kontrakter hadde forsinkelser i forbindelse med gjennomføringen av prosjektene. Hvordan vil statsråden følge opp dette?

4. Ved kontroll av forebyggende og korrektivt vedlikehold av jernbanebruer i Norge er det avdekket at det mangler tilstandsrapporter eller inspeksjonsdata for vedlikehold av vel 40 prosent av totalt 2789 jernbanebruer. Mangelfullt vedlikehold og utbedringer kan påvirke sikkerheten og medføre fare for liv og helse. Hva vil Samferdselsdepartementet foreta seg overfor Jernbaneverket for å bringe disse forhold i orden snarest?
5. Tilskudd til tilgjengelighetstiltak som skal stimulere til bedre tilrettelegging av kollektivtransport-systemet viser for 2010, i likhet med tidligere år, et betydelig mindreforbruk enn det som ble bevilget. Hva vil departementet konkret gjøre for at de midler som blir bevilget faktisk blir benyttet til formålet?

Komiteen ber om svar innen 19. januar 2012.

Vi ber om at svaret også blir sendt elektronisk i word-format til kontroll@stortinget.no.

Vedlegg 30**Brev fra Samferdselsdepartementet v/statsråden til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 18. januar 2012****Dokument 1 (2011 – 2012) – svar på spørsmål 1-5 til samferdselsministeren**

Jeg viser til brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen av 20. desember 2011.

Vedlagt følger svar på spørsmål 1–5 fra komiteen.

Spørsmål 1

Konkurransetsettingen av drifts- og vedlikeholdsområdet på vei hadde i 2003 som formål å redusere administrative kostnader og bidra til økt effektivisering. Mer av statens midler skulle brukes til vei-

formål. Riksrevisjonen konstaterer at det har vært store kostnadsøkninger ved fornyelse av driftskontrakter i de senere år og dette forklares med at konkurransen om driftskontrakter ikke har vært tilfredsstillende. Hva vil statsråden gjøre for å sikre at konkurransen blir mer effektiv?

SVAR:

Statens vegvesen har i dag om lag 105 kontrakter som regulerer forholdet mellom byggherren og entreprenørene for den daglige driften av riks- og fylkesveger. Gjennomsnittlig antall tilbydere for hver kon-

trakt som utlyses, var i 2011 3,8. Dette er en klar økning fra 2010 da gjennomsnittet var 2,7. Ut fra en gjennomsnittsbetraktning var derfor konkurransen i 2011 tilfredsstillende. I noen områder har imidlertid Statens vegvesen kun fått ett til to tilbud, slik at konkurransen har vært liten.

Det er fortsatt grunn til å mene at store driftskontrakter gir den mest effektive gjennomføringen av driften på riks- og fylkesvegnettet, og derved også lavest samlet pris. Dette vil derfor være formen for de fleste kontrakter. I tillegg gjennomfører Staten vegvesen som byggherre forsøk med alternative kontrakter i noen områder. I hovedsak dreier dette seg om å splitte opp driftskontraktene i mindre deler, slik at også små entreprenører ser muligheter for å delta i konkurransen.

Det legges opp til en sterkere styring fra byggherrens side. Dette vil gi Statens vegvesen økte muligheter til faglig utvikling. Foruten å utvikle sin kompetanse som byggherre, vil sterkere styring sikre et best mulig resultat ute på veien.

Kostnadsøkningen for driftskontraktene må sees i lys av de priser entreprenørene la til grunn de fire første årene med konkurranseutsetting. Sammenliknet med overgangskontraktene som Statens vegvesen hadde etablert med sin interne produksjonsavdeling og som ble overtatt av Mesta AS fra og med 1. januar 2003, gikk prisene betydelig ned. Statens vegvesen har ut fra de uttalelser som entreprenørene har kommet med, en klar oppfatning av at dette prisnivået var så lavt at flere entreprenører hadde ingen eller til og med negativ inntjening.

Kontraktene er endret. For vinterdrift og asfaltlapping er det nå oppgjør etter utførte mengder. I tillegg er entreprenørenes risiko redusert i kontraktene. Med disse endringene og et høyere prisnivå vil entreprenørene få bedre inntjening. Det er grunn til å vente at leveransene blir som forutsatt i kontraktene. Tilbakemeldinger fra byggeledere for de kontraktene som har dagens prisnivå, er at det er lettere å få entreprenørene til å levere det de skal.

Statens vegvesen og departementet mener at dagens kostnadsnivå på driftskontraktene gjenspeiler hva drift og vedlikehold virkelig koster i dag. Entreprenørene har erfart hvilket kostnadsnivå kontraktarbeidene har og har tilpasset sine tilbud til dette. Samferdselsdepartementet vil gjennom etatsstyringen følge utviklingen av driftskontraktene både når det gjelder priser og konkurransesituasjonen.

Spørsmål 2

Det er avdekket mangelfull kontraktsoppfyllelse i 66 prosent av driftskontraktene. Hva vil statsråden gjøre for å sikre at driftskontraktene blir oppfylt i henhold til avtalene?

SVAR:

Statens vegvesens stikkprøvekontroll av driften på veg i 2011 viser at 97 pst. av de undersøkte kontraktene var uten mangler.

Statens vegvesen arbeider hele tiden med å sikre at leverte arbeider er i henhold til kontrakt. Hvert år forbedres konkurransegrunnlag, oppfølgingssystemer og bemanningssituasjon på byggherresiden. Instruksen for stikkprøvekontroller og det elektroniske systemet ELRAPP er revidert og forbedret i 2011. ELRAPP gir oversikt over kontrollomfanget og resultatet av kontrollene, totalt og for vinterdriften spesielt. Regionvegkontorene rapporterer hvert tertial til Vegdirektoratet om oppfølgingen av kontraktsgjennomføringen.

Samferdselsdepartementet vil gjennom etatsstyringen følge opp at tiltakene for å bedre kontraktsoppfyllelsen, sikrer at driftskontraktene blir oppfylt i henhold til avtalene.

Spørsmål 3

Det har også vært betydelige kostnads- og tidsmessige overskridelser i veiprosjektene i de senere år. Av et utvalg på 82 kontrakter viser Riksrevisjonens kontroll kostnadsøkninger ved 40 kontrakter. Revisjonen viser også at 26 av 82 kontrakter hadde forsinkelser i forbindelse med gjennomføringen av prosjektene. Hva vil statsråden gjøre for å følge opp dette?

SVAR:

Som det går fram av Dokument 1 (2011–2012), s. 239, har Statens vegvesen planlagt flere tiltak for å unngå kostnads- og tidsmessig overskridelser ved gjennomføring av utbyggingsprosjekter og kontrakter. Samferdselsdepartementet vil gjennom etatsstyringen følge opp at planlagte tiltak blir gjennomført og resultatene de iverksatte tiltakene.

Spørsmål 4

Ved kontroll av forebyggende og korrektivt vedlikehold av jernbanebruer i Norge er det avdekket at det mangler tilstandsrapporter eller inspeksjonsdata for vedlikehold av vel 40 prosent av totalt 2789 jernbanebruer. Mangelfullt vedlikehold og utbedringer kan påvirke sikkerheten og medføre fare for liv og helse. Hva vil Samferdselsdepartementet foreta seg overfor Jernbaneverket for å bringe disse forhold i orden snarest?

SVAR:

Jernbaneverket arbeider med å systematisere tilstandsrapporteringen og inspeksjonsdata. I løpet av 2011 har Jernbaneverket samlet inn manglede tilstandsrapporter og inspeksjonsdata fra hovedinspek-

sjoner fra de ulike baneområdene i etaten og lagret disse samlet på ett sted. Av totalt 2 789 bruer mangler Jernbaneverket sentralt nå tilstandsrapporter og inspeksjonsdata for 156 bruer. Jernbaneverket regner med å ha de siste dokumentene på plass i en database i løpet av første kvartal i 2012 og vil da ha en komplett sentral oversikt.

Å ivareta sikkerheten er det viktigste. Som et ledd i dette arbeidet gjennomfører Jernbaneverket faste årlige inspeksjoner av alle jernbanebruer. Videre gjennomføres hovedinspeksjoner hvert sjette år. Fra og med 2012 vil resultatet fra alle typer av inspeksjoner bli lagt inn på BaneData. Dette er Jernbaneverkets infrastrukturdatabase som er et viktig verktøy for planlegging, styring og dokumentasjon av vedlikeholdet på jernbaneinfrastrukturen.

Departementet er generelt opptatt av drift og vedlikehold av jernbanenettet, herunder jernbanebruer. Det vises til at bevilgningene til drift og vedlikehold for de første tre årene av planperioden 2010–2013 ligger om lag 1,3 mrd. kr høyere enn planrammen til drift og vedlikehold i Nasjonal transportplan 2010–2019.

Spørsmål 5

Tilskudd til tilgjengelighetstiltak som skal stimulere til bedre tilrettelegging av kollektivtransportsystemet viser for 2010, i likhet med tidligere år, et betydelig mindreforbruk enn det som ble bevilget. Hva vil departementet konkret gjøre for at de midler som blir bevilget faktisk blir benyttet til formålet?

SVAR:

Tilskuddsordningen til kommunale og fylkeskommunale tiltak for bedre tilgjengelighet til kollektivtransporten, er et viktig virkemiddel i arbeidet for en mer universelt utformet kollektivtransport. Midlene kommer i tillegg til de midler som transportetatene/-virksomhetene bruker fra egne budsjetter. De tildeles årlig etter søknad. Det er krav om en lokal egenandel på minst 25 pst. Statens vegvesen administrerer ordningen.

Etter at midlene er tildelt, skal prosjektene for en stor del detaljprosjekteres og lyses ut på konkurranse. Dette medfører at det vil ta noe tid å få gjennomført prosjektene. Tidligere var årsaken til mindreforbruket i hovedsak at tildelingene kom såpass sent i året, slik at det ikke var mulig å prosjektere, konkurranseutlyse og bygge i løpet av budsjettåret. Før midlene utbetales skal det også gjennomføres en ferdigbefaring, og da må det være snøfritt.

Samferdselsdepartementet er opptatt av at prosjektene blir gjennomført som planlagt og at en så stor del av tildelte midler faktisk blir brukt i budsjettåret. Fra og med 2011 er det derfor gjennomført flere tiltak for å øke mulighetene for å få gjennomført prosjektene som forutsatt. Tildelingen av tilskuddet i 2011 ble bl.a. foretatt tidligere enn i 2010. For å sikre god framdrift er det bl.a. i invitasjonsbrevet satt tydeligere krav til søknadene, økte krav til rapportering underveis i prosjektene og økt fokus på framdriftsplaner. Den generelle kompetansen innen universell utforming er økende. Dette vil også kunne bidra til raskere gjennomføring av prosjektene. Statens vegvesen følger opp tilskuddsmottakerne for å få gjennomført prosjektene som planlagt.

For 2012 er midlene allerede tildelt. De tiltakene som er satt i verk, har redusert mindreforbruket i 2011 noe. Departementet vil vurdere ytterligere tiltak.

Vedlegg 31

Brev fra kontroll- og konstitusjonskomiteen til Utenriksdepartementet v/utenriksministeren og utviklingsministeren, datert 20. desember 2011

Dokument 1 (2011–2012) – spørsmål om norsk bistand

Kontroll- og konstitusjonskomiteen har for tiden til behandling Dokument 1 (2011–2012) Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2010. Komiteen ber i den anledning om svar på følgende spørsmål:

1. Riksrevisjonen påpeker svakheter og mangler ved styring, oppfølging og kontroll av bistandsmidler til Afghanistan. De etablerte oppfølgings-

mekanismer er etter Riksrevisjonens mening ikke tilstrekkelige for å sikre at norske midler nyttes etter forutsetningene. Hvilke konkrete grep vil Utenriksdepartementet foreta seg for å bringe disse forhold i orden?

2. Riksrevisjonen ser alvorlig på at det er et stort etterslep av mottatte rapporter fra ikke-norske frivillige organisasjoner, at det for de mottatte rapporter er vanskelig å vurdere måloppnåelsen, og at det er foretatt svært få evalueringer av pro-

grammene og prosjektene som har mottatt tilskudd. Hva gjøres for å få orden på disse forhold?

Komiteen ber om svar innen 19. januar 2012.
Vi ber om at svaret også blir sendt elektronisk i word-format til kontroll@stortinget.no.

Vedlegg 32

Brev fra Utenriksdepartementet v/utenriksministeren og miljø- og utviklingsministeren til kontroll- og konstitusjonskomiteen, datert 11. januar 2012

Dokument 1 (2011–2012) – spørsmål om norsk bistand

Vi viser til brev av 20.12.2011 angående ovennevnte.

Spørsmål 1:

Riksrevisjonen påpeker svakheter og mangler ved styring, oppfølging og kontroll av bistandsmidler til Afghanistan. De etablerte oppfølgingsmekanismer er etter Riksrevisjonens mening ikke tilstrekkelige for å sikre at norske midler nyttes etter forutsetningene. Hvilke konkrete grep vil Utenriksdepartementet foreta seg for å bringe disse forhold i orden?

Som det framgår av vårt svarbrev til Riksrevisjonen av 20. september 2011 er god tilskuddsforvaltning som sikrer at norske midler nyttes etter forutsetningene, en oppgave som Utenriksdepartementet, inkludert ambassaden i Kabul, gir høy prioritet. I denne sammenheng har Riksrevisjonens besøk og gjennomgang vært en nyttig og positiv prosess for departementet, ambassaden og våre avtalepartnere. I årlige møter som ambassaden har avholdt med samarbeidspartnere etter at revisjonen ble gjennomført, har oppfølging av revisjonen stått sentralt. Også i den planlagte forvaltningsgjennomgangen i Afghanistan inneværende år, som Norad utfører på bestilling fra departementet som et viktig internkontroll- og opplæringstiltak, vil det fokuseres på forbedringer i planlegging, oppfølging og kontroll i forvaltningen.

Riksrevisjonen peker på mangelfull dokumentasjon på flere programmer og prosjekter i bistanden til Afghanistan, og mangelfull oppfølging og kontroll av regnskap og revisjonsrapporter. Departementet har iverksatt tiltak for å styrke ambassadens forvaltningskompetanse gjennom kursing av utsendte og reorganisering av bistandsteamet, og kontakten med relevante fagmiljøer i Norad og Utenriksdepartementet er styrket. Departementet har ved rekrutteringen av nytt utsendt personell til ambassaden lagt vekt på relevant bistands- og forvaltningserfaring, og ambassaden har styrket lokal stab med økonomi- og revisjonskompetanse. Samtidig arbeider departementet på systemnivå med forbedringer av rutiner, inkl. revi-

sjon av håndbøker og avtalemaler, og tilgang på faglig støtte og veiledning gjennom kontakt med relevante fagmiljøer, inkludert Norad.

I første kvartal 2012 vil ambassaden i Kabul i samarbeid med U4 Antikorrupsjonssenter og CMI i Bergen gjennomføre en ”workshop” om korrupsjonsutfordringer i Afghanistan. Dette vil bidra til å forsterke ambassadens innsats for å forebygge, avdekke og håndtere økonomiske misligheter i overensstemmelse med departementets retningslinjer om nulltoleranse for korrupsjon og retningslinjer for håndtering av mistanke om økonomiske misligheter.

Tiltak for å redusere risiko står sentralt i forvaltningen av de norske midlene, jf. brev av 20.9.11. Det vurderes grundig hvilke partnere man inngår avtaler med. De seks frivillige organisasjonene som ambassaden har inngått strategisk partnerskap med, har lang erfaring med arbeid i landet og vurderes å ha fokus på resultatoppnåelse, og gode forvaltningsrutiner. FN og Verdensbanken er de største mottakerne av norsk bistand, og følges tett gjennom møter og rapporter, ikke bare av Norge, men også innenfor en bredere giverramme. Både Norge og det internasjonale givermiljøet anser at Verdensbankens Trust Fund (ARTF) har kontroll- og forvaltningsrutiner som etter forholdene er gode, og kapasitet og kompetanse til å arbeide med korrupsjon som overgår enkeltlands bistandsforvaltning. Departementet mener at dette, sammen med de spesifikt avtalefestede oppfølgingsmekanismene for tilskuddene, bidrar til god oppfølging og kontroll, og at denne oppfølgingen også er viktig i forhold til å bidra til bistandseffektivitet og resultatoppnåelse. Dette har imidlertid skapt utfordringer i forhold til dokumentasjon, og det er iverksatt tiltak for å bedre dokumenteringen av vurderinger knyttet til iverksettelsen av bistanden. I tråd med intensjonene i den internasjonale giverkonferansen i Kabul i 2010, har Norge økt andelen av bistanden som går gjennom ARTF i 2011.

Ambassaden i Kabul har en langsiktig plan for evaluering av partnere i bistanden til Afghanistan. Målsettingen om omfattende evalueringer må imidlertid vurderes opp mot hva som er sikkerhetsmessig forsvarlig og praktisk mulig til enhver tid. Det ble

gjennomført to eksterne evalueringer i 2010, hhv. av Kirkens Nødhjelp og Afghanistankomiteén og én i 2011 av Flyktningshjelpen, i tillegg til en likestillingsgjennomgang. Det gjennomføres i disse dager, i regi av Norad, en ekstern evaluering av samlet norsk bistand til Afghanistan siden 2001. I tillegg foretar FN og Verdensbanken regelmessige evalueringer av avtaler hvor Norge er en av mange avtalepartnere. Verdensbanken har engasjert firmaet International Relief and Development, IRD, til å monitorere resultater som oppnås i de sentrale programmene under ARTF.

Ambassaden i Kabul vurderer løpende hvilke kontroll- og oppfølgingstiltak som kan forebygge økonomiske misligheter i prosjektene det gis tilskudd til. Utenriksdepartementet og ambassaden arbeider også med å konsolidere bistandsporteføljen for å redusere forvaltningsbyrden og derigjennom styrke kontrollen.

I departementets arbeid med å styrke avtalegrunnlaget legges det vekt på tydeligere definerings av mål og målhierarkier slik at vi enklere kan måle resultater. Det er styrket opplæring med vekt på utvikling av gode indikatorer i nye tiltak, målformuleringer og resultater. En spesiell utfordring for Afghanistan er imidlertid svakheter knyttet til mangel på grunnlagsdata og statistisk materiale.

Forvaltning av tilskudd er meget krevende i et land der sikkerhetssituasjonen er så dårlig som i Afghanistan. Hensynet til sikkerheten setter enkelte begrensninger for i hvilken grad prosjekter kan følges opp i felt, både for ambassadens ansatte og for partnerne som implementerer prosjektene. Sikkerhetssituasjonen er således en del av de risikovurderingene som gjøres rundt forvaltningen av bistandsmidler og vil kunne innvirke på muligheten for styring, oppfølging og kontroll. Denne risikoen legges det imidlertid økt vekt på å synliggjøre og håndtere, og departementet arbeider systematisk for å styrke disse aspektene ved forvaltningen.

Spørsmål 2:

”Riksrevisjonen ser alvorlig på at det er et stort etterslep av mottatte rapporter fra ikke-norske frivil-

lige organisasjoner, at det for de mottatte rapporter er vanskelig å vurdere måloppnåelsen, og at det er foretatt svært få evalueringer av programmene og prosjektene som har mottatt tilskudd. Hva gjøres for å få orden på disse forholdene?”

Riksrevisjonens undersøkelse av tilskudd til ikke-norske frivillige organisasjoner omfatter kapitlene 163.71 Humanitær bistand og 164.70 Fred, forsoning og demokratitiltak.

Som det er redegjort for i vårt svar av 20. september 2011 til Riksrevisjonen, har departementet satt inn ekstra ressurser for å få ned etterslepet i behandlingen av mottatte rapporter knyttet til de to aktuelle bevilgningene. Departementet har i denne forbindelse utarbeidet en plan for håndtering av etterslepet og har allerede i 2011 oppnådd en betydelig reduksjon i restanser. Departementet vil i 2012 fortsette å prioritere tilstrekkelig kapasitet for å komme a jour med rapportbehandlingen.

Mottatte rapporter er et sentralt grunnlag for departementets vurdering av prosjektenes måloppnåelse. Som opplyst i vårt svar av 20. september 2011, er det etablert nye regelverk for de to aktuelle bevilgningene. Et viktig mål med de nye regelverkene er å forbedre både søknadskvalitet, planer og tilhørende rapportering om måloppnåelse. Nye maler for tildelinger som er i ferd med å tas i bruk for de aktuelle bevilgningene, stiller klarere krav om rapportering på måloppnåelse enn tidligere. Departementet vil også fortsette å styrke opplæringen av eget personell med vekt på utvikling av gode indikatorer, målformulering og resultatoppfølging, jf. svar på spørsmål 1 ovenfor.

Når det gjelder spørsmålet om antall evalueringer av programmer og prosjekter på det aktuelle området, viser vi til vårt svar av 20. september 2011, hvor det bl.a. fremgår at departementet vil gå i dialog med Norads evalueringsavdeling. For øvrig kan det opplyses at det i forbindelse med vurderinger av om det i 2012 skal inngås nye flerårige avtaler med enkelte av de organisasjoner som har vært omfattet av Riksrevisjonens undersøkelse, planlegges organisasjonsgjennomganger i forkant av slike avtaleinngåelser.

